

A Vár-hegy - Nagy-Eged (HUBN20008) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület Natura 2000 fenntartási terve

Eger, 2021

Készítette:
Bükk Nemzeti Park Igazgatóság

Elérhetőségei:
Postacím: Eger 3304, Sándor u. 6.
Tel: 36-412-571; Fax: 36-412-791
e-mail: titkarsag@bnpi.hu
honlap: www.bnpi.hu

Felelős tervező:
Schmotzer András

Közreműködő kutatási partner:
BioAqua Pro Kft. (Debrecen)

Közreműködő szakértők:

Dr. Estók Péter
Gombkötő Péter
Dr. Gulyás Gergely
Kalmár Zsuzsanna
Dr. Less Nándor †
Korompai Tamás
Pozsonyi András
Schmotzer András
Sulyok József
Dr. Szmorad Ferenc
Dr. Vojtkó András

Térképeket készítette:
Kalmár Zsuzsanna

Fotókat készítette:
Schmotzer András

Tartalomjegyzék

I. Natura 2000 fenntartási terv	5
1. A terület azonosító adatai	6
1.1. Név	6
1.2. Azonosító kód	6
1.3. Kiterjedés	6
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek	6
1.4.1. Jelölő élőhelyek	6
1.4.2. Jelölő fajok	6
1.5. Érintett települések	7
1.6. Egyéb védettségi kategóriák	7
1.7. Tervezési és egyéb előírások	10
1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv	10
1.7.2. Településrendezési eszközök	10
1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek	10
1.7.4. Tájegységi vadgazdálkodási tervek és vadgazdálkodási üzemtervek	11
1.7.5. Halgazdálkodási tervek	12
1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv	12
1.7.3. Egyéb tervek	12
2. Veszélyeztető tényezők	13
3. Kezelési feladatok meghatározása	25
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése	25
3.1.1. Fő célkitűzések	25
3.1.2. További célok	26
3.2. Kezelési javaslatok	27
3.2.1. Élőhelyek kezelése	33
3.2.1.1. KE-1 kezelési egység: Sziklagyeppek, sztyepprétek, erdőssztyepp-cserjések ...	33
3.2.1.2. KE-2 kezelési egység: Üde és mezofil gyeppek, mocsárrétek, magaskórósok ...	36
3.2.1.3. KE-3 kezelési egység: Gyertyános-kocsánytalan tölgyesek és bükkösök	38
3.2.1.4. KE-4 kezelési egység: Cseres-kocsánytalan tölgyesek	47
3.2.1.5. KE-5 kezelési egység: Mészkerülő bükkösök és tölgyesek	55
3.2.1.6. KE-6 kezelési egység: Melegkedvelő tölgyesek, bokorerdők és lösztölgyesek ..	59
3.2.1.7. KE-7 kezelési egység: Szurdokerdők, törmeléklejtő-erdők és sziklaerdők	63
3.2.1.8. KE-8 kezelési egység: Ligeterdők	66
3.2.1.9. KE-9 kezelési egység: Másodlagos gyeppek és regenerálódó cserjések	69
3.2.1.10. KE-10 kezelési egység: Idegenhonos fafajú erdők	72
3.2.1.11. KE-11 kezelési egység: Szántóterületek, kiskertek, antropogén élőhelyek	75
3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés	77
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések	78
3.2.4. Kutatás, monitorozás	79
3.2.5. Mellékletek	82
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében	94
3.3.1. Agrártámogatások	95
3.3.2. Pályázatok	98
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja	98
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök	98
3.4.2. A kommunikáció címzettjei	98
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel	100
4. Felhasznált irodalom	103
5. Térképek	106

6.	<i>Fotódokumentáció</i>	116
7.	<i>Jóváhagyó nyilatkozat</i>	121

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve és típusa:	Vár-hegy - Nagy-Eged kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
-----------------------------------	---

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUBN20008
--------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	2036,55 hektár
--------------------------------	----------------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

A jelölő élőhelyek és fajok felsorolásánál a Natura 2000 terület adatlapjának 2020. évi változatát vettük alapul.

1.4.1. Jelölő élőhelyek

(kiemelt jelentőségű élőhely*)

- 40A0 *Szubkontinentális peripannon cserjések
- 6210 Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (*Festuco-Brometalia*)
- 6240 *Szubpannon sztyeppék
- 6250 *Síksági pannon löszgyepek
- 9180 *Lejtők és sziklatörmelékek *Tilio-Acerion*-erdői
- 91G0 *Pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraeá*val és *Carpinus betulusszal*
- 91I0 *Euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus* spp.)
- 9130 Szubmontán és montán bükkösök (*Asperulo-Fagetum*)
- 9150 A *Cephalanthero-Fagion* közép-európai sziklai bükkösei mészkövön
- 91H0 Pannon molyhos tölgyesek *Quercus pubescens*szel
- 91M0 Pannon cseres-tölgyesek

Jelölő értéknek javasolt közösségi jelentőségű élőhelytípus:

- 6190 Pannon sziklagyepek (*Stipo-Festucetalia pallentis*)

1.4.2. Jelölő fajok¹

(kiemelt jelentőségű faj*)

- boldogasszony papucs (*Cypripedium calceolus*)
- piros kígyószisz (*Echium russicum*)
- leánykökörcsin (*Pulsatilla grandis*)
- Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*)

¹ Az alábbi faj törlése javasolt a tervezési terület jelölő listájából: kereknyergű denevér (*Rhinolophus euryale*)

- magyar tavaszi-fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*)
- sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*)
- csíkos medvelepke (*Callimorpha quadripunctaria**)
- nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*)
- nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*)
- havasi cincér (*Rosalia alpina*)
- nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*)
- hosszúsárnyú denevér (*Miniopterus schreibersi*)
- nagyfülű denevér (*Myotis bechsteinii*)
- hegyesorru denevér (*Myotis blythii*)
- tavi denevér (*Myotis dasycneme*)
- csonkafülű denevér (*Myotis emarginatus*)
- közönséges denevér (*Myotis myotis*)
- nagy patkósdenevér (*Rhinolophus ferrumequinum*)
- kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*)

Jelölő értéknek javasolt közösségi jelentőségű állatfaj:

- álolaszáska (*Paracaloptenus caloptenoides*)

1.5. Érintett települések

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészletekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat, és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

Település	Megye	Érintett terület		A település területének érintettsége (%)
		(ha)	(%)	
Bükkzsérc	Borsod-Abaúj-Zemplén	121,97	5,99	3,27
Eger	Heves	466,26	22,89	5,06
Felsőtárkány	Heves	1002,97	49,25	12,97
Noszvaj	Heves	445,34	21,87	23,64
Összesen:		2036,55	100	

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

Típus	Kód	Név	Kiterjedés (ha)	Védetté nyilvánító jogszabály száma
országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal védett természeti terület	138/NP/76	Bükk Nemzeti Park	1085,2 (53,2%)	Országos Természetvédelmi Hivatal elnökének 18/1976. OTvH számú határozata; 126/2007. KvVM rendelet
helyi jelentőségű	9/24/TT/78	Nagy-egedi	166,96	68/2007. (XII. 21.) sz.

védett természeti terület		növénytársulás	(8,2%)	önk. rendelet
különleges madárvédelmi terület	HUBN10003	Bükk-hegység és peremterületei KMT	1773,3 (86,9%)	14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet
<i>ex lege</i> forrás	f043180006	Kis-kút (Bükkzsérc)	-	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
<i>ex lege</i> forrás	f090380017	Remete-forrás (Eger)	-	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
<i>ex lege</i> forrás	f090260036	Büdös-kút-forrás (Felsőtárkány)	-	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
<i>ex lege</i> forrás	f090260035	Hegedüs-kút- forrás (Felsőtárkány)	-	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
<i>ex lege</i> forrás	f090260037	Kőbánya-völgyi- forrás (Felsőtárkány)	-	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
<i>ex lege</i> forrás	f090260001	Sáfar-kút-forrás (Répásvölgyi- forrás) (Felsőtárkány)	-	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
<i>ex lege</i> forrás	f090260044	Tiba-forrás (Felsőtárkány)	-	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
<i>ex lege</i> forrás	f090300005	Attila-kút-forrás (Noszvaj)	-	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
<i>ex lege</i> forrás	f090300009	Hármas-kút- forrás (Noszvaj)	-	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
<i>ex lege</i> forrás	f090300003	István-kút-forrás (Noszvaj)	-	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
<i>ex lege</i> forrás	f090300007	Katalin-forrás (Noszvaj)	-	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
<i>ex lege</i> forrás	f090300008	Szarvas-kút- forrás (Noszvaj)	-	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
<i>ex lege</i> forrás	f090300001	Várkút-forrás (Noszvaj)	-	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
<i>ex lege</i> barlang	5383-1	Jegec-barlang (Eger)		1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
<i>ex lege</i> barlang	5383-11	Kisegedi-barlang		1996. évi LIII.

		(Eger)		törvény a természet védelméről
<i>ex lege</i> barlang	5383-12	Csák-pilisi-barlang (Felsőtárkány)		1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
<i>ex lege</i> barlang	5383-2	Remete-barlang (Eger)		1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
<i>ex lege</i> barlang	5383-3	Tiba-hegyi-sziklaodú (Felsőtárkány)		1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
<i>ex lege</i> barlang	5383-5	Arnóc-kői-barlang (Felsőtárkány)		1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
<i>ex lege</i> barlang	5383-6	Vár-hegyi-zsomboly (Felsőtárkány)		1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
<i>ex lege</i> földvár	03-0017-01	Várhegy (Felsőtárkány)	-	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
földtani alapszelvény	Ol-11	Síkfőkúti földtani alapszelvény természeti emlék (Noszvaj)	0,364	55/2015. (IX. 18.) FM rendelet
nyilvántartott régészeti lelőhely	15939	Kerek-domb (Bükkzsérc)	4,3	-
nyilvántartott régészeti lelőhely	63556	Mészüzem (Eger)	0,1	-
nyilvántartott régészeti lelőhely	49570	Kis-Eged (Eger)	16,92	-
nyilvántartott régészeti lelőhely	82641	Arnóc-kői-sziklaodú (Felsőtárkány)	0,0024	-
nyilvántartott régészeti lelőhely	25654	Várhegy (Felsőtárkány)	0,15	-
nyilvántartott régészeti lelőhely	84411	Tagos-dűlő (Felsőtárkány)	0,0044	-
nyilvántartott régészeti lelőhely	84469	Csák-Pilis (Felsőtárkány)	0,1289	-
nyilvántartott régészeti lelőhely	84413	László-kút (Noszvaj)	0,065	-

országos ökológiai hálózat	-	magterület	2036,55 (100%)	2018. évi CXXXIX. törvény Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről
		Összesen:	2036,55	

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

A tervezési terület teljes egészében a 126/2007. KvVM rendelettel megerősített védettségű Bükki Nemzeti Park része. A védett természeti terület 16/2012. (VII. 6.) VM utasítás szerinti részletes természetvédelmi kezelési terve kéziratos formában elkészült (illetve jelenleg van felülvizsgálat alatt), annak 3/2008. (II. 5.) KvVM rendelet szerint összeállítandó, jogszabályi változata azonban még nem jelent meg. A tervezési terület részét képezi továbbá a Bükki Nemzeti Park tervezett délnyugati bővítése. Ennek természetvédelmi kezelési terve 2008-ban elkészült, de a védetté nyilvánítás (nemzeti parki bővítés) eddig nem történt meg.

A „Nagy-egedi növénytársulás” megnevezésű helyi jelentőségű védett természeti területre (9/24/TT/78) részletes természetvédelmi kezelési terv nem került kiadásra, a 68/2007. (XII. 21.) sz. önk. rendelettel az önkormányzat a korábbi Megyei Tanács Végrehajtó Bizottság által kijelölt terület védettségét erősítette meg.

1.7.2. Településrendezési eszközök

Település	Típus	Határozatszám
Eger Megyei Jogú Város	Településszerkezeti terv	279/2004 (VI.24.) határozat
Bükkzsérc	helyi építési szabályzat és szabályozási terv	12/2004 (VIII.24.) határozat
Felsőtárkány	Településszerkezeti-, szabályozási terv és helyi építési szabályzat	8/2015. (V. 21.) önk. rend
Noszvaj	Szabályozási terv és helyi építési szabályzat	26/2015.(XII.18.) önk. rendelet

Az érintett települések településrendezéssel kapcsolatos helyi dokumentumai (határozatok, rendeletek, településszerkezeti terv, helyi építési szabályzat, településfejlesztési koncepció arculati kézikönyv) nyilvánosak, jórészt szabadon elérhetők a települések honlapjain, illetve az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TeIR) honlapján (<https://www.teir.hu/>).

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

Erdőtervezési körzet neve	Érintett települések (teljes körű felsorolás)	Aktuális erdőterület (ha) ²	Erdőtervezés éve
Felsőtárkányi	Bükkzsérc	83,22	2026.
	Felsőtárkány	973,79	2026.
Egri	Eger	334,82	2027.

² Az adat a tervezési területtel átfedő területértéket mutatja (hektárban)

	Noszvaj	420,97	2027.
<i>Összesen:</i>	-	1.812,80	-

Az érintett körzetek erdőtervezésének folyamata során a „Vár-hegy - Nagy-Eged” kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területet is érintő, részletes Natura 2000 elővizsgálati dokumentáció készült, mely az erdőgazdálkodásra vonatkozóan megállapított előírás-javaslatok Natura 2000 területekre, illetve a kijelölés alapjául szolgáló élőhelytípusok és fajok természetvédelmi helyzetére gyakorolt hatásainak értékelését tartalmazza (a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság közreműködésével készítette a Heves Megyei Kormányhivatal Agrárügyi Főosztály Erdészeti Osztálya).

Az adott körzetre érvényes erdőtervezési alapidokumentációk és Natura 2000 elővizsgálati dokumentációk a Nemzeti Földügyi központ honlapján érhetők el: http://www.nfk.gov.hu/Erdotervezes_news_342

1.7.4. Tájegységi vadgazdálkodási tervek és vadgazdálkodási üzemtervek

A tervezési terület a 13/2016. (III. 2.) FM rendelet alapján az Északi hegy- és dombvidéki vadgazdálkodási tájon belül a 203. sorszámú Bükki vadgazdálkodási tájegységbe esik. A tágabb térség vadállományának jellemzőit, a vadállomány-szabályozásának irányelveit, a fenntartandó vadlétszámra vonatkozó irányelveket, illetve a természet- és tájvédelmi szempontokat bemutató, a tájegységi vadgazdálkodási terv alapjául szolgáló dokumentum elérhető: <http://ova.info.hu/ujvgtajak.html>.

A tájegységi vadgazdálkodási tervet a 14/2018. (VII. 3.) AM rendelet tartalmazza.

A tájegységen belül a tervezési terület összesen három vadgazdálkodási egységet (vadászterületet) érint:

- 652400 kódszámú vadászterület, vadászatra jogosultja a Bükki Birtokosok Vadásztársaság (a tervezési terület Bükkzsérc községhatárba eső része tartozik ide)
- 700650 kódszámú vadászterület, vadászatra jogosultja az Egererdő Zrt. (a tervezési terület Felsőtárkány községhatárba eső, állami tulajdonú földrészeleiből tartoznak ide a következők: Felsőtárkány 0142, 0152, 0158/3, 0158/4 hrsz.-ú földrészek teljes területe, valamint a Felsőtárkány 0167 hrsz.-ú földrészeleiből a Felsőtárkány 171-es erdőtag területe)
- 700750 kódszámú vadászterület, vadászatra jogosultja a Csengőkő Természetvédelmi Vadásztársaság (a tervezési terület legnagyobb része – a fenti területek kivételével – ide tartozik)

A vadászat és vadgazdálkodás kereteit az egyes vadászterületekre konkrétan meghatározó vadgazdálkodási üzemtervek 2037.02.28-ig érvényesek. Az üzemtervek a Heves Megyei Kormányhivatal Agrárügyi Főosztály Földművelésügyi Osztályán, illetve a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Agrárügyi Főosztály Földművelésügyi Osztályán érhetők el.

A vadgazdálkodási tájegység lehatárolása elérhető:

http://ova.info.hu/vg_taj/tajegys-ORSZ-20160224.pdf

http://ova.info.hu/vg_taj/tajegys-ORSZ-20160224-feketefeher-nevekkal.pdf

A 700650, 652300, 652400, 652800 és 653403 kódszámú vadászterületek lehatárolása elérhető:

<http://ova.info.hu/terkep-pdf/tajegys-HEVE-A3-20160223.pdf>

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

A tervezési területen állandó vízfolyás hiányában nincs nyilvántartott halgazdálkodási vízterület.

1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv

A tervezési terület a 1155/2016. (III. 31.) Korm. határozat alapján a 2-8 azonosítójú „Bükk és Borsodi-mezőség” vízyűjtő alegységekhez nyert besorolást. A vízyűjtő-gazdálkodási tervet első változatban a Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság, továbbá az érintett környezetvédelmi és vízügyi igazgatóságok 2010 áprilisában, a Víz Keretirányelv hazai megvalósítása során készítették. A terv 2015-ig tartó feladatokat fogalmazott meg, de a VKI célkitűzéseinek megvalósítása érdekében a határidők és feladatok 2021-ig, illetve 2027-ig (a vízyűjtő-gazdálkodási tervezés második és harmadik ciklusáig) kitolhatók voltak. A jelenleg érvényes terv-változatot 2016. áprilisi dátummal az Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság (Miskolc) adta közre.

A vízyűjtő-gazdálkodási terv és mellékletei elérhetők:

<http://www.vizugy.hu/index.php?module=vizstrat&programelemid=149>

1.7.3. Egyéb tervek

A tervezési terület a Heves Megyei Vízmű Zrt. üzemeltetésében lévő Felsőtárkány, Barátrét; Noszvaj, Forró-kút; Eger, Északi sérülékeny vízbázisok védőövezeteit (védőidomait és védőterületeit), valamint az Eger, Petőfi téri védett vízbázis védőidomát érinti.

Az előbbieken felsorolt vízbázisok védőidomai és védőterületei lehatárolásra kerültek, de a vízügyi hatóság által történő határozattal való kijelölésükre még nem került sor. A vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízellátási létesítmények védelméről szóló 123/1997. (VII. 18.) Korm. rendelet 8. § (7) bekezdése alapján a védőidom, védőterület kijelöléséig az előzetesen lehatárolt védőidomokra, védőterületekre vonatkozóan a vízügyi hatóság e rendelet 10-14. §-aiban foglaltakat veszi figyelembe.

A tervezési terület által érintett, Heves Megyei Vízmű Zrt. üzemeltetésében lévő vízbázisokat a Magyarország Vízyűjtő-gazdálkodási Terv 2-8 azonosítójú Bükk és Borsodi-Mezőség alegységi tervének 2-1 sz. melléklete is tartalmazza.

Bükk-vidék érintett 105 településének képviselői szándéknyilatkozat aláírásával kezdeményezték 2017-ben a Bükk-vidék Geopark létrehozását, egyben felkérték a Bükki Nemzeti Park Igazgatóságot, hogy készítse el a felterjesztés szakmai anyagát. A program koordinálását és a kapcsolódó operatív feladatokat az igazgatóság látja el. 2020-ban a Magyar Geopark Bizottság támogatásra alkalmasnak találta a felterjesztési dokumentációnkat, melyről kiadták a támogató nyilatkozatot. Ezt követően a csatlakozási szándéknyilatkozat beadásra került az UNESCO Globális Geopark hálózathoz. A tervezési terület teljes mértékben lefedi a geopark jelölt területét.

2017. június 6-i döntésével a Nemzetközi Sötétégbolt Szövetség (IDA) csillagoségbolt-parkká nyilvánította a Bükki Nemzeti Parkot. A világon olyan területeken hozható létre csillagoségbolt-park, amelyek állami tulajdonban vannak, és valamilyen természetvédelmi oltalmat élveznek, illetve az égbolt minősége (az égitestek láthatósága, a fényszennyezés mértéke szempontjából) megfelel a szigorú szabályoknak. További kritérium, hogy a

látogatók számára nyitott legyen a terület, és az égbolt látnivalóit folyamatosan bemutassák a nagyközönség számára. A tervezési terület teljes mértékben lefedi a csillagoségbolt-park területét.

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége ³	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A06	Gyepművelés felhagyása (pl. legeltetés vagy kaszálás megszüntetése)	M	5	síksági pannon löszgyepek (6250) – Az érintett állományokban a rendszeres kaszálás elmaradásával az élőhelytípushoz tartozó nyílt állományok záródása (cserjésedése, erdősülése), jellegük elvesztése, átalakulásuk más növényközösséggé. hegyesorrú denevér (<i>Myotis blythii</i>), csonkafülű denevér (<i>Myotis emarginatus</i>), nagy patkósdenevér (<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>), kis patkósdenevér (<i>Rhinolophus hipposideros</i>) – A nyílt élőhelyek művelésének felhagyása (a növényzet várható záródásán keresztül) a nyílt területeken (is) vadászó denevérfajok táplálkozási lehetőségeit érdemben befolyásolhatja.
A11	Mezőgazdasági célú égetés	L	1	szubkontinentális peripannon cserjések (40A0) – A vegetációs időszakban történő égetés, leégetés kedvezőtlen hatást gyakorol a cserjésekre, a fajkészletük átalakul, a hozzájuk köthető gerinctelen fauna elpusztul, károsodik.
A21	Növényvédő szerek használata a mezőgazdaságban	L	3	csonkafülű denevér (<i>Myotis emarginatus</i>) – A mezőgazdasági területek

³ Magyarázat: H (high) – magas; M (medium) – közepes; L (low) alacsony

				<p>hasznosításának az átalakulása (az érintkező szőlőkben és kiskertekben) kedvezőtlenül érinti a faj állományát.</p>
B06	Fakitermelés (kivéve tarvágás)	M	50	<p>szubmontán és montán bükkösök (<i>Asperulo-Fagetum</i>) (9130), pannon gyertyános-tölgyesek <i>Quercus petraeaval</i> és <i>Carpinus betulusszal</i> (91G0), pannon cseres-tölgyesek (91M0) – A kedvezőtlen hatás az állományok fajösszetételének és szerkezetének alakításában, a különböző korosztályok térbeli mintázatának meghatározásában, a biológiai funkciók befolyásolásába jelentkezik (pl. homogenizáló erdőkezelés, több hektáros vágásterek, száradékolás).</p> <p>pannon molyhos tölgyesek (91H0), Euro-szibériai erdőssztyeptölgyesek tölgyfajokkal (<i>Quercus spp.</i>) (91I0), <i>Cephalanthero-Fagion</i> közép-európai sziklai bükkösei mészkövön (9150) – A zonális erdőkbe ékelődő kisebb állományok átalakítása.</p> <p>csíkos medvelepke (<i>Callimorpha quadripunctaria</i>) – a tényező az erdőszegélyeken jelentkező készletezés, vegetációs időszakban megvalósuló közelítés formájában mutatkozik.</p> <p>magyar tavaszi-fésűsbagoly (<i>Dioszeghyana schmidtii</i>) – A fakitermelések negatív hatása a tápnövény</p>

				<p>(csertölgly) visszaszorulásában jelentkezik.</p> <p>havasi cincér (<i>Rosalia alpina</i>), nagy hőscincér (<i>Cerambyx cerdo</i>), nagy szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>) – Az állományszerkezet alakításával, a friss és korhadó holtfa mennyiségének befolyásolásával az erdőgazdálkodás érdemi kihatással van/lehet a szaproxilofág rovarfajok megőrzésére.</p> <p>hosszúszárnyú denevér (<i>Miniopterus schreibersi</i>), nagyfülű denevér (<i>Myotis bechsteinii</i>), tavi denevér (<i>Myotis dasycneme</i>), csonkafülű denevér (<i>Myotis emarginatus</i>), nyugati pisedenevér (<i>Barbastella barbastellus</i>), hegyesorrú denevér (<i>Myotis blythii</i>), közönséges denevér (<i>Myotis myotis</i>), nagy patkósdenevér (<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>), kis patkósdenevér (<i>Rhinolophus hipposideros</i>) – Az állományszerkezet és az erdőszegélyek alakításával, illetve a bűvő- és táplálkozó helyek jelenlétének befolyásolásával az erdőgazdálkodás érdemi kihatással van/lehet az erdőlakó, illetve erdőben/erdőszélen (is) táplálkozó denevérfajok megőrzésére.</p>
B07	Lábonálló és fekvő holt fa eltávolítása, beleértve a törmeléket is	M	30	szubmontán és montán bükkösök (<i>Asperulo-Fagetum</i>) (9130), pannon gyertyános-tölgyesek

				<p><i>Quercus petraeaval</i> és <i>Carpinus betulusszal</i> (91G0), pannon cseres-tölgyesek (91M0) – Az állományok álló és fekvő holtfa ellátottságának kedvezőtlen alakítása, befolyásolása (pl. egészségügyi termelések keretében).</p> <p>havasi cincér (<i>Rosalia alpina</i>), nagy hőscincér (<i>Cerambyx cerdo</i>), nagy szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>) – A friss és korhadó (vastag) holtfa folyamatos jelenlétének biztosítása a szaproxilofág rovarfajok megőrzése szempontjából kulcsfontosságú.</p> <p>hosszúszárnyú denevér (<i>Miniopterus schreibersi</i>), nagyfülű denevér (<i>Myotis bechsteinii</i>), nyugati pisedenevér (<i>Barbastella barbastellus</i>), közönséges denevér (<i>Myotis myotis</i>), tavi denevér (<i>Myotis dasycneme</i>), csonkafülű denevér (<i>Myotis emarginatus</i>), nagy patkósdenevér (<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>), kis patkósdenevér (<i>Rhinolophus hipposideros</i>) – Az odvas, kéreglevált (az erdőlakó, illetve erdőben is táplálkozó denevérek számára búvóhelyet nyújtó) álló holtfa jelenléte a fajok megőrzése szempontjából kulcsfontosságú.</p>
B08	Idős fák eltávolítása (kivéve a lábonálló vagy fekvő holt fát)	M	15	szubmontán és montán bükkösök (<i>Asperulo-Fagetum</i>) (9130), pannon gyertyános-tölgyesek <i>Quercus petraeaval</i> és <i>Carpinus betulusszal</i>

				<p>(91G0), pannon cseres-tölgyesek (91M0) – Az idős állományok területének csökkenése, az idős/méretes törzsek eltűnése, vágásterületek kialakulása.</p> <p>havasi cincér (<i>Rosalia alpina</i>), nagy hőscincér (<i>Cerambyx cerdo</i>), nagy szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>) – Az idős fák, idős állományrészek (bükkösök) jelenléte a fajok élőhelyi feltételeinek biztosítása szempontjából kulcsfontosságú.</p> <p>hosszúszárnyú denevér (<i>Miniopterus schreibersi</i>), nagyfülű denevér (<i>Myotis bechsteinii</i>), nyugati pisedenevér (<i>Barbastella barbastellus</i>), közönséges denevér (<i>Myotis myotis</i>), tavi denevér (<i>Myotis dasycneme</i>), csonkafülű denevér (<i>Myotis emarginatus</i>), nagy patkósdenevér (<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>), kis patkósdenevér (<i>Rhinolophus hipposideros</i>) – Az idős, változatos szerkezetű erdők jelenléte az erdőlakó, illetve erdőben is élő denevérek számára búvóhely és táplálkozóterület biztosítása szempontjából is elengedhetetlen.</p>
B12	Ritkítás (lombkorona-szintben)	M	20	<p>szubmontán és montán bükkösök (<i>Asperulo-Fagetum</i>) (9130), pannon gyertyános-tölgyesek <i>Quercus petraeaval</i> és <i>Carpinus betulusszal</i> (91G0), pannon cseres-tölgyesek (91M0) – Az állományok elegységének és az idegenhonos fafajok</p>

				<p>jelenlétének szabályozásán, a törzsátmérő-eloszlás és térbeli változatosság befolyásolásán keresztül hat (pl. elegyfajok visszaszorítása az ápolások, gyéritések során).</p> <p>havasi cincér (<i>Rosalia alpina</i>), nagy hőscincér (<i>Cerambyx cerdo</i>) – Az állományok nevelővágások során történő homogenizálása a fajok élőhelyi feltételeinek romlását okozhatja.</p> <p>magyar tavaszi-fésűsbagoly (<i>Dioszeghyana schmidtii</i>) – A fakitermelések negatív hatása a tápnövény (csertölggy) visszaszorulásában jelentkezik.</p> <p>hosszúszárnyú denevér (<i>Miniopterus schreibersii</i>), hegyesorrú denevér (<i>Myotis blythii</i>), közönséges denevér (<i>Myotis myotis</i>), tavi denevér (<i>Myotis dasycneme</i>), csonkafülű denevér (<i>Myotis emarginatus</i>), nagy patkósdenevér (<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>), kis patkósdenevér (<i>Rhinolophus hipposideros</i>) – Az állományok nevelővágások során történő homogenizálása és az erdőszegélyek felszámolása a denevérfajok élőhelyi feltételeinek romlását okozhatja.</p>
B16	Faanyag szállítása	L	5	<p>havasi cincér (<i>Rosalia alpina</i>) – A bükkösökben, április végét követően végzett faanyag-kiszállítással a peték</p>

				jelentős része kikerülhet az erdőterületekről.
E08	Zaj-, fény- vagy egyéb szennyezést okozó földi, vízi és légi közlekedési tevékenységek	L	3	hegyesorrú denevér (<i>Myotis blythii</i>), közönséges denevér (<i>Myotis myotis</i>), nagy patkósdenevér (<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>), kis patkósdenevér (<i>Rhinolophus hipposideros</i>) – A különböző (elsősorban közúti) zavaró források a fajok élőhelyét érinthetik.
F07	Sport, turisztikai és szabadidős tevékenységek	M	1	meszes alapközetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (<i>Festuco-Brometalia</i>) (6210), szubpannon sztyeppék (6240) – Elsősorban, mint taposási kár jelentkezik a hatás, kiemelten az illegális down-hill kerékpározó ösvényeken, illetve a Nagy-Eged csúcsán, ahol jelentősebb turizmus koncentrálódik. A taposás hatására a gyepalkotó fajok kikopnak, jobbra növénymentes felszín alakul ki, melybe helyenként gyomnövények telepednek meg.
I01	Az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok	L	3	szubpannon sztyeppék (6240), síksági pannon löszgyepek (6250) – az érintett élőhelytípusokban az elmúlt évtizedben már betelepedett a selyemkóró (<i>Asclepias syriaca</i>) is, mely a gyepek fajkészletének a leromlásához, elszegényesedéséhez vezet.
I02	Egyéb idegenhonos inváziós fajok (az Unió számára veszélyt jelentő fajokon kívül)	M	10	pannon cseres-tölgyesek (91M0), pannon molyhos tölgyesek (91H0), euro-szibériai erdőssztyepptölgyesek tölgyfajokkal (<i>Quercus spp.</i>) (91I0), meszes alapközetű féltermészetes száraz

				gyepek és cserjésedett változataik (<i>Festuco-Brometalia</i>) (6210), szubpannon sztyeppék (6240), síksági pannon löszgyepek (6250) – Az akác (<i>Robinia pseudoacacia</i>), a bálványfa (<i>Ailanthus altissima</i>), az aranyvesző fajok (<i>Solidago</i> spp.) és más adventív fajok terjeszkedése révén a természetközeli állapotú életközösségek összetételének és szerkezetének átalakulása.
I04	Problémát jelentő őshonos növény- és állatfajok	M	75	meszes alapközetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (<i>Festuco-Brometalia</i>) (6210), szubpannon sztyeppék (6240), síksági pannon löszgyepek (6250), <i>Cephalanthero-Fagion</i> közép-európai sziklai bükkösei mészkövön (9150), lejtők és sziklatörmelékek <i>Tilio-Acerion</i> -erdői (9180), euro-szibériai erdőssztyepptölgyesek tölgyfajokkal (<i>Quercus</i> spp.) (91I0), pannon gyertyános-tölgyesek <i>Quercus petraeaval</i> és <i>Carpinus betulusszal</i> (91G0), pannon molyhos tölgyesek (91H0), pannon cseres-tölgyesek (91M0) – A gyepek nagyvad általi taposása, bolygatása, az erdődinamikai folyamatok befolyásolása (a felújulás, növekedés és differenciálódás lassítása). nagy szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>) – Az öreg, szétkorhadott fatuskók

				<p>rendszeres kitűrésével a vaddisznó jelentősen vissza tudja vetni a populáció létszámát.</p> <p>piros kígyószisz (<i>Echium russicum</i>), rigópohár (<i>Cypripedium calceolus</i>) – Az élőhelyek bolygatása, taposása, túrása a növényfajok életfeltételeinek romlását, szűkülését okozza.</p>
L01	Természetes abiotikus folyamatok (pl. erózió, feliszapolódás, kiszáradás, elsüllyedés, szikesedés)	M	1	<p>tavi denevér (<i>Myotis dasycneme</i>) – Az elmúlt évek csapadékban szegény periódusai következtében az ismert táplálkozóterületek (pl. Attila-forrás kis tava) átalakultak, feliszapolódott.</p>
L02	Fajösszetétel változás természetes szukcesszió következtében (más, mint a mezőgazdasági vagy erdészeti gyakorlat által okozott közvetlen változás)	M	5	<p>pannon sziklagyepék (<i>Stipo-Festucetalia pallentis</i>) (6190), szubkontinentális peripannon cserjések (40A0), meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepék és cserjésedett változataik (<i>Festuco-Brometalia</i>) (6210), szubpannon sztyeppék (6240), síksági pannon löszgyepék (6250), pannon molyhos tölgyesek (91H0) – A gyepék és nyílt erdők záródása (cserjésedése, erdőszülése), jellegük elvesztése, átalakulásuk más növényközösséggé.</p> <p>piros kígyószisz (<i>Echium russicum</i>), rigópohár (<i>Cypripedium calceolus</i>), Janka-tarsóka (<i>Thlaspi jankae</i>), leánykököröcsin (<i>Pulsatilla grandis</i>) – A fajoknak otthont adó élőhelytípusok további záródásával a populációk megmaradása is kérdésessé</p>

				<p>válhat.</p> <p>sárga gyapjasszövő (<i>Eriogaster catax</i>), álolaszáska (<i>Paracaloptenus caloptenoides</i>) – a gyepek teljes záródása, becserjésedése, beerdősülése nem kedvező a faj szempontjából (az optimális élőhely megszűnik, fragmentálódik).</p> <p>hegyesorrú denevér (<i>Myotis blythii</i>), nagy patkósdenevér (<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>), kis patkósdenevér (<i>Rhinolophus hipposideros</i>) – A nyílt élőhelyek átalakulása, záródása a nyílt területeken (is) vadászó denevérfaj táplálkozási lehetőségeit érdemben befolyásolhatja.</p>
Kívülről érkező hatások és jövőbeli potenciális hatások:				
A05	Kis táji elemek felszámolása (pl. sövények, kőfalak, nyílt árkok, források, magányos fák) mezőgazdasági parcellák összevonása céljából	L	1	sárga gyapjasszövő (<i>Eriogaster catax</i>) – A rendszertelenül jelentkező cserjeirtás potenciálisan veszélyeztetheti a faj előfordulásait, de a tervezési terület vonatkozásában kis jelentőséggel bír.
A11 (H04)	Mezőgazdasági célú égetés (Vandalizmus vagy gyújtogatás)	L	3	szubkontinentális peripannon cserjések (40A0) – A vegetációs időszakban történő égetés (szándékos gyújtogatás), leégetés kedvezőtlen hatást gyakorol a cserjésekre, a fajkészletük átalakul, a hozzájuk köthető gerinctelen fauna elpusztul, károsodik.
F24	Zaj-, fény-, hő- vagy egyéb szennyezést okozó lakossági vagy rekreációs tevékenységek és	L	70	hegyesorrú denevér (<i>Myotis blythii</i>), közönséges denevér (<i>Myotis myotis</i>), nagy patkósdenevér (<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>), kis

	struktúrák			patkósdenevér (<i>Rhinolophus hipposideros</i>) – Az épületlakó kolóniáknak otthont adó, szomszédos lakott területekre (elsősorban Eger város területére) eső épületek éjszakai kivilágítása kismértékű zavarást jelent.
G09	Egyéb vadon élő növények és állatok begyűjtése/gyűjtése	L	1	leánykökörccsin (<i>Pulsatilla grandis</i>) – Korábban több tövét kiásták a fajnak Eger mellett. Jelenleg ez csak, mint potenciális veszélyeztető tényezőként vehető figyelembe.
F02	Építkezés vagy átalakítás (pl. lakott területé vagy településé) meglévő városi vagy rekreációs területeken	L	1	tavi denevér (<i>Myotis dasycneme</i>) – Potenciálisan (egyben kívülről is ható hatás) az épületlakó kolóniáknál az emberi zavarás, a szándékos pusztítás és a berepülönnyílások lezárása, az épületfelújítások okozhatnak problémát.
F07	Sport, turisztikai és szabadidős tevékenységek	L	5	pannon sziklagyepek (<i>Stipo-Festucetalia pallentis</i>) (6190), szubpannon sztyeppék (6240) – Elsősorban a Nagy-Eged területén jelentkezik, ahol a korábbi motorozás és a downhill kerékpározás miatt a gyepek struktúrája sérül, leromlik. leánykökörccsin (<i>Pulsatilla grandis</i>) – A Nagy-Eged területén illegális motorozás és downhill kerékpározás veszélyezteti a faj állományát, de jelenleg ez csak, mint potenciális veszélyeztető tényezőként vehető figyelembe.
H06	Lezárás vagy korlátozott bejutás adott területre/élőhelyre	L	-	hosszúszárnyú denevér (<i>Miniopterus schreibersi</i>) - A zavartalan földalatti szálláshelyek eltűnése,

				átalakulása jelenti a legnagyobb veszélyt. Mivel szálláshelye nem ismert a tervezési területen, így ez csak, mint kívülről ható veszélyeztető tényező emelhető ki
H08	Egyéb emberi beavatkozások és zavarások	L	70	hegyesorrú denevér (<i>Myotis blythii</i>), közönséges denevér (<i>Myotis myotis</i>), nagy patkósdenevér (<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>), kis patkósdenevér (<i>Rhinolophus hipposideros</i>) – Az épületlakó kolóniáknak otthont adó, szomszédos lakott területekre eső épületek és azok padlásterének átalakítása, az ottani denevér-búvóhelyek megszüntetése, zavarása, potenciális veszélyeztető tényező.
J01	Felszíni és felszín alatti vizeket érintő kevert forrású szennyezés (édesvízi és szárazföldi)	L	0,01	tavi denevér (<i>Myotis dasycneme</i>) – A faj igen érzékeny a víz minőségére, annak szennyeződése inkább, mint potenciális veszélyeztető tényező jelentkezik.
N01 és N02	Hőmérsékletváltozás (pl. hőmérséklet növekedés és szélsőséges hőmérsékleti értékek) a klímaváltozás következtében + Aszály és csapadékmennyiség csökkenés a klímaváltozás következtében	L	100	havasi cincér (<i>Rosalia alpina</i>), nagy hőscincér (<i>Cerambyx cerdo</i>), nagy szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>), magyar tavaszi-fésűsbagoly (<i>Dioszeghyana schmidtii</i>), hosszúszárnyú denevér (<i>Miniopterus schreibersii</i>), nagyfülű denevér (<i>Myotis bechsteinii</i>), nyugati piszedenevér (<i>Barbastella barbastellus</i>), hegyesorrú denevér (<i>Myotis blythii</i>), közönséges denevér (<i>Myotis myotis</i>), tavi denevér (<i>Myotis dasycneme</i>), nagy patkósdenevér (<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>), kis patkósdenevér (<i>Rhinolophus</i>

				<i>hipposideros</i>) – A klimatikus viszonyok átrendeződése a fajok életfeltételeinek megváltozásával jár.
N05	Élőhelyek elhelyezkedésének (földrajzi eltolódás), méretének és/vagy minőségének változása a klímaváltozás következtében	L	100	nagyfülű denevér (<i>Myotis bechsteinii</i>), nyugati piszedenevér (<i>Barbastella barbastellus</i>) – Már a kisebb környezeti változások is a fajok elterjedésének, illetve előfordulásának alapvető átrendeződését okozhatja.

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

Általános célkitűzések: A Natura 2000 terület természetvédelmi célkitűzése az azon található, a kijelölés alapjául szolgáló fajok és élőhelytípusok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fenntartása, helyreállítása, valamint a Natura 2000 területek lehatárolásának alapjául szolgáló természeti állapot és a kedvező természetvédelmi állapottal összhangban lévő gazdálkodás feltételeinek biztosítása.

3.1.1. Fő célkitűzések

- Az erdőssztyepp cserjések (törpemandulás- és csepleszmegegyes cserjések) fenntartása és megőrzése;
- A területen található természetszerű erdők (kiemelten szubmontán bükkösök /9130/, gyertyános-tölgyesek /91G0), törmelékletjű erdők /9180/, pannon molyhos- /91H0/ és cseres-tölgyesek /91M0/), sziklai bükkösök (9150), euro-szibériai erdőssztyepptölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus* spp.) (*91I0) kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása /elérése, különösen a nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), havasi cincér (*Rosalia alpina*) és erdőlakó denevérfajok számára szükséges idős állományrészek, faegyedek, valamint holt faanyag mennyiségének növelésével, az idős elegyes erdők nyújtotta mikroklíma biztosítása;
- A területen található nagy kiterjedésű sztyeppesedő félszáraz gyepek (6210), hegylábperemi löszgyepek (6250) és sztyepprétek (6240), valamint a hozzájuk köthető növény- és állatvilág kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása /elérése, kiemelten a jelzett gyepes élőhelytípusok cserjésedésének, akácodosásának visszaszorításával mechanikai, szükség esetén vegyszeres kezelésekkel;
- A löszgyepeket és árvalányhajas erdőspusztaréteket szegélyező töviskes cserjések (kőkényes-galagonyás cserjések) foltokban történő visszaszorítása, legeltethetővé tétele (elsősorban a piros kígyószisz (*Echium russicum*), Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*) fennmaradása érdekében);
- A természetszerű erdők változatos állományszerkezetének, elegyességének fenntartása/elérése, különös tekintettel a magyar tavaszi fésűsbagoly /*Dioszeghyana schmidtii*/ élőhelyi igényeire;
- A boldogasszony papucs (*Cypripedium calceolus*) élőhelyének fenntartása

cserjeirtással, a vadkár csökkentése a területen élő vadállomány szabályozásával. A látogatás szabályozása – esetleges – területi őrzéssel;

Kiemelt fontosságú cél a következő fajok / élőhelyek kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása / helyreállítása:

- szubkontinentális peripannon cserjések (*40A0)
- meszes alapközetű féltértermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (*Festuco- Brometalia*) (6210)
- szubpannon sztyeppék (*6240)
- síksági pannon löszgyepek (*6250)
- szubmontán és montán bükkösök (*Asperulo-Fagetum*) (9130)
- a *Cephalanthero-Fagion* közép-európai sziklai bükkösei mészkövön (9150)
- lejtők és sziklatörmelékek *Tilio-Acerion*-erdői (*9180)
- pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraeával* és *Carpinus betulusszal* (*91G0)
- euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus* spp.) (*91I0)
- pannon cseres-tölgyesek (91M0)
- pannon molyhos tölgyesek *Quercus pubescensszel* (91H0)
- csíkos medvelepke (*Callimorpha quadripunctaria*)
- nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*)
- szarvasbogár (*Lucanus cervus*)
- havasi cincér (**Rosalia alpina*)
- tavaszi fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*)
- eurázsiai rétisáska (*Stenobothrus eurasius*)
- sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*)
- piros kígyószisz (*Echium russicum*)
- leánykökörccsin (*Pulsatilla grandis*)
- Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*)
- boldogasszony papucs (*Cypripedium calceolus*)

3.1.2. További célok

- A gyepterületek és cserjések záródásának megakadályozása, a gyepek fenntartása kaszálással, extenzív legeltetéssel (elsősorban juh);
- Az inváziós, illetve intenzíven terjedő fafajjal (akác, bálványfa) fertőzött erdőállományok természetességének fejlesztése;
- Erdei denevérfajok élőhelyének biztosítása megfelelő területű idős erdőállományok fenntartásával és az odvasodó idős faegyedek kíméletével.
- Az elakácosodott erdőállományokban található idős tölgyfajok (molyhos-, kocsánytalan- és csertölgy) és természetes kísérőfajok (tatárjuhar, házi berkenye) teljes kímélete, magszórás, újulat felverődése esetén erdőállomány alatti felhozatala;
- A gyepterületeken a késő tavaszi avartüzek megelőzése.
- A talajfelszín bolygatásával járó sporttevékenységek fokozatos visszaszorítása.

3.2. Kezelési javaslatok

A természetvédelmi szempontból javasolt kezelések egységesebb átláthatósága érdekében ún. kezelési egységeket (KE) állapítottunk meg, melyeket hasonló jellegű élőhelyfoltok alkotnak. A kezelési egységek lehatárolása nem követi az ingatlan-nyilvántartási határokat, mivel a valós és a tényleges területhasználat attól jelentősen eltérhet.

A kezelési egységek lefedik a teljes tervezési területet, s egyaránt tartalmazzak jelölő és nem jelölő (utóbbiak között akár másodlagos) élőhelytípusokat. A tervezési terület, elsősorban a településekhez közel eső peremterületeken igen mozaikos (összesen 1954 élőhelyfolt került lehatárolásra), aminek az oka részben a tagolt felszín és a kitétségek változása folytán sűrűn váltakozó természetközeli erdőtípusok, részben hegylábi, völgyalji gyepek - cserjés élőhely jelenléte. A terület nagy részére jellemző homogén, zárt erdőtakaró miatt a kezelési egységek nagyobb foltjaiba csak kevés számú esetben tartoznak bele olyan kisebb kiterjedésű élőhelyek, amelyeket a nagyobb egység részeként kell értelmezni (pl. gyepterületeken található facsoportok, erdők alatti utak stb.).

A kezelési egységeknél meghatározzuk azon intézkedéseket, melyek a jelölő élőhely és/vagy a faj megőrzése érdekében javasolunk, illetve az élőhelyfejlesztési lehetőségekre is kitérünk.

Fontos a jogszabályokban nevesített, kötelezően betartandó előírások és önkéntesen vállalható előírás-javaslatok elkülönítése. A fenntartó kezeléseknél már jogszabályokkal meghatározott érvényes szabályozási rendszerek is működnek (pl. a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet).

A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. bekezdése alapján *„A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”*

Az itt megfogalmazott kezelési javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára, megadják, hogy a jelölő értékek megőrzéséhez milyen kezelési előírás-javaslatok alkalmazása szükséges. Amár más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási tervekre az előírásokra csak utalást tesz. A tervekészítés időpontjában jogszabály alapján kötelezően betartandó előírásokon túli, a célokhoz illeszkedő, kívánatos kezelést megfogalmazó előírás-javaslatok iránymutatásként szolgálnak.

A kezelési egységek és a hozzájuk rendelt kezelési javaslatok meghatározásánál tekintetbe vettük a jelölő értékek megőrzését szolgáló egyéb területrészeket és szempontokat is (pl. a fajok élőhelyével szomszédos, csatlakozó területrészeket, az egyes állományok közti összeköttetést biztosító folyosókat, a közösségi jelentőségű faj számára alkalmas élőhelyek védelmét és fejlesztési lehetőségét, a potenciálisan jelölő élőhelyé fejleszthető területeket). Egyes kezelési egységeknél (pl. KE-3, KE-4, KE-5) a megfogalmazható természetvédelmi célok, illetve az erdők jelenlegi üzem mód szerinti besorolása figyelembe vételével alternatív kezelési irányvonalakat is meghatároztunk.

A kezelési egységek elhelyezkedését a 3.2.5. pontnál szereplő térképmelléklet mutatja.

A) Gazdálkodáshoz nem köthető, általános javaslatok:

- A tervezési terület belterületbe vonása, azon lakó, üdülő vagy iparterület kijelölése nem javasolt.
- Bányatelek kialakítása és egyéb infrastrukturális fejlesztés a tervezési területen nem kívánatos.
- A közlekedést, illetve elektromos áram szolgáltatást biztosító, közvetlenül az élőhelyek kezeléséhez nem köthető ingatlanokon (vasúton, utakon, villanypászttákban) a természetvédelmi kezelési javaslatoknak figyelembe kell vennie a kiadott engedélyekben szereplő (pl. közlekedési pályák, vezetékek karbantartására vonatkozó) előírásokat. A javaslatok itt leginkább arra vonatkoznak, hogy a szükséges – és legtöbbször a kezelők számára előírt – karbantartási munkák során a természeti károk és a környezeti terhelés (növényzet visszavágása, zajterhelés, zavarás) minimalizálásra kerüljön.
- A tervezési területen belüli ingatlanokon bármiféle (pl. tanösvényt, turistautat érintő) karbantartási, fenntartási munkát a természeti és táji értékek kímélete, védelme és megőrzése érdekében, illetve ezen szempontok figyelembe vétele mellett, a műszakilag indokolható legkisebb terület igénybe vétele mellett lehet végezni.
- Természetvédelmi infrastruktúraként csak az élőhely-rehabilitációt és a terület hatósági megjelölését, valamint a természetvédelmi célú oktatást, nevelést, bemutatót szolgáló létesítmények helyezhetők el.
- A tervezési területet határoló, a Nagy-Eged csúcsára vezető út (Eger 0353/2 hrsz) sorompóval való ellátása javasolt (az érintett területhasználók bevonásával).
- Javasolt a tervezési területen található (Nagy-Eged, Csák-Pilis) illegális downhill pályák szakszerű megszüntetése, az érintettekkel alternatív helyszínek kijelölése.
- A tervezési területet bármilyen formában érintő fejlesztés, vagy jelentősebb volumenű karbantartási munkák előtt az érintett nemzeti park igazgatóságot (Bükki NPI) értesíteni szükséges.

A közlekedési folyosók (út, vasút) és egyéb vonalas létesítmények (elektromos légvezetékek) karbantartása során (amellett, hogy a fenntartók/szolgáltatók a műszaki-üzembiztonsági szempontok maximális érvényesítésére kötelezettek/jogosultak) a természeti és táji értékek kímélete, védelme és fenntartása érdekében a következő általános kezelési javaslatokat szükséges figyelembe venni:

- A fenntartási és üzemeltetési tevékenységet a természeti értékek legnagyobb kímélete mellett javasolt végezni.
- A kivitelezési tevékenységek területigényét a védett és a Natura 2000 területek közelében a műszakilag indokolható legkisebb térmértékre ajánlott csökkenteni.
- Törekedni kell a fenntartandó területen lévő vegetáció (út és vasút esetében a pálya melletti növényzet, légvezeték esetében a villanypászttákban levő növényzet) minél nagyobb arányú megtartására.
- A fenntartási tevékenység során szükségessé váló cserjeirtást, fakivágást fészkelési időszakon kívül, augusztus 15. és március 15. között javasolt elvégezni.
- Az idegenhonos fafajok (főleg az akác) eltávolítása szükséges a területről, mechanikai és vegyszeres védekezéssel.

- A bolygatott talajfelszíneken az özönnövények megjelenését, megtelepedését, terjedését kaszálással javasolt megakadályozni.
- Növénytelepítés esetén a tájra jellemző őshonos, valamint a potenciális vegetációnak megfelelő növényfajokból javasolt válogatni.
- A kivitelezési/fenntartási munkák megkezdése előtt a nemzeti park igazgatóságot értesíteni szükséges.

B) Gazdálkodáshoz köthető, általános javaslatok:

Erdőgazdálkodás:

- A zonális erdők (cseres- és gyertyános-kocsánytalan tölgyesek, szubmontán bükkösök) állományaiban a vágásos erdőgazdálkodástól való minél nagyobb mértékű eltávolodásra kell törekedni. Ehhez az összetételbeli és szerkezeti változatosságot megtartó nevelővágásokon túl (hagyásfa-csoportok kijelölésével) időben elnyújtott felújítívágások, de még inkább szálalóvágások alkalmazása szükséges, s fokozatosan, egyre nagyobb területen lehetővé kell tenni a folyamatos erdőborítást biztosító gazdálkodási módok bevezetését is. Az egyre kisebb véghasználati területekkel végzendő erdőgazdálkodás során további szempont az álló és fekvő holtfa mennyiségének növelése, illetve a faállományhoz köthető mikroélethelyek megtartása.
- A gyenge termőhelyi viszonyok mellett előforduló szikla-, szurdok- és törmeléklető-erdők, mészkőrű erdők, melegkedvelő tölgyesek és bokorerdők abszolút véderdőként, gazdálkodás alól mentesített erdőterületként tartandók fenn. Állományaikat a minimális beavatkozás elve szerint, kizárólag az idegenhonos fafajok (akác, feketefenyő) eltávolítása, valamint (útmenti helyzetű állományoknál) a veszélyhelyzetek elhárítása érdekében végzett kezelésekkal kell fenntartani. A patakmenti ligeterdők hasonló elvek szerint kezelendők.
- Az idegenhonos fafajú erdők állományait hosszú távon, ütemezetten – lehetőség szerint tarvágásos véghasználat nélkül, fokozatosan (a meglévő őshonos alsó szint megsegítésével, esetleg alátelepítéssel) – át kell alakítani őshonos fafajú erdőkké. A vízbázisvédelmi területeken (külső védőövezetekben) semmilyen vegyszeres technológia nem alkalmazható.
- A faanyag-készletező helyek, rakodók helyszíneit az érintett nemzeti park igazgatósággal előzetesen egyeztetni szükséges.

Gyepgazdálkodás:

- A kifejezetten nedves és kifejezetten száraz termőhelyekhez kötődő élőhelytípusok (gyékényesek, magassásosok, magaskórósok, illetve sziklagyeppek, köves talajú lejtősztyepek) állományait alapesetben aktív beavatkozások nélkül (magassásosok és lejtősztyepek esetében legfeljebb a beerdősülést akadályozó munkákkal), de az előforduló és/vagy betelepülő idegenhonos elemek eltávolításával (sziklagyeppek esetében a feketefenyő törzsek fokozatos kitermelésével) kell fenntartani.
- A sovány, üde és félszáraz gyeppek esetében kívánatos a beerdősülést megakadályozó kezelések (szelektív cserjeirtás; helyreállító szárazzás és rendszeres kaszálás; korlátozott létszámú haszonállattal történő, szabályozott legeltetés) végzése, továbbá az idegenhonos inváziós, illetve intenzíven terjedő fafajok (fehér akác, mirigyes bálványfa) szálankénti és kisfoltos előfordulásainak felszámolása.

Vadgazdálkodás:

- A tervezési területen a nagyvadállomány csökkentésére van szükség, mert a jelenlegi vadlétszám egyrészt helyenként erős talajbolygatást jelent és gyomosító hatással is bír, másrészt az erdődinamikai folyamatokat a hajtások rágásával helyenként érzékelhetően fékezi, akadályozza. A vaddisznóállomány az afrikai sertéspestis miatt jelentősen visszaesett, aktuálisan erdőfenntartási-erdőművelési problémákat nem okoz, de távlatilag kontroll alatt kell tartani és ismételt létszámnövekedésnél aktív szabályozásra lehet szükség. A nagyvad-kérdés kezelésénél összességében a vadlétszám-csökkentés, illetve vadlétszám-kontroll kell, hogy prioritást kapjon, de végszükség esetén – erdőgazdálkodási és természetvédelmi problémák kezelésére – átmenetileg (a megfelelő engedélyezési eljárás lefolytatását követően) vadvédelmi kerítés építése is elfogadható.
- Vadgazdálkodási és vadászati berendezések (szóró, etetőhely, sózó, magasles) elhelyezése csak korlátozott számban, a Bükki Nemzeti Park Igazgatósággal való egyeztetést (helyszín, kiépítés, használat módja, etetőanyag minősége) követően, a sérülékeny élőhelyfoltoktól lehetőség szerint minél távolabbi (min. 200 m) helyszíneken lehetséges.

Egyéb tevékenységek:

- Növénytelepítés esetén a területen őshonos, valamint a potenciális vegetációnak megfelelő növényfajokból kell válogatni.
- A bolygatott talajfelszíneken az özönnövények megjelenését, megtelepedést, terjedését (legalább évi egyszeri alkalommal, virágzáskor, a termésérést gátló) kaszálással kell megakadályozni.
- Bármiféle depónia (akár csak átmeneti) kialakítása a területen nem kívánatos, az elhelyezést (a közösségi jelentőségű élőhelyek, illetve fajok védelmére tekintettel) lehetőleg a tervezési területen kívül kell megoldani.
- Bármiféle vegyszerhasználat csak a víztározó külső védőövezetén kívül, feltétlenül indokolt esetben (erdővédelmi, erdészeti kezelési vagy természetvédelmi célú területkezelési feladatra tekintettel) lehetséges.
- Kártevők elleni védekezésnél a szelektív szerek vagy biológiai módszerek alkalmazását kell előnyben részesíteni. Nem használhatók olyan hatóanyag tartalmú készítmények, amelyek közösségi jelentőségű, illetve védett fajok egyedeit is elpusztítják.
- Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágú- és fásszárú fajok ellen, a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően lehetséges.

C) Kötelezően betartandó előírások:

Az erdők fenntartására és a bennük folytatott gazdálkodásra, kezelésre vonatkozó általános (kötelezően betartandó) szabályokat az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény, valamint a végrehajtására kiadott 61/2017. (XII. 21.) FM rendelet rögzíti. Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet előírásai szintén kötelező érvényűek, s a 126/2007. KvVM rendelettel megerősített védettségű Bükki Nemzeti Park védett és fokozottan védett természeti területein a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. tv. természetvédelmi szempontú szabályrendszerét (a fontosabb kitételeket lásd a törvény 33. §-ában) is be kell tartani. A területre vonatkozó természetvédelmi kezelési terv még, erdőterv rendelet (az

időközi jogszabályi változások miatt) pedig csak az egyik körzetre jelent meg, így innen eredeztethető további kötelezettségek jelenleg nincsenek.

A tervezési terület Felsőtárkány és Bükkzsérc községhatárokba eső erdőterületeire (a Felsőtárkányi Erdőtervezési Körzet területére vonatkozó előírások között) a 69/2016. (X. 14.) FM rendelet 3. melléklete az erdőtervek 2016–2027 közötti érvényessége során kötelezően betartandó általános erdőgazdálkodási szabályokat állapít meg.

A mezőgazdasági művelés alatt lévő termőföldeken, a termőföld védelméről szóló 2007. évi CXXIX. törvény 5. §-a alapján a földhasználó köteles a termőföldet művelési ágának megfelelő termeléssel hasznosítani, vagy termelés folytatása nélkül a talajvédelmi előírások betartása mellett a gyomnövények megtelepedését és terjedését megakadályozni.

A 43/2010. (IV. 23.) FVM rendelet alapján a földhasználónak védekezési kötelezettsége van a területen található selyemkóró (*Asclepias syriaca*) állománnyal kapcsolatban. Mivel a faj az Európai Unió inváziós listájára is felkerült, így az idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről szóló 408/2016. (XII. 13.) Korm. rendelet előírásait is figyelembe kell venni

A gyepek fenntartására vonatkozó, kötelezően betartandó szabályokat az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet tartalmazza. Ezen túlmenően a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet előírásai is érvényesek, az alábbi tartalommal:

3. § (1) *A gyepterületeket legeltetéssel, illetve kaszálással kell hasznosítani.*
- (2) *Gyepterületen csak szarvasmarha, juh, kecske, szamár, ló és bivaly legeltethető.*
- (3) *A gyepterület túllegeltetése tilos.*
- (4) *A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsítása tilos.*
- (5) *Tápanyag-utánpótlás csak a legelő állatok által elhullajtott ürületekből származhat, trágya kiszórása tilos.*

4. § (1) *A terület legalább 5, legfeljebb 10%-át – beleértve a természetvédelmi érdekből hatósági határozattal elrendelt eseti korlátozással érintett földterületeket is – kaszálásonként változó helyen kaszátlanul kell hagyni.*

- (2) *A belvíz gyepterületről történő elvezetése és a gyepterület öntözése tilos.*
- (3) *Napnyugtától napkeltéig a gépi munkavégzés tilos.*
- (4) *A Natura 2000 gyepterületeken területi természetvédelmi hatóságnak, helyi jelentőségű védett természeti területnek minősülő Natura 2000 gyepterület esetében a települési önkormányzat jegyzőjének, a fővárosban a főjegyzőnek az engedélye szükséges, amelyet természetvédelmi hatósági jogkörében eljárva ad ki:*

a) *a nád irtásához, valamint*

b) *az október 31. és április 23. között történő legeltetéshez.*

- (5) *Vadgazdálkodási létesítmények, berendezések kialakításához a vadászati hatóság engedélye szükséges.*

5. § (1) *A kaszálást a kaszálendő terület középpontjából indulva vagy a táblaszél mellől, az ott élő állatok zárványterületre szorítása nélkül kell elvégezni. A kaszálás során vadriasztó lánc használata kötelező.*

- (2) Az inváziós és termőhely-idegen növényfajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról gondoskodni kell mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédőszer-kijuttatással, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos.
- (3) A kaszálás tervezett időpontját a tevékenység megkezdése előtt a földhasználónak legalább öt munkanappal írásban be kell jelentenie a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságának. Amennyiben a (2) bekezdés szerinti védekezés során a földhasználó nem tudja betartani a 4. § (1) bekezdésében előírt 5%-os határértéket, úgy ezt a kaszálás időpontjáról szóló előzetes bejelentésével egy időben jeleznie kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságának.
- (4) Gyepterületen a szálas takarmány tárolása a kaszálást követő 30 napon túl tilos.

Barlangok vonatkozásában kötelezően betartandók továbbá a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. tv.-ben megfogalmazott szabályok és az – elfogadott természetvédelmi kezelési tervvel rendelkező – barlangoknál megfogalmazott előírások.

Az érintett vízfolyásszakaszokon a kezelőnek – az 1995. évi LVII. törvényben, a 120/1999. (VIII. 6.) Korm. rendeletben, a 223/2014. (IX. 4.) Korm. rendeletben és a 30/2008. (XII. 31.) KvVM rendeletben foglaltaknak megfelelően – a szükséges fenntartási munkákat el kell végeznie, melyhez a 83/2014. (III. 14.) Korm. rendelet az Észak-Magyarországi Vízügyi Igazgatóság kezelésében lévő Csontos-folyás és Szoros-patak esetében 3 méteres parti sávot ír elő. Ezen fenntartási munkákat:

- a mederben, mederrézsűben lerakódott uszadékok és hordalékok eltávolítását,
- a mederbe, mederrézsűbe bedőlő fák kivágását,
- a mederben, mederrézsűbe felövő cserjék irtását,
- a vízfolyást akadályozó medertorlaszok eltávolítását,
- és a mederrézsűben és parti sávon felövő gaz kaszálását a Csontos-folyás és Szorospatak érintett szakaszán az árvízi veszélyeztetettség csökkentése, valamint a nagyvizek károkozás mentes továbbvezetése érdekében végzi a vízügyi kezelő.

A felszín alatti vizek védelméhez az alábbi hatályos jogszabályokat is figyelembe kell venni:

- 123/1997. (VII. 18.) Korm. rendelet a vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízellátási létesítmények védelméről, különös tekintettel a település ivóvízbázisára és a strandi kutakra
- 201/2001. (X. 25.) Korm. rendelet az ivóvíz minőségi követelményeiről és az ellenőrzés rendjéről
- 219/2004. (VII. 21.) Korm. rendelet a felszín alatti vizek védelméről
- 6/2009. (IV. 14.) KvVM–EüM–FVM együttes rendelet a földtani közeg és a felszín alatti víz szennyezéssel szembeni védelméhez szükséges határértékekről és a szennyezések méréséről
- 27/2004. (XII. 25.) KvVM rendelet a felszín alatti víz állapota szempontjából érzékeny területeken lévő települések besorolásáról

A kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény (Kötv.) 9. § és 10. § (1) bekezdésében foglaltak alapján a régészeti lelőhelyeket - a fenntartható használat elvének figyelembevételével - csak olyan mértékben lehet igénybe venni, hogy azok állománya számottevően ne csökkenjen, illetve eredeti összefüggéseik jelentősen ne károsodjanak. A régészeti örökség elemeit lehetőleg eredeti lelőhelyükön, eredeti állapotukban, eredeti összefüggéseikben kell megőrizni

A tervezési területen a fentiekén túl a természetvédelmi hatóság a fokozottan védett fajok egyedeinek védelme érdekében – a Tvt. 44. §. (5) bekezdésében és a 12/2005. (VI.17.) KvVM rendelet 2. §-a alapján – az egyes fokozottan védett növény- és állatfajok élőhelyén és élőhelye körül korlátozást rendelhet el, ha a tervezett/várható használati mód, gazdálkodási tevékenység a fokozottan védett faj egyedének vagy állományának zavarásával, veszélyeztetésével, károsításával, elpusztulásával járna. A korlátozás elrendelését a természetvédelmi hatóság egyedi határozatban rendeli el (területi korlátozás lehatárolásával, védőzóna meghatározásával, időbeli hatály megadásával).

3.2.1. *Élőhelyek kezelése*

3.2.1.1. **KE-1 kezelési egység: Sziklagyeppek, sztyepprétek, erdőssztyepp-cserjések**

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egység a tervezési terület nyílt (fátlan), gyepekkel jellemezhető vegetációját foglalja magába. Az ide sorolt élőhelytípusok kisebb-nagyobb állományai – egymásba, továbbá bokorerdőkbe és melegkedvelő tölgyesekbe ágyazottan – a terület számos pontján megtalálhatók, de legnagyobb területfoglalással a Gazsi-lápa – Miklós-völgy vonulaton, a Kis- és Nagy-Egeden, illetve a bükkzsérci Kerek-dombon helyezkednek el.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR élőhelytípusok: hegy-dombvidéki sovány gyepek és szőrfügyeppek (E34), mézskedvelő nyílt sziklagyeppek (G2), zárt sziklagyeppek (H1), köves talajú lejtőssztyepek (H3a), erdőssztyepprétek, félszáraz irtásrétek, száraz magaskórósok (H4), löszgyepek, kötött talajú sztyepprétek (H5a), sztyeppcserjések (M6) / Natura 2000 élőhelytípusok: szubkontinentális peripannon cserjések (40A0), pannon sziklagyeppek (*Stipo-Festucetalia pallentis*) (6190), meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (*Festuco-Brometalia*) (6210), szubpannon sztyeppék (6240).
- érintett közösségi jelentőségű fajok: piros kígyószisz (*Echium russicum*), leánykökörücsin (*Pulsatilla grandis*), Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*); álolaszáska (*Paracaloptenus caloptenoides*), sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*), nagy patkósdenevér (*Rhinolophus ferrumequinum*), kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*).

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A területek jellege (sziklagyeppekkel-lejtőssztyepppekkel fedett köves lejtők) miatt területhasználattal, gazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok alig fogalmazhatók meg. A mélyebb termőtalajon tenyésző félszáraz gyepek (irtásrétek) hosszú távú fenntartásához a korábbi gyakorlatnak megfelelően mérsékelt erélyű, de minél nagyobb területi lefedettséget biztosító legeltetés és/vagy évi rendszerességű (kézi, gépi) kaszálás szükséges. Általános kezelési javaslatok:

- Legeltetett állatfajként – a térségi hagyományokra támaszkodva – elsősorban juh vagy szarvasmarha alkalmazása.
- A túllegeltetést elkerülése, a legeltetett állatlétszám termőképesség/fűhozam függvényében történő beállítása.

- Legeltetés esetén nyár végén vagy kora ősszel tisztító kaszálás alkalmazása.
- Kaszálás esetén a munkaművelet június 15. utáni végrehajtása.
- Kaszálást követően a levágott széna/fű területről való mielőbbi eltávolítása.
- A gyepek cserjésedő szegélyeinek rendezése, a gyepek belsejében elhelyezkedő cserjecsoportok ritkítása, fellazítása.
- Cserjeirtás esetén a rekonstrukciós munkák (fa- és cserjekivágások) nemzeti park igazgatósággal való egyeztetés utáni (vegetációs időszakon kívül) végzése.
- A gyepterületek rendszeres ellenőrzése, az esetlegesen betelepülő idegenhonos elemek (fás- és lágyszárú növények) minél hamarabb történő eltávolítása.
- A gyepterületen előforduló méretesebb akáctörzsek kitermelése vegyszeres injektálást követően, a fiatal akácsarjak kezelése egyéb vegyszeres technológiával (irányított permetezés).
- A gyepek területén a faanyag-tárolás és a faanyag-rakodás mellőzése.
- A gyepek tavaszi égetésének kerülése, azok (gazdálkodási szempontok szerinti) jó karban tartása a legeltetési-kaszálási munkák megfelelő ütemezésével.
- A gyepek kezeléséhez/hasznosításához kapcsolódóan különböző depóniák (trágya, széna) gyepterületen való elhelyezésének mellőzése.
- Az állományokat érintő turistaösvény-fenntartási munkák során fa- és cserjekivágásra csak körültekintően, a bejegyzett erdőgazdálkodóval és a nemzeti park igazgatósággal való előzetes egyeztetést követően kerülhet sor.
- Sztyeppréteken a cserjésedés rendszeres ellenőrzése, a cserjékkel bezáródó gyepfoltokon rendszeres (5-10 évente végrehajtott), szelektív cserjeirtás végzése (a cserje-összborítottság mérséklése, mozaikos cserjés-gyep struktúra kialakítása).
- Cserjeirtás esetén a rekonstrukciós munkák (fa- és cserjekivágások) nemzeti park igazgatósággal való egyeztetés utáni (vegetációs időszakon kívül) végzése.
- A gyepterületek rendszeres ellenőrzése, az esetlegesen betelepülő idegenhonos elemek (fás- és lágyszárú növények) minél hamarabb történő eltávolítása.
- A gyepterületen előforduló méretesebb akáctörzsek kitermelése vegyszeres injektálást követően, a fiatal akácsarjak kezelése egyéb vegyszeres technológiával (irányított permetezés).
- A gyepek (sztyepprétek) területén a faanyag-tárolás és a faanyag-rakodás mellőzése.
- Az állományok területén vadgazdálkodási és vadászati berendezések (szóró, etetőhely, szózó, magasles) elhelyezése nem javasolt (a terepviszonyok miatt fizikálisan nem is nagyon lehetséges).

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 38. §-a alapján a terület jellegének, állapotának, használatának megváltoztatásához (pl. cserjeirtáshoz, sarjak leveréséhez) a természetvédelmi hatóság engedélye szükséges. Természetvédelmi kezelési terv rendelet a területre még nem jelent meg, innen eredeztethető kötelezettségek jelenleg nincsenek. A Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet tartalma (mivel nem rét/legelő hasznosítású területekről van szó) ide jórészt nem vonatkozik, azonban az idegenhonos elemekre vonatkozó kitételek – lásd 5. § (2) bekezdés – itt is érvényesek: „Az inváziós és termőhely-idegen növényfajok megtelepedését

és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról gondoskodni kell mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédőszer-kijuttatással, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos.” A kezelési egységgel lehatárolt területekre vonatkozó általános előírásokat fentebb (a 3.2. fejezet elején) részleteztük.

- Javasolt előírások:

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére vonatkozó útmutató 2. sz. melléklete alkalmazásával megfogalmazott kezelési javaslatok:

Kód	Gyepterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
GY21	Legeltetés és kaszálás nem végezhető, a területet kezelés nélkül történő fenntartása. [Megjegyzés: sziklagyeppek, köves sztyepprétek esetében.]
GY22	Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás. [Megjegyzés: felszáráz gyeppek, irtásrétek esetében.]
GY28	A gyeppek cserjésedésének megakadályozása, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzése.
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY30	A természetes gyepekben az őshonos, méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése. [Megjegyzés: a házi berkenye minden egyede visszahagyandó a kezelése során].
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak szükséges bejelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni.
GY32	A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat meghagyása.
GY34	Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedek vegyszeres kezelését lábon állva szükséges elvégezni (törzs megfúrása, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a kezelés fafajtól függően a vegetációs időszak kezdetén (április-május) vagy végén (augusztus-szeptember) végezhető.
GY45	A legeltetés április 24. és október 31. között lehetséges.
GY50	Villanypásztor használata esetén egy szakasz területe nem haladhatja meg a 5-ha-t.
GY67	Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék.
GY68	Legeltethető állatfaj: juh.
GY72	Kaszálás június 15. után lehetséges.
GY82	A gyepet évente legfeljebb kétszer lehet kaszálni.
GY86	A széna összegyűjtése és eltávolítása a területről a kaszálást követő 2 héten belül.
GY106	Legalább 2 évente tisztító kaszálás elvégzése.

GY116	A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak nem helyezhetők el.
GY130	Gépi cserjeirtás csak kemény (száraz vagy fagyott) talajon végezhető. Tartós esőzés után a munkák szüneteltetése, gépekkel mozogni a területen csak annak felszáradása után lehet. A gépi munkavégzés nem károsíthatja a gyepet.
GY131	A cserjék – későbbi kezelések megkönnyítése érdekében – talajszintben való kivágása.
GY132	A levágott növényi részek lehordása a gyepterületről 1 hónapon belül, a kivágott cserjéket tilos a gyepen deponálni.

Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
VA03	A területen szóró, vadetető, szózó nem létesíthető.

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat a gyepek helyreállításában mutatkozik meg. Az egyébként erősen cserjésedő gyepek kiterjedése a szegélyek érintésével, kitisztításával, valamint a belső részeken a cserjés foltok területének erőteljes csökkentésével (de nem a cserjések teljes felszámolásával!) jelentős mértékben növelhető lenne. A cserszömörce (*Cotinus coggygria*) terjedésének visszaszorítására hatékony módszer kidolgozása szükséges.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A gyepterületeken nem javasolhatók olyan fejlesztések vagy beruházások, amelyek a gyepterületek csökkenésével járnának. Az állattartáshoz kapcsolódó ideiglenes építmények (pl. kerítés, villanypásztor) viszont elhelyezhetők és a területeket érintő földutak (építési törmelék lerakását mellőző!) karbantartása is elvégezhető. A földutak új nyomvonalon való kialakítása kerülendő, ilyen változtatásra csak a területkezeléssel/gyepfenntartással összefüggő, indokolt esetben kerüljön sor. A tervezési területen található turista pihenő (esőbeálló, tűzrakó helyek, asztalok-padok) továbbra is fenntartandók, itt a létesítmények kedvező műszaki állapotának folyamatos biztosítására kell törekedni.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A javaslatok megfogalmazásánál alapvető szempontnak tekintettük, hogy az alapvetően erdős tájban megjelenő sztyepprétek és irtásrétek – mint különleges, természetvédelmi szempontból is jelentős élőhelyek – legalább részben, hosszú távon is megmaradjanak. Emellett szempont volt a térségi gazdálkodás, a hagyományos gyepművelés (legeltetés, kaszálás) és a turisztikai célú hasznosítás feltételeinek biztosítása is.

3.2.1.2. KE-2 kezelési egység: Üde és mezofil gyepek, mocsárrétek, magaskórósok

a) A kezelési egység meghatározása:

Igen kis kiterjedésben, többnyire elszórtan jelentkeznek a kezelési egységgel lefedett üde gyepes élőhelytípusok. A tervezési terület vízfolyásban szegény, alapvetően száraz területeket foglal magába, így a kezelési egység élőhelyeinek a megőrzése, illetve fejlesztése kiemelt célként jelentkezik.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR élőhelytípusok: nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a), nem zsombékoló magassásrétek (B5), mocsárrétek (D34), patakparti és lápi magaskórósok (D5), franciaperjés rétek (E1) / Natura 2000 élőhelytípusok: síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai (6430), folyóvölgyek *Cnidion dubii*-hoz tartozó mocsárrétjei (6440), sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) (6510).
- érintett közösségi jelentőségű fajok: csíkos medvelepke (*Callimorpha quadripunctaria*), nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), tavi denevér (*Myotis dasycneme*).

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési egységgel lehatárolt élőhelytípusok egy része kaszálással hasznosított, másik része jelenleg nem kezelt. A kaszálók esetében a 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet előírásainak a betartása, kiemelten a kaszálatlan sávok visszahagyására vonatkozó előírásokra kiemelten fontos.

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 38. §-a alapján a terület jellegének, állapotának, használatának megváltoztatásához (pl. cserjeirtáshoz, sarjak leveréséhez) a természetvédelmi hatóság engedélye szükséges. Természetvédelmi kezelési tervrendelet a területre még nem jelent meg, innen eredeztethető kötelezettségek jelenleg nincsenek. A Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet tartalma (mivel nem rét/legelő hasznosítású területekről van szó) ide jórészt nem vonatkozik, azonban az idegenhonos elemekre vonatkozó kitételek – lásd 5. § (2) bekezdés – itt is érvényesek: „Az inváziós és termőhely-idegen növényfajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról gondoskodni kell mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédőszer-kijuttatással, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos.” A kezelési egységgel lehatárolt területekre vonatkozó általános előírásokat fentebb (a 3.2. fejezet elején) részleteztük.

- Javasolt előírások:

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére vonatkozó útmutató 2. sz. melléklete alkalmazásával megfogalmazott kezelési javaslatok:

Kód	Gyepterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
GY28	A gyepek cserjésedésének megakadályozása, azonban a szórton jelentkező őshonos cserjék megőrzése.
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.

GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak szükséges bejelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni.
GY32	A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat meghagyása.
GY33	A gyepterületen előforduló őshonos hagyásfák, hagyásfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok meghagyása.
GY129	A területen található őshonos cserjék minimum 5 %-ának meghagyása kisebb csoportokban, mérettől függetlenül (kis- és nagytermetű cserjék egyaránt).

Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
VA03	A területen szóró, vadetető, szózó nem létesíthető.

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat a gyepek helyreállításában mutatkozik meg. Az egyébként erősen cserjésedő gyepek kiterjedése a szegélyek érintésével, kitisztításával, valamint a belső részeken a cserjés foltok területének erőteljes csökkentésével (de nem a hamvas füzes cserjések teljes felszámolásával!) jelentős mértékben növelhető lenne. Ugyanez vonatkozik a kisebb nádasodó foltokra is, melyek részleges kíméletet érdemelnek (Bükkzsérc: Szoros-patak).

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A gyepterületeken nem javasolhatók olyan fejlesztések vagy beruházások, amelyek a gyepterületek csökkenésével járnának. Az állattartáshoz kapcsolódó ideiglenes építmények (pl. kerítés, villanypásztor) viszont elhelyezhetők és a területeket érintő földutak (építési törmelék lerakását mellőző!) karbantartása is elvégezhető.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

Kis kiterjedésben, eléggé leromlott fajkészlettel jellemezhető üde és mocsárrétek tartoznak ide. Az állományok helyreállítást követően géppel kaszálhatók, sőt legeltethetők. Mint a tervezési terület ritka, üde élőhelytípusai kiemelt természetvédelmi jelentőséggel bírnak.

3.2.1.3. KE-3 kezelési egység: Gyertyános-kocsánytalan tölgyesek és bükkösök

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egység a tervezési terület üde, kedvező vízgazdálkodású termőhelyeken álló zonális erdeit foglalja magába.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR élőhelytípusok: gyertyános-kocsánytalan tölgyesek (K2), bükkösök (K5) / Natura 2000 élőhelytípus: pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus*

petraeaval és *Carpinus betulusszal* (91G0), szubmontán és montán bükkösök (*Asperulo-Fagetum*) (9130)

- érintett közösségi jelentőségű fajok: rigópohár (*Cypripedium calceolus*), csíkos medvelepke (*Callimorpha quadripunctaria*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*), havasi cincér (*Rosalia alpina*), hosszúszárnyú denevér (*Miniopterus schreibersii*), nagyfülű denevér (*Myotis bechsteinii*), nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*), közönséges denevér (*Myotis myotis*), nagy patkósdenevér (*Rhinolophus ferrumequinum*), kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*)

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

c1) Vágásos üzemmódba sorolt állományok:

A gyertyános-kocsánytalan tölgyes és bükkös állományok napjainkban is többnyire vágásos üzemmódban kezelt erdő (a következő erdőtervezési ciklusban ezek jelentős részét célszerű lenne átmeneti üzemmódba sorolni). A 80 év alatti állományok az összterületnek hozzávetőlegesen a 45%-át teszik ki, s bár közülük elég sok esik a 71-80 éves (vagyis hamarosan felújítási periódusba érő) korosztályba, az elkövetkező időszakban (az aktuális erdőtervi előírások alapján) végrehajtásra kerülő nevelővágások (tisztítások, törzskiválasztó és növedékfokozó gyéritések) során a természetvédelmi szempontok figyelembe vételének nagy jelentősége van. Általános erdőkezelési javaslatok:

- A nevelővágások (tisztítások, törzskiválasztó és növedékfokozó gyéritések) során az őshonos lombos elegyfafajok (hársak, juharok, szilek, magas köris, rezgő nyár, kecskefűz, bibircses nyír, vadgyümölcsök) egyedeinek kímélete, az előforduló idegenhonos fajok (fenyőfélék, akác) fokozatos visszaszorítása. A csak szórványosan megjelenő akáctörzsek kezelésére elsősorban vegyszeres injektálást célszerű alkalmazni, a fiatal sarjak kezelésére ugyanakkor szükség esetén egyéb vegyszeres technológia (irányított permetezés) is igénybe vehető.
- Szórt vagy kisfoltos mintázat mellett az elegyfajok arányának 20–40%-os tartomány felé való elmozdítása, egyes állományok fenntartása. Hosszabb távon (főleg a változó klímaviszonyokhoz való alkalmazkodás szükségessége miatt) a tájegységben most jellemző zonális erdőkhöz képest elegyesebb, több (őshonos) fajból álló erdők kialakítása és fenntartása.
- Az átmérő-eloszlásban mutatkozó változatosság megtartása, bővítése. A visszamaradó állományban az átlagátmérőnél vékonyabb és vastagabb törzsek jelenlétének biztosítása. Az előző állományokból visszamaradt, az állomány átlagkoránál idősebb faegyedek (az átlagosnál nagyobb koronájú, böhöncös fák) kímélete, megőrzése.
- A tövön száradt törzsek, facsonkok, valamint az odvas-üreges törzsek jelölő fajok (pl. erdőlakó denevérek, szaproxilofág rovarok) és egyéb védett állatfajok (pl. odúlakó madarak és emlősök) életfeltételeinek biztosítása érdekében való visszahagyása. A talajszinten odúval rendelkező fák kivágása csak magas tuskó visszahagyásával (0,5 – 0,8 m magasan), és az odú megőrzésével végezhető.
- Az állományok színteztettségének biztosítása érdekében a cserjeszint kímélete, legfeljebb a közelítési, kiszállítási munkákat közvetlenül akadályozó cserjék eltávolítása.
- Az egyenletes hálózatot kialakító/fenntartó, homogenizáló jellegű állományalakítás elkerülése, helyette térben változó erélyű belenyúlás

alkalmazása, változatos, sok elegendőre épülő, mozaikos szerkezet kialakítása. (A térben változó erélyű munkák egyik lehetséges kivitelezési módja, hogy kisebb állományrészeket érintetlenül hagyunk, a besűrűsödött foltokat ténylegesen gyérités jelleggel fellazítjuk, az alsó szinttel rendelkező állományrészeket pedig erősebben gyéritjük.)

- A távlatilag (reálisan a következő erdőtervi ciklustól) átalakításra tervezett erdőkben a beavatkozások mozaikos, vertikálisan is tagolt állományszerkezet kialakítása/megerősítése, valamint a felújítás megkezdése szándékával való elvégzése. Az új korosztályok megtartása, illetve megjelenítése érdekében ez esetben a már meglévő újulatfoltok felett, jó makktermést adó években pedig a nagyobb koronájú magászó fák szomszédságában (megfelelő hálózatban, egymástól legalább 40–60 m-es távolságra), kisebb, fél-egy fmagasság átmérőjű lékek is nyithatók.
- A holtfához kötődő élő szervezetek élőhelyének biztosítása érdekében a kitermelt faanyag egy részének (hektáronként legalább 5–20 m³) helyszínen való hagyása. Az állományokban régebb óta földön fekvő és tővön száradt törzsek összetermelése és kiszállítása mellőzendő, valamint a gyökértányérral kifordult törzsek egy része is visszahagyandó.
- Az erdő fennmaradását és egészségi állapotát jelentősen veszélyeztető erdővédelmi ok, valamint az utak és turistautak környéki veszélyhelyzet elhárítása kivételével az egészségügyi fakitermelések mellőzése.
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével való kijelölése.
- A fakitermelési munkák kíméletes technológiával, az erdőtalaj, az újulat, a fiatalabb generációk és a talajhoz kötött mikroélőhelyek minél teljesebb körű megóvásával történő elvégzése, igazodva a jelölés alapjául szolgáló fajok (ideértve az átfedő különleges madárvédelmi terület jelölő madárfajait is) ökológiai igényeihez is (pl. szaporodás, telelési időszak).

A vágásos üzemmódba sorolt idős (80 év feletti) gyertyános-kocsánytalan tölgyesek és bükkösök esetén a véghasználati célú beavatkozások kapcsán lehet megfogalmazni olyan irányelveket, amelyek egyrészt mérséklék a végvágás okozta környezeti változásokat, másrészt (távlatilag) segíthetik a folyamatos erdőborítás felé való fokozatos átvezetést. Általános erdőkezelési javaslatok:

- Az erdészeti gyakorlatban általánosan elterjedt egyenletes bontáson alapuló (következésképpen egykorú, egyszintes és homogén állományokat eredményező, esetenként erősen leegyszerűsítve végrehajtott), ún. ernyős felújítóvágások helyett 15–30 éves időtartamra elnyújtott, egyenlőtlen (lékes-csoportos-foltos, esetleg vonalas-szegélyes) beavatkozással végzett felújítóvágások, vagy a 30–60 évre elnyújtott felújítási periódust eredményező szálalóvágások alkalmazása. Rövidebb időtartamú véghasználatok és nagyobb erdőrészek esetén javasolt a részterületes végvágások (és esetleg bontóvágások) kivitelezése.
- Fokozatos felújítóvágások alkalmazása során az egy erdőtervi cikluson belüli beavatkozási erély 30–50%-os értékben való maximálása, illetve az egy-egy alkalommal összefüggően keletkező bontott vagy véghasznált területek 3 hektáros térlépték alatt tartása.
- Szálalóvágások alkalmazása során az egy erdőtervi cikluson belüli beavatkozási erély 25–30%-os értékben való maximálása, illetve az egy-egy alkalommal

összefüggően keletkező bontott vagy véghasznált területek negyed hektáros lépték alatt (legfeljebb a 0,15–0,25 ha-os tartományban) tartása.

- A bontóvágások/szálalóvágások során az utódállomány elegységének biztosításához az egyébként is szórványos elegyfafajok egyedeinek (szálanként vagy csoportosan) kímélete és lehető leghosszabb ideig való fenntartása.
- A bontóvágások/szálalóvágások során a tövön száradt törzsek, facsonkok, valamint az odvas-üreges törzsek jelölő fajok (pl. erdőlakó denevérek, szaproxilofág rovarok) és egyéb védett állatfajok (pl. odúlakó madarak és emlősök) életfeltételeinek biztosítása érdekében való – legalább részleges – visszahagyása. A talajszinten odúval rendelkező fák kivágása csak magas tuskó visszahagyásával (0,5 – 0,8 m magasan), és az odú megőrzésével végezhető.
- A bontóvágások/szálalóvágás, illetve végvágások során az állományok alsó szintjében levő fiatalabb fák és facsoportok döntési és közelítési károktól való megóvása, felszabadítása.
- A felújítási folyamat végén 5–10%-nyi területen, az idős állomány élőfakészletének 5–10%-a mértékéig hagyásfa-csoportok visszahagyása. A hagyásfa-csoportokat (praktikusan még a bontások, illetve kezdeti szálalóvágások fázisában) úgy célszerű kijelölni, hogy azok az idős állományokon belüli különleges vagy sérülékeny élőhelyeket (pl. sziklakibúvás, gyengébb termőhelyű terület), mikroélőhelyekben gazdag állományrészeket, természetvédelmi vagy közjóléti jelentőségű objektumokat (pl. védett fajok előfordulási helyei) és az öreg hagyásfákat is magukba foglalják.
- A rigópohár (*Cypripedium calceolus*) előfordulási helyszínén a populáció körüli egy famagasság sugarú körön (cca. 0,20–0,25 ha) az állomány érintetlenül, fakitermelési beavatkozásoktól mentes való fenntartása.
- A már megbontott állományokban (a további fakitermelések időleges visszafogásával, a végvágás elhagyásával, illetve a térbeliség újragondolásával) a felújítási folyamat szálalóvágásos erdőfelújítás felé való átvezetése, vagy esetleg átmeneti üzemmódba fordítása.
- A holtfához kötődő élő szervezetek élőhelyének biztosítása érdekében a kitermelt faanyag egy részének (hektáronként legalább 5–20 m³) helyszínen való hagyása. Az állományokban régebb óta földön fekvő és tövön száradt törzsek összetermelése és kiszállítása mellőzendő, valamint a gyökértányérral kifordult törzsek egy része is visszahagyandó.
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével való kijelölése.
- A fakitermelési munkák kíméletes technológiával, az erdőtalaj, az újulat, a fiatalabb generációk és a talajhoz kötött mikroélőhelyek minél teljesebb körű megóvásával történő elvégzése, igazodva a jelölés alapjául szolgáló fajok (ideértve az átfedő különleges madárvédelmi terület jelölő madárfajait is) ökológiai igényeihez is (pl. szaporodás, telelési időszak).

c2) Átmeneti és örökerdő üzemmódba sorolt állományok:

Átmeneti és örökerdő üzemmódba sorolt állományok jelenleg az erdőterületek közel 30%-át teszik ki a területen és főleg a zonális erdőket érintik. Jelenlétük feltétlenül kívánatos, részben azért, mert a jelenlegi korosztályszerkezet vágásos üzemmód mellett pár évtizeden belül meglehetősen sok vágásterületet és fiatalost fog eredményezni. Mivel a folyamatos erdőborítást biztosító üzemmódba sorolható állományok jellemzően azonos kiinduló állapotot

(középkorú-idős, homogén, zárt, legfeljebb mérsékeltén lékesedő erdőkép) jelentenek, irányelvek szintjén célszerű együtt tárgyalni őket. Általános erdőkezelési javaslatok:

- Az átmeneti és örökzöld üzemmódba sorolt állományok területének – a folyamatos erdőborítás melletti erdőkezelés területi bővítése, egyúttal a vágásos erdőgazdálkodás okozta ökológiai hátrányok mérséklése érdekében történő – kialakítása, majd növelése.
- Az átalakítás komplex, változó eréllyel végrehajtott növedékfokozó gyéritéssel vagy szálalóvágással indított folyamata során a kiinduló (középkorú-idős) állományok fatérfogatának fokozatos csökkentése, továbbá az átmérőeloszlás, a térbeli mintázat, a vertikális tagoltság és az elegyarány-viszonyok egyidejű alakítása. A biológiai szempontból értékesebb, az erdőlakó denevérek és szaporítófág rovarok számára búvó- és szaporodóhelyet biztosító (odvas, korhadt, böhönc jellegű stb.) törzsek, illetve a faállományhoz köthető mikroélőhelyek legalább részleges megtartása. (A talajszinten odúval rendelkező fák kivágása csak magas tuskó hagyásával, és az odú megőrzésével végezhető.)
- Az átalakítások lékvágással és/vagy csoportos bontásokkal történő megindítása, a térbeli mintázat további alakításánál a lékes-csoportos-foltos beavatkozások előnyben részesítése.
- A változatos (szálaló jellegű) szerkezet fokozatos közelítése érdekében a gyors, nagyobb mértékű – az átalakítási törekvéssel össze nem egyeztethető ütemű – fakitermelések mellőzése.
- Szálalóvágások alkalmazása során az egy erdőtervi cikluson belüli beavatkozási erély 20%-os értékben való maximálása, illetve az egy-egy alkalommal összefüggően keletkező bontott vagy véghasznált területek lékméret léptékére (0,05-0,15 ha) csökkentése.
- Az átalakítás során az egyébként is szórványos elegyfajok egyedeinek (szálankénti vagy csoportos) kímélete, az utódállomány elegyességének biztosítása. Az állományok alsó szintjében levő fiatalabb facsoportok döntési és közelítési munkák során való megóvása, sérülésmentes felszabadítása.
- A fiatal újulatfoltok elegyességének, változatosságának megtartása, az előforduló idegenhonos fajok (szórványosan akác) fokozatos visszaszorítása. Az akác-törzsek kezelésére elsősorban vegyszeres injektálást célszerű alkalmazni, a fiatal sarjak kezelésére ugyanakkor szükség esetén egyéb vegyszeres technológia (irányított permetezés) is igénybe vehető.
- Az átalakítási folyamat során az erdőrészletek területe 5–10%-ának érintetlenül hagyása. A tartósan érintetlenül hagyandó részek („hagyásfa-csoportok”) előzetes, az átalakítás kezdeti fázisában való kijelölése. A kijelöléseket itt úgy célszerű megtenni, hogy azok az idős állományokon belül elhelyezkedő különleges vagy sérülékeny élőhelyeket (pl. sziklakibúvás, gyengébb termőhelyű terület), a mikroélőhelyekben gazdag állományrészeket, a védett fajok előfordulási helyeit és az öreg hagyásfákat is magukba foglalják.
- A holtfához kötődő élő szervezetek élőhelyének biztosítása érdekében a kitermelt faanyag egy részének helyszínen hagyása. Az állományokban régebb óta földön fekvő és tövön száradt törzsek összetermelése és kiszállítása mellőzendő, s a gyökértányérral kifordult törzsek egy része is visszahagyandó.
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével való kijelölése.

- A fakitermelési munkák kíméletes technológiával, az erdőtalaj, az újulat, a fiatalabb generációk és a talajhoz kötött mikroélőhelyek minél teljesebb körű megóvásával történő elvégzése, igazodva a jelölés alapjául szolgáló fajok (ideértve az átfedő különleges madárvédelmi terület jelölő madárfajait is) ökológiai igényeihez is (pl. szaporodás, telelési időszak).

c3) Faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolt állományok:

A gyertyános-kocsánytalan tölgyes és bükkös állományok egy kisebb része faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolt erdőrészletbe esik. Ezekben az erdőkben gyakorlatilag csak minimális, fenntartó és védelmi jellegű beavatkozások lehetségesek, illetve célszerűek. Általános erdőkezelési javaslatok:

- Az állományok fenntartásának, illetve megújulásának természetes erdődinamikai folyamatokra való alapozása (a felújulási és differenciálódási folyamatok „működéséhez” a vadhatás erőteljes mérséklése szükséges).
- Fakitermelési beavatkozás végzése kizárólag idegenhonos fafajok megtelepedése és jelenléte esetén, továbbá a használt utak, turistautak és villanypászta mentén, illetve esetleg turisztikailag frekvenciált helyszíneken (pl. Vörös-kő környéke), közvetlen veszélyt jelentő száraz törzsek kivágásával, balesetmegelőzési céllal.
- Az állományok természetességi állapotának megtartása, illetve javítása érdekében az esetlegesen előforduló idegenhonos fafajok (akác) fokozatos visszaszorítása. Az akác törzsek kezelésére elsősorban vegyszeres injektálást célszerű alkalmazni, a fiatal sarjak kezelésére ugyanakkor szükség esetén egyéb vegyszeres technológia (irányított permetezés) is igénybe vehető.
- Jelentősebb, nagyobb területet érintő abiotikus vagy biotikus károsítások esetén, az erdőborítottság helyreállítása érdekében esetleg rendkívüli intézkedések is szükségessé válhatnak. Az ezekhez kapcsolódó beavatkozások megtervezése és kivitelezése csak a nemzeti park igazgatóság közreműködésével, illetve felügyelete mellett lehetséges.
- A havasi cincér élőhelyül szolgáló területen kitermelt vagy készletezett faanyag – időjárás- és útviszonyokat is figyelembe véve - április végéig történő kiszállítása javasolt. A faj védelme érdekében a nagy lerakatok helyett kisebb sarangok összeállítása, illetve árnyékos helyre történő készletezése javasolt, a természetvédelmi őrszolgálattal egyeztetett módon.
- Az állományok területén vadgazdálkodási és vadászati berendezések (szóró, etetőhely, sózó, magasles) elhelyezése nem javasolt.

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A kezelési egységgel lehatárolt erdőterületekre kötelező előírásokat az Egri- és a Felsőtárkányi körzetre elfogadott erdőtervek tartalmazzák. Mivel a magánerdők aránya magasnak tekinthető (erdőbirtokosságok és magánszemélyek), így esetükben az önkéntes vállalás alapján tett erdő-környezetvédelmi intézkedések előírásai is kötelező érvényűek.

- Javasolt előírások:

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére vonatkozó útmutató 2. sz. melléklete alkalmazásával megfogalmazott kezelési javaslatok:

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
E03	A közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben – a folyamatos erdőborítást biztosító átmeneti, örökerdő vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés.
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével.
E10	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével.
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és az állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során az idegenhonos növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).
E16	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha álló és/vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.
E19	Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok teljeskörű kímélete.
E26	Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.
E27	A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.
E28	Természetes-, természetszerű- és származék természetességi állapotú erdőkben a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása.
E31	A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolítása.
E33	Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás mellőzése.
E36	Az adott erdőrészletben véghasználat esetén szálalóvágás alkalmazása.
E37	Tájhonos fafajú állományok véghasználata során az idős állományban legalább 5% területi lefedettséget biztosító hagyásfa csoport (mikroélőhely) visszahagyása, lehetőleg az idős állomány szerkezetét és összetételét is reprezentáló formájában.

E38	Őshonos fafajú állományok véghasználatára során átlagosan 5–20% területi lefedettséget biztosító mikroélőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában.
E39	A mikroélőhelyek fenntartása. [Magyarázat: böhöncös fák, biotópfák, kéregvedlett fák visszahagyása]
E40	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrészlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A tő- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.
E41	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása. [Magyarázat: figyelembevéve a jelölő státuszú és fokozottan védett fajok ökológiai igényeit, kiemelten az átfedő aktivitású fajok (pl. denevérek és fészkelő madárfajok) védelmére]
E50	A vágásterületen történő égetés mellőzése.
E52	Őshonos fafajú faállomány tájhonos fajokkal történő felújítása [Magyarázat: javasolt célállomány: gyertyános-tölgyes, gyertyános-bükkös és bükkös].
E58	Az erdőfelújítások során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása [Magyarázat: pl. mezei, korai és hegyi juhar, magas kóris].
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett: <ul style="list-style-type: none"> • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: lágú szárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember. • Alkalmazás – a fás szárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában). • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
E72	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárazítás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) történő elvégzése.

E75	Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.
E81	Faanyag mozgatása csak kemény (száraz vagy fagyott) talajviszonyok mellett.
E83	Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágú és fásszárú fajok továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárazítás) történő megakadályozása.
E84	Fakitermelés tervezése során az érintett erdőrészek korosztály-eloszlásának javítása. Térben változó erélyű nevelővágások végzése, az alsó szint és az átlagkornál fiatalabb egyedek kímélete.
E85	A hagyásfák, hagyásfacsoportok fenntartása a fák természetes pusztulásáig.
E86	A letermelt faanyag április 30-ig történő elszállítása a xilofág rovarfajok védelme érdekében.

Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
VA01	Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.
VA02	Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni. A kerítéseket legkésőbb az utolsó tisztítási munka elvégzését követő egy éven belül le kell bontani.

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merült fel. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló lehetséges intézkedések (pl. idegenhonos és inváziós fafajok visszaszorítása, az erdők szerkezetének javítása, az álló és fekvő holtfa mennyiségének növelése) a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok között, a c) pont alatt szerepelnek. A vadhatás-mérséklése, a vadlétszám csökkentése feltétlenül indokolt.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egységhez tartozó állományokban olyan tevékenység, amely azok területének csökkenésével járna (beépítés, új vonalas létesítmények elhelyezése, újabb utak, épített közelítőnyomok kialakítása), nem javasolt. A jelenlegi turistaút-hálózat lényegesebb bővítése különösebben nem indokolt, de ilyen irányú igény esetén (az útvonal körültekintő, a nemzeti park igazgatósággal is egyeztetett megtervezésével, meglévő földutakat igénybe véve) lehetséges. A meglévő műszelvényes földutak karbantartása, felújítása – elsősorban közúzalék felhasználásával – szükség szerint elvégezhető. Az úthálózat karbantartása – egyedi, nemzeti park igazgatósággal előzetesen egyeztetett eseteket leszámítva – ugyanakkor nem járhat az utak szélesítésével, a technológiát úgy kell alkalmazni, hogy ez ne következhesen be.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A gyertyános-kocsánytalan tölgyesek és szubmontán bükkösök a tervezési terület jelentős területfoglalású, számottevő élőfakészlettel rendelkező, a védelmi és közjóléti célkitűzések

mellett bizonyos mértékben gazdasági jelentőséggel is bíró erdei, amelyekre a jelenleg érvényben levő erdőtervek is tartalmaznak gazdálkodási jellegű fakitermelési előírásokat, illetve lehetőségeket. A kezelési javaslatok mindezek figyelembe vételével, a jelenlegi üzemmód-besorolások szerinti tagolással, de hangsúlyozottan a természetvédelmi (kisebb részben a közjóléti-turisztikai) funkciók előtérbe helyezésével kerültek megfogalmazásra. A javasolt intézkedések a homogén állomány-szerkezetű erdők változatosabbá tételét, az elegyfák felkarolását, az idegenhonos elemek (akác, fenyők) visszaszorítását, a holtfa mennyiségének növelését, valamint az erdőlakó denevérfajok és szaproxilofág rovarfajok, továbbá egyéb közösségi jelentőségű fajok számára szükséges mikroélőhelyek, szubsztrátok jelenlétének biztosítását (együttesen az erdők természetességi állapotának javulását) is szolgálják.

3.2.1.4. KE-4 kezelési egység: Cseres-kocsánytalan tölgyesek

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egységhez a tervezési terület félszáraz-száraz termőhelyeken álló – sok helyütt másodlagos, s így a gyertyános-kocsánytalan tölgyesek felé való visszaalakulás jeleit mutató – zonális erdei, a cseres-kocsánytalan tölgyesek tartoznak.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR élőhelytípusok: cseres-kocsánytalan tölgyesek (L2a) / Natura 2000 élőhelytípusok: pannon cseres-tölgyesek (91M0)
- érintett közösségi jelentőségű fajok: magyar tavaszi-fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*), csíkos medvelepke (*Callimorpha quadripunctaria*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*), hosszúszárnyú denevér (*Miniopterus schreibersii*), nagyfülű denevér (*Myotis bechsteinii*), nyugati pizsedenevér (*Barbastella barbastellus*), közönséges denevér (*Myotis myotis*), nagy patkósdenevér (*Rhinolophus ferrumequinum*), kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*)

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

c1) Vágásos üzemmódba sorolt állományok:

A cseres-kocsánytalan tölgyes jellegű állományok zöme napjainkban is vágásos üzemmódban kezelt erdő (a következő erdőtervezési ciklusban ezek jelentős részét célszerű lenne átmeneti üzemmódba sorolni). A 80 év alatti állományok jelentős arányban szerepelnek, s bár közülük elég sok esik a 71-80 éves (vagyis hamarosan felújítási periódusba érő) korosztályba, az elkövetkező időszakban (az aktuális erdőtervi előírások alapján) végrehajtásra kerülő nevelővágások (tisztítások, törzskiválasztó és növedékfokozó gyérítések) során a természetvédelmi szempontok figyelembe vételének nagy jelentősége van. Általános erdőkezelési javaslatok:

- A nevelővágások (tisztítások, törzskiválasztó és növedékfokozó gyérítések) során az őshonos lombos elegyfafajok (hársak, juharok, magas kőris, vadgyümölcsök) egyedeinek kímélete, az előforduló idegenhonos fafajok (fenyőfélék, akác) fokozatos visszaszorítása. A csak szórványosan megjelenő akáctörzsek kezelésére elsősorban vegyszeres injektálást célszerű alkalmazni, a fiatal sarjak kezelésére

ugyanakkor szükség esetén egyéb vegyszeres technológia (irányított permetezés) is igénybe vehető.

- Szórt vagy kisleveles mintázat mellett az elegyfajok arányának 20–40%-os tartomány felé való elmozdítása, egyes állományok fenntartása. Hosszabb távon (főleg a változó klímaviszonyokhoz való alkalmazkodás szükségessége miatt) a tájegységben most jellemző zonális erdőkhöz képest elegyesebb, több (őshonos) fafajból álló erdők kialakítása és fenntartása.
- A cser következő felkarolása, a faj elegyarányának (kocsánytalan tölgy rovására történő) kismértékű növelése a nevelővágások során.
- Az átmérő-eloszlásban mutatkozó változatosság megtartása, bővítése. A visszamaradó állományban az átlagátmérőnél vékonyabb és vastagabb törzsek jelenlétének biztosítása. Az előző állományokból visszamaradt, az állomány átlagkoránál idősebb faegyedek (az átlagosnál nagyobb koronájú, böhöncös fák) kímélete, megőrzése.
- A tővön száradt törzsek, facsonkok, valamint az odvas-üreges törzsek jelölő fajok (pl. erdőlakó denevérek, szaproxilofág rovarok) és egyéb védett állatfajok (pl. odúlakó madarak és emlősök) életfeltételeinek biztosítása érdekében való visszahagyása. A talajszinten odúval rendelkező fák kivágása csak magas tuskó visszahagyásával (0,5 – 0,8 m magasan), és az odú megőrzésével végezhető.
- Az állományok színtettségének biztosítása érdekében a cserjeszint kímélete, legfeljebb a közelítési, kiszállítási munkákat közvetlenül akadályozó cserjék eltávolítása.
- Az egyenletes hálózatot kialakító/fenntartó, homogenizáló jellegű állományalakítás elkerülése, helyette térben változó erélyű belenyúlás alkalmazása, változatos, sok elegyfára épülő, mozaikos szerkezet kialakítása. (A térben változó erélyű munkák egyik lehetséges kivitelezési módja, hogy kisebb állományrészeket érintetlenül hagyunk, a besűrűsödött foltokat ténylegesen gyérités jelleggel fellazítjuk, az alsó szinttel rendelkező állományrészeket pedig erősebben gyéritjük.)
- A távlatilag (reálisan a következő erdőtervi ciklustól) átalakításra tervezett erdőben a beavatkozások mozaikos, vertikálisan is tagolt állomány szerkezet kialakítása/megerősítése, valamint a felújítás megkezdése szándékával való elvégzése. Az új korosztályok megtartása, illetve megjelenítése érdekében ez esetben a már meglévő újulatfoltok felett, jó makktermést adó években pedig a nagyobb koronájú magászó fák szomszédságában (megfelelő hálózatban, egymástól legalább 40–60 m-es távolságra), kisebb, fél-egy famagasság átmérőjű lékek is nyithatók.
- A holtfához kötődő élő szervezetek élőhelyének biztosítása érdekében a kitermelt faanyag egy részének helyszínen való hagyása. Az állományokban régebb óta földön fekvő és tővön száradt törzsek összetermelése és kiszállítása mellőzendő, valamint a gyökértányérral kifordult törzsek egy része is visszahagyandó.
- Az erdő fennmaradását és egészségi állapotát jelentősen veszélyeztető erdővédelmi ok, valamint az utak és turistautak környéki veszélyhelyzet elhárítása kivételével az egészségügyi fakitermelések mellőzése.
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével való kijelölése.
- A fakitermelési munkák kíméletes technológiával, az erdőtalaj, az újulat, a fiatalabb generációk és a talajhoz kötött mikroélőhelyek minél teljesebb körű megőrzésével történő elvégzése, igazodva a jelölés alapjául szolgáló fajok

(ideértve az átfedő különleges madárvédelmi terület jelölő madárfajait is) ökológiai igényeihez is (pl. szaporodás, telelési időszak).

A vágásos üzemmódba sorolt idős (80 év feletti) cseres-kocsánytalan tölgyesek esetén a véghasználati célú beavatkozások kapcsán lehet megfogalmazni olyan irányelveket, amelyek egyrészt mérséklik a végvágás okozta környezeti változásokat, másrészt (távlatilag) segíthetik a folyamatos erdőborítás felé való fokozatos átvezetést. Általános erdőkezelési javaslatok:

- Az erdészeti gyakorlatban általánosan elterjedt egyenletes bontáson alapuló (következésképpen egykorú, egyszintes és homogén állományokat eredményező, esetenként erősen leegyszerűsítve végrehajtott), ún. ernyős felújítóvágások helyett 15–30 éves időtartamra elnyújtott, egyenlőtlen (lékes-csoportos-foltos, esetleg vonalas-szegélyes) beavatkozással végzett felújítóvágások, vagy a 30–60 évre elnyújtott felújítási periódust eredményező szálalóvágások alkalmazása. Rövidebb időtartamú véghasználatok és nagyobb erdőrészek esetén javasolt a részterületes végvágások (és esetleg bontóvágások) kivitelezése.
- Fokozatos felújítóvágások alkalmazása során az egy erdőtervi cikluson belüli beavatkozási erély 30–50%-os értékben való maximálása, illetve az egy-egy alkalommal összefüggően keletkező bontott vagy véghasznált területek 3 hektáros térlépték alatt tartása.
- Szálalóvágások alkalmazása során az egy erdőtervi cikluson belüli beavatkozási erély 25–30%-os értékben való maximálása, illetve az egy-egy alkalommal összefüggően keletkező bontott vagy véghasznált területek negyed hektáros lépték alatt (legfeljebb a 0,15–0,25 ha-os tartományban) tartása.
- A bontóvágások/szálalóvágások során a cser kímélete, a beavatkozásokkal érintett állományokban a fafaj relatív elegyarányának (kocsánytalan tölgy rovására történő) végvágásig tartó növelése.
- A bontóvágások/szálalóvágások során az utódállomány elegyességének biztosításához az egyébként is szórványos elegyfa-fajok egyedeinek (szálanként vagy csoportosan) kímélete és lehető leghosszabb ideig való fenntartása.
- A bontóvágások/szálalóvágások során a tövön száradt törzsek, facsonkok, valamint az odvas-üreges törzsek jelölő fajok (pl. erdőlakó denevérek, szaproxilofág rovarok) és egyéb védett állatfajok (pl. odúlakó madarak és emlősök) életfeltételeinek biztosítása érdekében való – legalább részleges – visszahagyása. A talajszinten odúval rendelkező fák kivágása csak magas tuskó visszahagyásával (0,5 – 0,8 m magasan), és az odú megőrzésével végezhető.
- A bontóvágások/szálalóvágás, illetve végvágások során az állományok alsó szintjében levő fiatalabb fák és facsoportok döntési és közelítési károktól való megóvása, felszabadítása.
- A felújítási folyamat végén 5–10%-nyi területen, az idős állomány élőfakészletének 5–10%-a mértékéig hagyásfa-csoportok visszahagyása. A hagyásfa-csoportokat (praktikusan még a bontások, illetve kezdeti szálalóvágások fázisában) úgy célszerű kijelölni, hogy azok az idős állományokon belüli különleges vagy sérülékeny élőhelyeket (pl. sziklakibúvás, gyengébb termőhelyű terület), mikroélőhelyekben gazdag állományrészeket, természet-védelmi vagy közjóléti jelentőségű objektumokat (pl. védett fajok előfordulási helyei) és az öreg hagyásfákat is magukba foglalják.
- A már megbontott állományokban (a további fakitermelések időleges visszafogásával, a végvágás elhagyásával, illetve a térbeliség újragondolásával) a

felújítási folyamat szálalóvágásos erdőfelújítás felé való átvezetése, vagy esetleg átmeneti üzemmódba fordítása.

- A holtfához kötődő élő szervezetek élőhelyének biztosítása érdekében a kitermelt faanyag egy részének (hektáronként legalább 5–20 m³) helyszínen való hagyása. Az állományokban régebb óta földön fekvő és tövön száradt törzsek összetermelése és kiszállítása mellőzendő, valamint a gyökértányérral kifordult törzsek egy része is visszahagyandó.
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével való kijelölése.
- A fakitermelési munkák kíméletes technológiával, az erdőtalaj, az újulat, a fiatalabb generációk és a talajhoz kötött mikroélőhelyek minél teljesebb körű megóvásával történő elvégzése, igazodva a jelölés alapjául szolgáló fajok (ideértve az átfedő különleges madárvédelmi terület jelölő madárfajait is) ökológiai igényeihez is (pl. szaporodás, telelési időszak).

c2) Átmeneti és örökerdő üzemmódba sorolt állományok:

Átmeneti és örökerdő üzemmódba sorolt állományok jelenleg az erdőterületek közel 30%-át teszik ki a területen és részben a kezelési egység erdőtípusaival is érintettek. Mivel a folyamatos erdőborítást biztosító üzemmódba sorolható állományok jellemzően azonos kiinduló állapotot (középkorú-idős, homogén, zárt, legfeljebb mérsékelten lékesedő erdőkép) jelentenek, irányelvek szintjén célszerű együtt tárgyalni őket (valójában az örökerdő üzemmódba esetleg belépő állományokban is átalakítás folyamatot kell indítani, ezért a szövegezésnél e tekintetben sem teszünk különbségeket). Általános erdőkezelési javaslatok:

- Az átmeneti és örökerdő üzemmódba sorolt állományok területének – a folyamatos erdőborítás melletti erdőkezelés területi bővítése, egyúttal a vágásos erdőgazdálkodás okozta ökológiai hátrányok mérséklése érdekében történő – kialakítása, majd növelése.
- Az átalakítás komplex, változó eréllyel végrehajtott növedékfokozó gyérítéssel vagy szálalóvágással indított folyamata során a kiinduló (középkorú-idős) állományok fatérfogatának fokozatos csökkentése, továbbá az átmérőeloszlás, a térbeli mintázat, a vertikális tagoltság és az elegyarány-viszonyok egyidejű alakítása. A biológiai szempontból értékesebb, az erdőlakó denevérek és szaproxilofág rovarok számára búvó- és szaporodóhelyet biztosító (odvas, korhadtt, böhönc jellegű stb.) törzsek, illetve a faállományhoz köthető mikroélőhelyek legalább részleges megtartása. (A talajszinten odúval rendelkező fák kivágása csak magas tuskó hagyásával, és az odú megőrzésével végezhető.)
- Az átalakítások lékvágással és/vagy csoportos bontásokkal történő megindítása, a térbeli mintázat további alakításánál a lékes-csoportos-foltos beavatkozások előnyben részesítése.
- A változatos (szálaló jellegű) szerkezet fokozatos közelítése érdekében a gyors, nagyobb mértékű – az átalakítási törekvéssel össze nem egyeztethető ütemű – fakitermelések mellőzése.
- Szálalóvágások alkalmazása során az egy erdőtervi cikluson belüli beavatkozási erély 20%-os értékben való maximálása, illetve az egy-egy alkalommal összefüggően keletkező bontott vagy véghasznált területek lékméret léptékére (0,05-0,15 ha) csökkentése.
- Az átalakítás során az egyébként is szórványos elegyfajok egyedeinek (szálankénti vagy csoportos) kímélete, az utódállomány elegyességének

biztosítása. Az állományok alsó szintjében levő fiatalabb facsoportok döntési és közelítési munkák során való megóvása, sérülésmentes felszabadítása.

- A fiatal újulatfoltok elegyességének, változatosságának megtartása, az előforduló idegenhonos fafajok (szórványosan akác) fokozatos visszaszorítása. Az akáctörzsek kezelésére elsősorban vegyszeres injektálást célszerű alkalmazni, a fiatal sarjak kezelésére ugyanakkor szükség esetén egyéb vegyszeres technológia (irányított permetezés) is igénybe vehető.
- Az átalakítási folyamat során az erdőrészetek területe 5–10%-ának érintetlenül hagyása. A tartósan érintetlenül hagyandó részek („hagyásfa-csoportok”) előzetes, az átalakítás kezdeti fázisában való kijelölése. A kijelöléseket itt úgy célszerű megtenni, hogy azok az idős állományokon belül elhelyezkedő különleges vagy sérülékeny élőhelyeket (pl. sziklakibúvás, gyengébb termőhelyű terület), a mikroélőhelyekben gazdag állományrészeket, a védett fajok előfordulási helyeit és az öreg hagyásfákat is magukba foglalják.
- A holtfához kötődő élő szervezetek élőhelyének biztosítása érdekében a kitermelt faanyag egy részének helyszínen hagyása, a holtfa jelenlétének folyamatos biztosítása. Az állományokban régebb óta földön fekvő és tövön száradt törzsek összetermelése és kiszállítása mellőzendő, s a gyökértányérral kifordult törzsek egy része is visszahagyandó.
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével való kijelölése.
- A fakitermelési munkák kíméletes technológiával, az erdőtalaj, az újulat, a fiatalabb generációk és a talajhoz kötött mikroélőhelyek minél teljesebb körű megóvásával történő elvégzése, igazodva a jelölés alapjául szolgáló fajok (ideértve az átfedő különleges madárvédelmi terület jelölő madárfajait is) ökológiai igényeihez is (pl. szaporodás, telelési időszak).

c3) Faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolt állományok:

A cseres-kocsánytalan tölgyes állományok egy kisebb része faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolt erdőrészetbe esik. Ezekben az erdőben gyakorlatilag csak minimális, fenntartó és védelmi jellegű beavatkozások lehetségesek, illetve célszerűek. Általános erdőkezelési javaslatok:

- Az állományok fenntartásának, illetve megújulásának természetes erdődinamikai folyamatokra való alapozása (a felújulási és differenciálódási folyamatok „működéséhez” a vadhatás erőteljes mérséklése szükséges).
- Fakitermelési beavatkozás végzése kizárólag idegenhonos fafajok megtelepedése és jelenléte esetén, továbbá a használt utak, turistautak és villanypászták mentén, illetve turisztikailag frekvenciált helyszíneken (pl. Vörös-kő környéke), közvetlen veszélyt jelentő száraz törzsek kivágásával, balesetmegelőzési céllal.
- Az állományok természetességi állapotának megtartása, illetve javítása érdekében az esetlegesen előforduló idegenhonos fafajok (akác) fokozatos visszaszorítása. Az akáctörzsek kezelésére elsősorban vegyszeres injektálást célszerű alkalmazni, a fiatal sarjak kezelésére ugyanakkor szükség esetén egyéb vegyszeres technológia (irányított permetezés) is igénybe vehető.
- Jelentősebb, nagyobb területet érintő abiotikus vagy biotikus károsítások esetén, az erdőborítottság helyreállítása érdekében esetleg rendkívüli intézkedések is szükségessé válhatnak. Az ezekhez kapcsolódó beavatkozások megtervezése és

kivitelezése csak a nemzeti park igazgatóság közreműködésével, illetve felügyelete mellett lehetséges.

- Az állományok területén vadgazdálkodási és vadászati berendezések (szóró, etetőhely, sózó, magasles) elhelyezése korlátozott számban, csak a nemzeti park igazgatósággal való egyeztetést követően lehetséges.

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A kezelési egységgel lehatárolt erdőterületekre kötelező előírásokat az Egri- és a Felsőtárkányi körzetre elfogadott erdőtervek tartalmazzák. Mivel a magánerdők arány is magasnak tekinthető (erdőbirtokosságok és magánszemélyek), így esetükben az önkéntes vállalat alapján tett erdő-környezetvédelmi intézkedések előírásai is kötelező érvényűek.

- Javasolt előírások:

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére vonatkozó útmutató 2. sz. melléklete alkalmazásával megfogalmazott kezelési javaslatok:

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
E03	A közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben – a folyamatos erdőborítást biztosító átmeneti, örökzöld vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés.
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével.
E10	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével.
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és az állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során az idegenhonos növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).
E16	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha álló és/vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.
E19	Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok teljeskörű kímélete.
E26	Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-

	kevésbé egyenletes eloszlásban.
E27	A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.
E28	Természetes-, természetszerű- és származék természetességi állapotú erdőkben a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása.
E31	A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolítása.
E33	Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás mellőzése.
E36	Az adott erdőrészletben véghasználat esetén szálalóvágás alkalmazása.
E37	Tájhonos fafajú állományok véghasználatánál során az idős állományban legalább 5% területi lefedettséget biztosító hagyásfa csoport (mikroélőhely) visszahagyása, lehetőleg az idős állomány szerkezetét és összetételét is reprezentáló formájában.
E38	Őshonos fafajú állományok véghasználatánál során átlagosan 5–20% területi lefedettséget biztosító mikroélőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában.
E39	A mikroélőhelyek fenntartása. <i>[Magyarázat: böhöncös fák, biotópfák, kéregvedlett fák visszahagyása]</i>
E40	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrészlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A tő- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.
E41	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása. <i>[Magyarázat: figyelembevéve a jelölő státuszú és fokozottan védett fajok ökológiai igényeit, kiemelten az átfedő aktivitású fajok (pl. denevérek és fészkelő madárfajok) védelmére]</i>
E50	A vágásterületen történő égetés mellőzése.
E52	Őshonos fafajú faállomány tájhonos fajokkal történő felújítása <i>[Magyarázat: javasolt célállomány: cseres, kocsánytalan tölgyes].</i>
E58	Az erdőfelújítások során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása <i>[Magyarázat: pl. mezei szil, tatárjuhar, mezei juhar, berkenye fajok]..</i>
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
E70	<ul style="list-style-type: none"> • Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett:
	<ul style="list-style-type: none"> • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése.
	<ul style="list-style-type: none"> • Javasolt alkalmazási idő: lágú szárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember.
	<ul style="list-style-type: none"> • Alkalmazás – a fás szárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással.

	<ul style="list-style-type: none"> • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában). • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
E72	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, száruzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) történő elvégzése.
E75	Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.
E81	Faanyag mozgatása csak kemény (száraz vagy fagyott) talajviszonyok mellett.
E83	Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágú és fásszárú fajok továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, száruzás) történő megakadályozása.
E84	Fakitermelés tervezése során az érintett erdőrészeket korosztály-eloszlásának javítása. Térben változó erélyű nevelővágások végzése, az alsó szint és az átlagkornál fiatalabb egyedek kímélete.
E85	A hagyásfák, hagyásfacsoportok fenntartása a fák természetes pusztulásáig.

Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
VA01	Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.
VA02	Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni. A kerítéseket legkésőbb az utolsó tisztítási munka elvégzését követő egy éven belül le kell bontani.

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merült fel. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló lehetséges intézkedések (pl. idegenhonos és inváziós fajok visszaszorítása, az erdők szerkezetének javítása, az álló és fekvő holtfa mennyiségének növelése) a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok között, a c) pont alatt szerepelnek. Megemlítendő viszont, hogy a KE-10 egység alatt szerepeltetett állományok egy részét hosszú távon cseres-kocsánytalan tölgyes

állománnyá kell majd visszaalakítani. A vadhatás-mérséklése, a vadlétszám csökkentése feltétlenül indokolt.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egységhez tartozó állományokban olyan tevékenység, amely azok területének csökkenésével járna (beépítés, új vonalas létesítmények elhelyezése, újabb utak, épített közelítőnyomok kialakítása), nem javasolt. A jelenlegi turistaút-hálózat lényegesebb bővítése különösebben nem indokolt, de ilyen irányú igény esetén (az útvonal körütekintő, a nemzeti park igazgatósággal is egyeztetett megtervezésével, meglévő földutakat igénybe véve) lehetséges. A meglévő műszelvényes földutak karbantartása, felújítása – elsősorban közúzalék felhasználásával – szükség szerint elvégezhető. Az úthálózat karbantartása – egyedi, nemzeti park igazgatósággal előzetesen egyeztetett eseteket leszámítva – ugyanakkor nem járhat az utak szélesítésével, a technológiát úgy kell alkalmazni, hogy ez ne következhesen be.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A cseres-kocsánytalan tölgyesek a tervezési terület jelentős területfoglalású, számottevő élőfakészlettel rendelkező, a védelmi és közjóléti célkitűzések mellett bizonyos mértékben gazdasági jelentőséggel is bíró erdei, amelyekre a jelenleg érvényben levő erdőtervek is tartalmaznak gazdálkodási jellegű fakitermelési előírásokat, illetve lehetőségeket. A kezelési javaslatok mindezek figyelembe vételével, a jelenlegi üzemmód-besorolások szerinti tagolással, de hangsúlyozottan a természetvédelmi (kisebb részben a közjóléti-turisztikai) funkciók előtérbe helyezésével kerültek megfogalmazásra. A javasolt intézkedések a homogén állomány-szerkezetű erdők változatosabbá tételét, az elegyfák felkarolását, az idegenhonos elemek (akác, fenyők) visszaszorítását, a holtfa mennyiségének növelését, valamint az erdőlakó denevérfajok és szaproxilofág rovarfajok, továbbá egyéb közösségi jelentőségű fajok számára szükséges mikroélőhelyek, szubsztrátok jelenlétének biztosítását (együttesen az erdők természetességi állapotának javulását) is szolgálják.

3.2.1.5. KE-5 kezelési egység: Mészkerülő bükkösök és tölgyesek

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egységhez az exponált lejtőkön, sekély, kisavanyodó talajokon kialakult, kifejezetten fajszegély mészkerülő erdők (tölgyesek, bükkösök) kerültek besorolásra. Kis kiterjedésű állományaik a terület tervezési terület északi részén fordulnak inkább elő.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR élőhelytípusok: mészkerülő bükkösök (K7a), zárt mészkerülő tölgyesek (L4a), nyílt mészkerülő tölgyesek (L4b) / Natura 2000 élőhelytípus: mészkerülő bükkösök (*Luzulo-Fagetum*) (9110)
- érintett közösségi jelentőségű fajok: nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), nagy hősincér (*Cerambyx cerdo*), havasi cincér (*Rosalia alpina*), hosszúsárnyú denevér (*Miniopterus schreibersii*), nagyfülű denevér (*Myotis bechsteinii*), nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*), közönséges denevér (*Myotis myotis*), nagy patkósdenevér (*Rhinolophus ferrumequinum*), kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*)

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési egységhez sorolt állományok egy része még mindig vágásos üzemmódba sorolt erdőrészeket érint, de a zerdőtervezések során több ilyen sekély termőhelyű állomány került átsorolásra (akár FANE üzemmódba is). A természetvédelmi szempontok figyelembevételével ajánlható/elfogadható kezelés elsősorban attól függ, hogy egy-egy állomány (természeti értékei és termőhelyi jellemzői alapján) gazdálkodással érinthető-e vagy sem. A kezelési egységhez kapcsolódó javaslatok ez alapján kettéválnak: a kifejezetten szélsőséges, sérülékeny termőhelyeken álló mészkerülő erdők érintetlenül, gazdálkodás nélkül tartandók fenn (bennük távlatilag csak minimális, fenntartó és védelmi jellegű beavatkozások elvégzése lehetséges/célszerű), s szabályozott/korlátozott gazdálkodás csak a fennmaradó állományokban folytatható. Utóbbi esetben a kisavanyodó talajú erdőket távlatilag (legalább részben) célszerű a véghasználat során nem érintendő hagyásfa-csoportként elhatárolni.

A gazdálkodással érinthető állományok esetén a javasolt előírások (a hagyásfa-csoport kijelölés szempontjainak figyelembevételével) tehát megegyeznek a zonális erdőknél (gyertyános- és cseres-kocsánytalan tölgyesek, bükkösök; KE-3 és KE-4) leírtakkal, míg a véderdő jellegű állományoknál az alábbi előírás-javaslatok körvonalazhatók:

- Az állományok fenntartásának, megújulásának és a természetességi állapot fokozatos javulásának (szerkezeti változatosság bővülése, álló és fekvő holtfa mennyiségének gyarapodása, mikroélőhelyek számának növekedése) természetes erdődinamikai folyamatokra való alapozása (a felújulási és differenciálódási folyamatok „működéséhez” a vadhatás erőteljes mérséklése szükséges).
- Fakitermelés végzése kizárólag idegenhonos fafajok megtelepedése és jelenléte esetén, továbbá (veszélyes, a személy- és gépkocsiforgalomra közvetlen kockázatot jelentő, jobbra száraz törzsek kivágásával) utak mentén, kifejezetten balesetmegelőzési céllal.
- Erősen javasolható a területek (különösen a felnyíló lombosított, kiritkuló állományok) rendszeres ellenőrzése, hogy az esetlegesen betelepülő idegenhonos elemek (fás- és lágyszárú növények) minél hamarabb felfedezhetők és a területről eltávolíthatók legyenek.
- Jelentősebb, nagyobb területet érintő abiotikus vagy biotikus károsítások esetén, az erdőborítottság helyreállítása érdekében esetleg rendkívüli intézkedések is szükségessé válhatnak. Az ezekhez kapcsolódó beavatkozások megtervezése és kivitelezése csak a nemzeti park igazgatóság közreműködésével, illetve felügyelete mellett javasolt.
- Az állományok területén vadgazdálkodási és vadászati berendezések (szóró, etetőhely, sózó, magasles) elhelyezése nem javasolt.
- A helyenként értékelhető taposási-rágási kárt okozó muflon állománya csökkentendő, visszaszorítandó!

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A kezelési egységgel lehatárolt erdőterületekre kötelező előírásokat az Egri- és a Felsőtárkányi körzetre elfogadott erdőtervek tartalmazzák. A magánerdők esetében az

önkéntes vállalás alapján tett erdő-környezetvédelmi intézkedések előírásai is kötelező érvényűek.

- Javasolt előírások:

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére vonatkozó útmutató 2. sz. melléklete alkalmazásával megfogalmazott kezelési javaslatok:

(Gazdálkodással érinthető állományok esetén a javasolt előírások megegyeznek a zonális erdőknél – gyertyános- és cseres-kocsánytalan tölgyesek, bükkösök; KE-3 és KE-4 – leírtakkal. A véderdő jellegű állományoknál a lentebbi előírás-javaslatok körvonalazhatók.)

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.
E39	A mikroélőhelyek fenntartása. [Magyarázat: böhöncös fák, biotópfák, kéregvedlett fák visszahagyása]
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
E70	<p>Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: lágú szárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember. • Alkalmazás – a fás szárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában). • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
E72	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, száruzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) történő elvégzése.

E75	Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.
E83	Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágy és fásszárú fajok továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárazzás) történő megakadályozása.

Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
VA03	A területen szóró, vadetető, szózó nem létesíthető.

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merült fel. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló lehetséges intézkedések (pl. az esetlegesen megjelenő idegenhonos és inváziós fafajok visszaszorítása, az erdők szerkezetének javítása) a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok között, a c) pont alatt (konkrétan vagy utalásként) szerepelnek. A vadhatás-mérséklése, a vadlétszám csökkentése feltétlenül indokolt.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egységhez tartozó állományokban olyan tevékenység, amely azok területének csökkenésével járna (beépítés, új vonalas létesítmények elhelyezése, újabb utak, turistautak, épített közelítőnyomok kialakítása), nem javasolt. Az állományok mellett húzódó műszelvényes földutak karbantartása, felújítása – elsősorban közúzalék felhasználásával – szükség szerint elvégezhető. Az úthálózat karbantartása ugyanakkor nem járhat az utak szélesítésével, a technológiát úgy kell alkalmazni, hogy ez ne következhesen be.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A mészkerülő tölgyesek és bükkösök a tervezési terület kis területfoglalású, döntő részben véderdő jellegű, a természeti értékek megőrzése és a talajvédelmi funkciók biztosítása tekintetében komoly szereppel bíró állományai. Területükön a jelenleg érvényben levő erdőtervek több helyen – minden esetben vágásos üzemmódba sorolt erdőkben – tartalmaznak fakitermelési előírásokat, illetve lehetőségeket (elsősorban növedékfokozó gyérítéseket). Faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolt állományok is előfordulnak a tervezési területen, vágásos üzemmódba sorolt erdőknél azonban az esetek többségében távlatilag hagyásfa-csoportként való elkülönítést tartunk szükségesnek (aktív beavatkozások legfeljebb a megjelenő idegenhonos elemek visszaszorítása miatt merülhetnek fel). Gazdálkodással érinthető állományrészekben a zonális erdőknél (lásd KE-3, KE-4) leírt szempontok alapján javasoljuk az erdőgazdálkodási elveket rögzíteni. A kezelési javaslatok mindezek figyelembevételével, a kapcsolódó közösségi jelentőségű fajok védelmének szándékával kerültek megfogalmazásra. Emellett az összeállítás a szomszédos erdészeti utak biztonságos üzemeltetésének szükségességére is figyelmet fordít, s a rendkívüli természeti események okozta változások kezelésére is lehetőséget ad.

3.2.1.6. KE-6 kezelési egység: Melegkedvelő tölgyesek, bokorerdők és lösztölgyesek

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egység a tervezési terület meredek, száraz, déli kitettségű, sekély talajú lejtőin előforduló, véderdő jellegű, zárt molyhos tölgyes erdeit, valamint a közjük ékelődő bokorerdő-szerűen felnyíló állományokat (sajmeggyes és cserszömörccés karsztbokorerdők) foglalja magába. Az érintett xerotherm erdők mind erdőtervezett erdőket, mind nem erdő (jobbára gyp művelési ágú) területeket magába foglal.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR élőhelytípusok: mész- és melegkedvelő tölgyesek (L1), molyhos tölgyes bokorerdők (M1) nyílt lösztölgyesek (M2) / Natura 2000 élőhelytípusok: pannon molyhos tölgyesek *Quercus pubescens*szel (91H0), Euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus* spp.) (91I0)
- érintett közösségi jelentőségű fajok: rigópohár (*Cypripedium calceolus*), magyar tavaszi-fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*), skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*), nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*), közönséges denevér (*Myotis myotis*), nagy patkósdenevér (*Rhinolophus ferrumequinum*), kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*)

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési egységhez sorolt állományok nagyrészt faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolt erdőrészekbe, kisebb részben vágásos üzemmódú erdőrészekbe esnek (utóbbiakat a közeljövőben célszerű lenne valamelyik folyamatos erdőborítást biztosító üzemmód alá sorolni). Természeti értékeik és véderdő jellegük miatt bennük távlatilag (egységesen) csak minimális, fenntartó és védelmi jellegű beavatkozások elvégzése lehetséges, illetve célszerű. Ahol egy-egy állomány vágásos üzemmódba sorolt erdőrészet érint, ott a véderdő jellegű tölgyeseket kisebb (általában egy famagasságnyi) védőövezet beiktatásával kell elhatárolni és rájuk ugyanezeket az elveket kell alkalmazni. Általános erdőkezelési javaslatok:

- Az állományok fenntartásának, megújulásának és a természetességi állapot fokozatos javulásának (szerkezeti változatosság bővülése, álló és fekvő holtfa mennyiségének gyarapodása, mikroélőhelyek számának növekedése) természetes erdődinamikai folyamatokra való alapozása (a felújulási és differenciálódási folyamatok „működéséhez” a vadhatás erőteljes mérséklése szükséges).
- Fakitermelés végzése kizárólag idegenhonos fafajok megtelepedése és jelenléte esetén, esetileg az állományszerkezet javítása és elegyfajok megsegítése céljából, továbbá (veszélyes, a személy- és gépkocsiforgalomra közvetlen kockázatot jelentő, jobbára száraz törzsek kivágásával) utak és turistautak mentén, kifejezetten balesetmegelőzési céllal.
- Az állományszerkezet javítását és az elegyfajok megsegítését célzó beavatkozások csak zárt, nem véderdő jellegű, jelenleg vágásos üzemmódba sorolt molyhos tölgyes állományokban történő, erdőtervi ciklusonként maximum 5 m³/ha fatérdfogat-kivétellel járó, kizárólag cser, kocsánytalan tölgy, molyhos tölgy (legfeljebb mezei juhar) kitermelését eredményező végzése.

- Erősen javasolható a területek (különösen a felnyíló lombosított, bokorerdő jellegű állományok) rendszeres ellenőrzése, hogy az esetlegesen betelepülő idegenhonos elemek (fás- és lágyszárú növények) minél hamarabb felfedezhetők és a területről eltávolíthatók legyenek. A már most jelentős fertőzéseket okozó mirigyes bálványfa (*Ailanthus altissima*) és fehér akác (*Robinia pseudo-acacia*) visszaszorítását minél előbb el kell kezdeni.
- Jelentősebb, nagyobb területet érintő abiotikus vagy biotikus károsítások esetén, az erdőborítottság helyreállítása érdekében esetileg rendkívüli intézkedések is szükségessé válhatnak. Az ezekhez kapcsolódó beavatkozások megtervezése és kivitelezése csak a nemzeti park igazgatóság közreműködésével, illetve felügyelete mellett javasolt.
- Az állományok területén vadgazdálkodási és vadászati berendezések (szóró, etetőhely, sózó, magasles) elhelyezése nem javasolt (a terepviszonyok miatt fizikálisan legtöbbször nem is nagyon lehetséges).
- A helyenként értékelhető taposási-rágási kárt okozó muflon állománya csökkentendő, visszaszorítandó!

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A kezelési egységgel lehatárolt erdőterületekre kötelező előírásokat az Egri- és a Felsőtárkányi körzetre elfogadott erdőtervek tartalmazzák. A magánerdők esetében az önkéntes vállalás alapján tett erdő-környezetvédelmi intézkedések előírásai is kötelező érvényűek.

- Javasolt előírások:

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére vonatkozó útmutató 2. sz. melléklete alkalmazásával megfogalmazott kezelési javaslatok:

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
E03	A közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben – a folyamatos erdőborítást biztosító átmeneti, örökerdő vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés.
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével.
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.
E26	Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-

	kevésbé egyenletes eloszlásban.
E27	A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.
E39	A mikroélőhelyek fenntartása. [Magyarázat: böhöncös fák, biotópfák, kéregvedlett fák visszahagyása]
E40	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrészlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A tö- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.
E41	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása. [Magyarázat: figyelembevéve a jelölő státuszú és fokozottan védett fajok ökológiai igényeit, kiemelten az átfedő aktivitású fajok (pl. denevérek és fészkelő madárfajok) védelmére]
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett: <ul style="list-style-type: none"> • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: lágú szárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember. • Alkalmazás – a fás szárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában). • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
E72	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, száruzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) történő elvégzése.
E75	Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás)

	alkalmazása.
E83	Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágy és fásszárú fajok továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárazzás) történő megakadályozása.

Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
VA03	A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető.

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merült fel, az inváziós fásszárúak visszaszorításán kívül. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló lehetséges intézkedések (pl. az idegenhonos és inváziós fafajok visszaszorítása) a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok között, a c) pont alatt szerepelnek. Idegenhonos fajok megjelenése esetén (különös tekintettel a legtöbb esetben kontakt száraz gyepvegetációra) fontos a gyors és hatékony fellépés, s az agresszíven terjeszkedő fajok ellen – körültekintéssel, az értékes növényzet fokozott védelme mellett, a megfelelő engedélyek beszerzését követően – szükség szerint vegyszeres kezelés is alkalmazható. A vadhatás-mérséklése, a vadlétszám csökkentése szintén indokolt, ez az élőhelyek regenerálódását nagyban szolgálja (bár bizonyos mértékig a cserjésedést, záródást meg segítené).

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egységhez tartozó állományokban olyan tevékenység, amely azok területének csökkenésével járna (beépítés, új vonalas létesítmények elhelyezése, újabb utak, turistautak, épített közelítőnyomok kialakítása), nem javasolt. Az állományok mellett/alatt húzódó földutak karbantartása, felújítása – elsősorban közúzalék felhasználásával – szükség szerint elvégezhető. Az úthálózat karbantartása ugyanakkor nem járhat az utak szélesítésével, a technológiát úgy kell alkalmazni, hogy ez ne következhesse be.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A melegkedvelő tölgyesek és bokorerdők a tervezési terület viszonylag jelentős területfoglalású, véderdő jellegű, a kapcsolódó természeti értékek megőrzése és a talajvédelmi funkciók biztosítása tekintetében kiemelkedő szereppel bíró állományai. Területükön a jelenleg érvényben levő erdőtervek csak minimális eréllyel bíró fakitermelési előírásokat, illetve lehetőségeket tartalmaznak, az érintett erdőrészek zöme faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba került (ahol a kisebb állományok vágásos üzemmódú erdőrészletbe esnek, ott is a védőfunkciók kell, hogy prioritást élvezzenek). Aktív beavatkozások legfeljebb a megjelenő idegenhonos elemek visszaszorítása, valamint (esetileg) az állományszerkezet javítása és elegyfajok megsegítése miatt merülhetnek fel. A kezelési javaslatok mindezek figyelembe vételével, a kapcsolódó közösségi jelentőségű fajok védelmének szándékával kerültek megfogalmazásra. Emellett az összeállítás a szomszédos földutak biztonságos üzemeltetésének szükségességére is figyelmet fordít, s a rendkívüli természeti események okozta változások kezelésére is lehetőséget ad.

3.2.1.7. KE-7 kezelési egység: Szurdokerdők, törmelékeltető-erdők és sziklaerdők

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egységhez többféle szikladomborzatú erdő tartozik (szurdokerdők, törmelékeltető-erdők, sziklaerdők). Ezek többnyire kis foltokat képeznek és elszigetelten jelennek meg zonális erdők közé ékelődve. Nagyobb foltokat csak a nőszőfüves bükkösök (pl. Tiba, Várhegy, Cseres-tető) alkotnak.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR élőhelytípusok: szurdokerdők (LY1), törmelékeltető-erdők (LY2), bükkös sziklaerdők (LY3), tölgyes jellegű sziklaerdők és tetőerdők (LY4) / Natura 2000 élőhelytípusok: a *Cephalanthero-Fagion* közép-európai sziklai bükkösei mészkövön (9150), lejtők és sziklatörmelékek *Tilio-Acerion*-erdői (9180)
- érintett közösségi jelentőségű fajok: rigópohár (*Cypripedium calceolus*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), nagy hóscincér (*Cerambyx cerdo*), havasi cincér (*Rosalia alpina*), hosszúszárnnyú denevér (*Miniopterus schreibersii*), nagyfülű denevér (*Myotis bechsteinii*), nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*), közönséges denevér (*Myotis myotis*), nagy patkósdenevér (*Rhinolophus ferrumequinum*), kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*)
- érintett földrészletek: Miskolc 02016*, 02017/1*, 02031*, 02032*, 02033*, 02034* (a csillaggal [*] jelölt földrészletek érintettsége csak részleges)
- érintett erdőrészek: Miskolc 208/D*, 208/E*, 208/I*, 210/A*, 210/B*, 210/C*, 211/C* (a csillaggal [*] jelölt erdőrészek érintettsége csak részleges)

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési egységhez sorolt állományok jelentős részben faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolt erdőrészekbe esnek, csak a kisebb, fragmentális állományok érintenek vágásos üzemmódú erdőrészt. Bennük távlatilag (egységesen) csak minimális, fenntartó és védelmi jellegű beavatkozások elvégzése lehetséges, illetve célszerű. Ahol vágásos üzemmódba sorolt részlet is érintett, ott a szikladomborzatú erdőt kisebb (általában egy famagasságnyi) védőövezet beiktatásával kell elhatárolni és rá ugyanezeket az elveket kell alkalmazni. Általános erdőkezelési javaslatok:

- Az állományok fenntartásának, megújulásának és a természetességi állapot fokozatos javulásának (szerkezeti változatosság bővülése, álló és fekvő holtfa mennyiségének gyarapodása, mikroélőhelyek számának növekedése) természetes erdődinamikai folyamatokra való alapozása (a felújulási és differenciálódási folyamatok „működéséhez” a vadhatás erőteljes mérséklése szükséges).
- Fakitermelés végzése kizárólag idegenhonos fafajok megtelepedése és jelenléte esetén, továbbá (veszélyes, a személy- és gépkocsiforgalomra közvetlen kockázatot jelentő, jobbára száraz törzsek kivágásával) utak és turistautak mentén, kifejezetten balesetmegelőzési céllal.
- Erősen javasolható a területek (különösen a felnyíló lombosított, sziklaerdő jellegű állományok) rendszeres ellenőrzése, hogy az esetlegesen betelepülő idegenhonos elemek (fás- és lágyszárú növények) minél hamarabb felfedezhetők és a területről eltávolíthatók legyenek.

- Jelentősebb, nagyobb területet érintő abiotikus vagy biotikus károsítások esetén, az erdőborítottság helyreállítása érdekében esetileg rendkívüli intézkedések is szükségessé válhatnak. Az ezekhez kapcsolódó beavatkozások megtervezése és kivitelezése csak a nemzeti park igazgatóság közreműködésével, illetve felügyelete mellett javasolt.
- Az állományok területén vadgazdálkodási és vadászati berendezések (szóró, etetőhely, sózó, magasles) elhelyezése nem javasolt (a terepviszonyok miatt fizikálisan nem is nagyon lehetséges).
- A helyenként értékelhető taposási-rágási kárt okozó muflon állománya csökkentendő, visszaszorítandó!

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A kezelési egységgel lehatárolt erdőterületekre kötelező előírásokat az Egri- és a Felsőtárkányi körzetre elfogadott erdőtervek tartalmazzák. A magánerdők esetében az önkéntes vállalás alapján tett erdő-környezetvédelmi intézkedések előírásai is kötelező érvényűek.

- Javasolt előírások:

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére vonatkozó útmutató 2. sz. melléklete alkalmazásával megfogalmazott kezelési javaslatok:

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfa meghagyása.
E39	A mikroélőhelyek fenntartása. [Magyarázat: böhöncös fák, biotópfák, kéregvedlett fák visszahagyása]
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett: <ul style="list-style-type: none"> • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: lágú szárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában).

	<ul style="list-style-type: none"> • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
E72	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, száruzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) történő elvégzése.
E75	Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.
E83	Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágú és fásszárú fajok továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, száruzás) történő megakadályozása.

Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
VA03	A területen szóró, vadetető, szózó nem létesíthető.

h) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merült fel. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló lehetséges intézkedések (pl. az esetlegesen megjelenő idegenhonos és inváziós fafajok visszaszorítása) a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok között, a c) pont alatt szerepelnek. Idegenhonos fajok megjelenése esetén (különös tekintettel a több esetben kontakt gyepevegetációra) fontos a gyors és hatékony fellépés, s az agresszíven terjeszkedő fajok ellen – körültekintéssel, az értékes növényzet fokozott védelme mellett, a megfelelő engedélyek beszerzését követően – szükség szerint vegyszeres kezelés is alkalmazható. A vadhatás-mérséklése, a vadlétszám csökkentése szintén indokolt, ez az élőhelyek regenerálódását nagyban szolgálja.

i) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egységhez tartozó állományokban olyan tevékenység, amely azok területének csökkenésével járna (pl. új turistaösvény vagy kiépített kilátópont kialakítása, építmények elhelyezése, egyéb infrastrukturális fejlesztések), nem javasolt.

j) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A szurdokerdők, törmeléklejtő-erdők és sziklaerdők a tervezési terület viszonylag kis területfoglalású, véderdő jellegű, viszont a természeti értékek megőrzése (különleges élőhelyek, fajvédelem, reliktumok őrzése) és a talajvédelmi funkciók biztosítása tekintetében kiemelkedő szereppel bíró állományai. Területükön a jelenleg érvényben levő erdőtervek nem tartalmaznak fakitermelési előírásokat, illetve lehetőségeket, az érintett erdőrészeket zöme faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba került (ahol kisebb állomány egyéb üzemmódú erdőrészletbe esik, ott is a védőfunkciók kell, hogy prioritást élvezzenek). Aktív beavatkozások legfeljebb a megjelenő idegenhonos elemek visszaszorítása miatt merülhetnek

fel. A kezelési javaslatok mindezek figyelembevételével, a kapcsolódó közösségi jelentőségű fajok védelmének szándékával kerültek megfogalmazásra.

3.2.1.8. KE-8 kezelési egység: Ligeterdők

a) A kezelési egység meghatározása:

Pár kisebb fragmentált ligeterdő sáv (égeres, illetve ennek füzes konszociációi) található a tervezési területen (legnagyobb kiterjedésben a bükkzsérci Szoros-patak völgyében).

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR élőhelytípusok: Égerligetek (J5) / Natura 2000 élőhelytípus: (91E0)
- érintett közösségi jelentőségű fajok: skarlábogár (*Cucujus cinnaberinus*), tavi denevér (*Myotis dasycneme*), közönséges denevér (*Myotis myotis*), nagy patkósdenevér (*Rhinolophus ferrumequinum*), kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*)

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési egységhez tartozó élőhelyek részben erdőtervezett területen található, részben gyeperdő (rét) művelési ágú területen spontán regenerációval kialakult állomány. Az égeres állományok faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolt erdőrészekbe esnek, bennük az aktuális erdőterv semmilyen munkát nem irányoz elő. A kis kiterjedés és a különleges, egyedi élőhelyi jellemzők miatt ezekben az erdőkben csak minimális, fenntartó és védelmi jellegű beavatkozások elvégzése lehetséges, illetve célszerű. Kezelési javaslatok:

- Az állományok fenntartásának, illetve megújulásának természetes erdődinamikai folyamatokra való alapozása (a felújulási és differenciálódási folyamatok a változó mértékű, de általában még tűrhető vadhatás miatt láthatóan „működnek”).
- Fakitermelési beavatkozás végzése kizárólag idegenhonos fafajok megtelepedése és jelenléte esetén.
- Jelentősebb, nagyobb területet érintő abiotikus vagy biotikus károsítások esetén, az erdőborítottság helyreállítása érdekében esetileg rendkívüli intézkedések is szükségessé válhatnak.
- A havasi cincér élőhelyéül szolgáló területen kitermelt vagy készletezett faanyag – időjárási és útviszonyokat is figyelembe véve - április végéig történő kiszállítása javasolt. A faj védelme érdekében a nagy lerakatok helyett kisebb sarangok összeállítása, illetve árnyékos helyre történő készletezése javasolt, a természetvédelmi őrszolgálatlal egyeztetett módon.
- Az állományok területén és azok közvetlen közelségében (100-200 m-en belül) vadgazdálkodási és vadászati berendezések (szóró, etetőhely, sózó, magasles) elhelyezése nem javasolt.

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A kezelési egységgel lehatárolt erdőterületekre kötelező előírásokat az Egri- és a Felsőtárkányi körzetre elfogadott erdőtervek tartalmazzák. A magánerdők esetében az önkéntes vállalás alapján tett erdő-környezetvédelmi intézkedések előírásai is kötelező érvényűek.

- Javasolt előírások:

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére vonatkozó útmutató 2. sz. melléklete alkalmazásával megfogalmazott kezelési javaslatok:

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével.
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és az állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során az idegenhonos növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).
E16	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha álló és/vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meg hagyása.
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.
E19	Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok teljeskörű kímélete.
E26	Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.
E27	A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.
E33	Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás mellőzése.
E38	Őshonos fafajú állományok véghasználata során átlagosan 5-20% területi lefedettséget biztosító mikroélőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában.
E39	A mikroélőhelyek fenntartása [<i>Magyarázat: böhöncös fák, biotópfák, kéregvedlett fák visszahagyása</i>]
E40	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrésztlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A tő- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.
E41	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása. [<i>Magyarázat: figyelembe véve a jelölő státuszú és fokozottan védett fajok ökológiai igényeit, kiemelten az átfedő aktivitású fajok (pl. denevérek és fészkelő madárfajok) védelmére</i>]

E50	A vágásterületen történő égetés mellőzése.
E52	Őshonos fafajú faállomány tájhonos fajokkal történő felújítása [<i>Magyarázat: javasolt célállomány: mézgas égeres</i>].
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
E72	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, száruzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) történő elvégzése.
E75	Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.
E83	Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágú és fásszárú fajok továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, száruzás) történő megakadályozása.
E86	A letermelt faanyag április 30-ig történő elszállítása a xilofág rovarfajok védelme érdekében.

Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
VA02	Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni. A kerítéseket legkésőbb az utolsó tisztítási munka elvégzését követő egy éven belül le kell bontani.
VA	A területen szóró, vadetető, szózó nem létesíthető.

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merült fel. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló lehetséges intézkedések (pl. az esetlegesen megjelenő idegenhonos és inváziós fafajok visszaszorítása) a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok között, a c) pont alatt szerepelnek.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egységhez sorolt állományokban kifejezetten kerülendő a területcsökkenést eredményező fejlesztések vagy beruházások, újabb vonalas létesítmények (pl. utak) és egyéb műszaki létesítmények (pl. kilátópontok) elhelyezése-építése nem javasolt.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

Az égerligetek a tervezési terület különleges, kis kiterjedésű, természeti értékekben gazdag élőhelyei. Állományai részben faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolt erdőrészekbe esnek, bennük a jelenleg érvényben levő erdőterv nem tartalmaz fakitermelési előírást, illetve lehetőséget. Az égerligetek a fenntartását érintetlenül, illetve minimális kezelések végzésével, hosszabb távon a természetes erdődinamikai folyamatokra

támaszkodva javasoljuk biztosítani. Ez a megközelítés a közösségi jelentőségű fajok és egyéb védett fajok számára hosszú távon sok álló és fekvő holtfa, illetve sokféle mikroélelőhely kialakulását biztosítja, ugyanakkor a rendkívüli természeti események okozta változások kezelésére is lehetőséget nyújt.

3.2.1.9. KE-9 kezelési egység: Másodlagos gyepek és regenerálódó cserjések

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egység kezelt és cserjésedő gyepeket, többé-kevésbé stabilizálódott cserjéseket, spontán erősülő és spontán beerdősült, pionír fafajok által uralt erdőterületeket is magába foglal. Területileg leginkább a peremi gyepterületekhez illeszkedve fordulnak elő (Eger – Felnémet menti gyepek, Kis- és Nagy-Eged, felsőtárkányi Miklós-völgy és bükkzsérci lehúzódo gyepek).

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR élőhelytípusok: jellegtelen üde gyepek (OB), jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC), üde és nedves cserjések (P2a), galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b), őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők (RC) / Natura 2000 élőhelytípusok: -
- érintett közösségi jelentőségű fajok: Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*), sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*), nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési egységhez tartozó cserjéseknél (jellemzően regenerálódó, kezeletlen, cserjék által dominált területeken) a kedvező(bb) természetességi állapot fenntartásához/kialakításához és a kapcsolódó közösségi jelentőségű növényfaj védelméhez/megőrzéséhez nagyobb részben a cserjés mozaikok zavarás- és idegenhonos fafajoktól mentes fenntartása (a területek további spontán cserjésedésének/erdősülésének engedése, plusz az idegenhonos elemek kiszorítása), kisebb részben a cserjésedés célirányos kontrollja (a fajvédelmi célú, szelektív cserjeirtás lehetőségének biztosítása) szükséges. Általános kezelési javaslatok:

- Kimagasló természeti értékkel nem rendelkező, erdők közé ékelődő, kisebb cserjések esetén a spontán szukcessziós folyamatok (cserjésedés, erdősülés) érvényesülésének engedése.
- Cserjeirtás esetén a rekonstrukciós munkák (fa- és cserjekivágások) nemzeti park igazgatósággal való egyeztetés utáni (vegetációs időszakon kívül) végzése.
- A cserjésekben előforduló idegenhonos fa- és cserjefajok – akác (*Robinia pseudoacacia*), mirigyes bálványfa (*Ailanthus altissima*), zöld juhar (*Acer negundo*), nemes dió (*Juglans regia*), gyalogakác (*Amorpha fruticosa*), keskenylevelű ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia*), orgona (*Syringa vulgaris*) – szisztematikus kiszorítása, eltávolítása, elsősorban mechanikai eszközökkel.
- A cserjések rendszeres ellenőrzése, az esetlegesen betelepülő további idegenhonos elemek (fás- és lágyszárú növények) minél hamarabb történő eltávolítása.
- A cserjések tavaszi égetésének kerülése.
- Állattartás meghonosítása esetén a helyreállított gyepeken lehetséges nyári szállások, itatók kialakítása.
- A helyreállított területeken extenzív gyümölcsösök, gyümölcsfa egyedek és kisebb fásítások telepítése javasolt (kiemelten a degradáltabb, helyenként inváziós

fajokkal érintett foltokban). Az egykori szőlő- és gyümölcsstermesztés maradványainak tekinthető faegyedek kímélete biztosítandó.

- Az állományok területén vadgazdálkodási és vadászati berendezések (szóró, etetőhely, sózó, magasles) elhelyezése nem javasolt (a terepviszonyok miatt fizikálisan nem is nagyon lehetséges).

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

Bár a cserjésekre vonatkozó külön kötelező jogszabályi előírás nem ismert, a 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet gyepek hasznosítására vonatkozó előírásai figyelembe veendőek.

- Javasolt előírások:

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére vonatkozó útmutató 2. sz. melléklete alkalmazásával megfogalmazott kezelési javaslatok:

Kód	Gyepterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY30	A természetes gyepekben az őshonos, méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése. <i>(Megjegyzés: ideértendők az egykori gyümölcsösök maradvány nemesített fafajai, pl. cseresznye, házi berkenye, alma, körte és birs)</i>
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak szükséges bejelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni.
GY32	A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat meghagyása.

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett: <ul style="list-style-type: none"> • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: lágú szárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember. • Alkalmazás – a fás szárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással.

	<ul style="list-style-type: none"> • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják.
	<ul style="list-style-type: none"> • Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában).
	<ul style="list-style-type: none"> • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer.
	<ul style="list-style-type: none"> • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
E72	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárazzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.
E83	Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágú és fásszárú fajok továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárazzás) történő megakadályozása.

Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
VA01	Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egységhez sorolt állományokban az élőhelyrekonstrukciós feladatok megvalósításával a gyepek helyreállítása következik be. A gyepek fenntartását ezt követően a KE-1-nél jelzett javaslatok figyelembevételével szükséges megvalósítani. A mozaikos tájszerkezet, a gyepek és cserjés foltok és sávok együttes fenntartása indokolt a kezelési egységgel lehatárolt területen. Az idegenhonos fafajok esetleges megjelenésekor azok kiszorítása, előfordulásuk felszámolása szintén fontos feladatként jelentkezik. A spontán cserjésedés/erdősülésre engedhető területekhez (az adventív fajok kiszorításán kívül) rekonstrukciós javaslatok nem kapcsolódnak.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egységhez sorolt állományokban kifejezetten kerülendő a területcsökkenést eredményező fejlesztések vagy beruházások, újabb vonalas létesítmények (pl. utak) és egyéb műszaki létesítmények elhelyezése-építése nem javasolt.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

Az érintett területek közös jellemzője, hogy a korábbi területhasználati formák (legelők, kisparcellás szőlők, gyümölcsösök) után, a művelés felhagyásával regenerációs folyamatok indultak meg rajtuk. Jelenkori állapotuk különböző, de a mozaikosság, illetve a szekunder szukcessziós folyamatok érvényesülése sok szempontból hasonlóvá teszi ezeket a területeket. Közös célként egy zavaró (adventív) elemek nélküli, részben stabilizálódó (lásd: cserje-erdő mozaikok), részben becserjésedő-beerdősülő (lásd: jövőbeni spontán erdők), de

mindenképpen regenerálódó jövőbeni pályát vázoltunk fel. A célkitűzések elérésének módja a szelektív cserjeirtás, illetve az adventív fásszárúak kiszorítása lehet.

3.2.1.10. KE-10 kezelési egység: Idegenhonos fafajú erdők

a) A kezelési egység meghatározása:

Idegenhonos fafajok (elsősorban fenyők, akác) által uralt, mesterségesen létrehozott (fenyők), vagy spontán kialakult (akác, bálványfa) erdők, erdőfoltok sorolandók ehhez a kezelési egységhez.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR élőhelytípusok: ültetett akácosok (S1), ültetett erdei- és feketefenyvesek (S4), nem őshonos fafajok spontán állományai (S6) / Natura 2000 élőhelytípusok: -
- érintett közösségi jelentőségű fajok: skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*)

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési egységhez sorolt állományok szinte kizárólag vágásos üzemmódba sorolt erdőrészekbe esnek, bennük mindenféle tevékenységet az idegenhonos fafajok visszaszorítása, az állományok őshonos lombos fafajú erdőkké való átalakítása érdekében javasolt végezni. Néhány állomány nem erdőtervezett területen van, ezek gyepterületek spontán erdősülésével jöttek létre (elsősorban akácosok és bálványfások). Általános erdőkezelési javaslatok:

- Középkorú állományokban a nevelővágások (törzskiválasztó és növedékfokozó gyéritések) során az őshonos lombos fafajok (kocsánytalan tölgy, cser, gyertyán, magas kőris, mezei juhar, egyéb elegyfák) egyedeinek kímélete, az őshonos fafajok szerepének növelése.
- Középkorú (feketefenyves) állományokban a lombkoronaszint erőteljesebb fellazítása, a nevelővágások térben változó eréllyel való elvégzése. Változatos záródású, a meglévő újulatfoltok és alsó szintű faegyedek megerősítését, illetve további felújulást biztosító állományszerkezet kialakítása.
- Az egyetlen idősebb erdőfenyves állományokban a tarvágásos véghasználat lehetőség szerinti kerülése, a fafajcsere és az erdőfelújítás alternatív megoldásokkal (fokozatosan) történő kivitelezése.
- Erdei- és feketefenyvesekben a véghasználati jellegű munkák és a vegyeskorúsítás lehetőség szerint egyidejű megvalósítása az állományok hosszú időszakra elnyújtott átalakításával (azon keretek között, ahogyan azt az állományok egészségi állapota lehetővé teszi).
- Alternatív megoldás híján erdei- és feketefenyvesekben a tarvágások területének minimalizálása, az őshonos lombos frakció hagyásfaként, illetve hagyásfacsoportként való visszahagyása. A levágott állományrészek helyén szükség szerint (részleges talajelőkészítést követően) mesterséges erdősítés vagy állománykiegészítés végzése. Az ültetések során a termőhelyi viszonyoknak megfelelő fő- és elegyfajok alkalmazása.
- Az akácos állományokban távlatilag kis területű tarvágásokat követő átalakítási munkák indítása. A levágásra kerülő területeken a meglévő őshonos lombos frakció kímélete, természetes újulat felkarolása, illetve amellet részleges

talajelőkészítést követő mesterséges erdősítés a termőhelyi viszonyoknak megfelelő fő- és elegyfajokkal. A fakitermelést megelőzően az akáctörzsek kezelésére vegyszeres injektálás is alkalmazható.

- Az akácos vágásterületeken a fakitermelést követően a kivágott akácok sarjainak utókezelése, szükség esetén vegyszeres technológiával.
- A tövön száradt törzsek, facsonkok, valamint az őshonos fafajú odvas-üreges törzsek jelölő fajok (pl. erdőlakó denevérek, szaproxilofág rovarok) és egyéb védett állatfajok (pl. odúlakó madarak és emlősök) életfeltételeinek biztosítása érdekében való visszahagyása a fakitermelések során.
- Hosszú távon a zonális erdőkre (cseres-tölgyesekre, gyertyános-tölgyesekre) jellemző fajösszetétel közelítése, távlatilag a „KE-3” és „KE-4” kezelési egységeknél megfogalmazott kezelési irányelvek fokozatos életbe léptetése.
- A vágásterületen történő égetés mellőzése, illetve az égetések minimalizálása. A vágástéri hulladék aprítással történő feldolgozása.
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével való kijelölése.
- A fakitermelési munkák kíméletes technológiával, az erdőtalaj, az újulat, a fiatalabb generációk és a talajhoz kötött mikroélőhelyek minél teljesebb körű megóvásával történő elvégzése, igazodva a jelölés alapjául szolgáló fajok (ideértve az átfedő különleges madárvédelmi terület jelölő madárfajait is) ökológiai igényeihez is (pl. szaporodás, telelési időszak).

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A kezelési egységgel lehatárolt erdőterületekre kötelező előírásokat az Egri- és a Felsőtárkányi körzetre elfogadott erdőtervek tartalmazzák. A magánerdők esetében az önkéntes vállalat alapján tett erdő-környezetvédelmi intézkedések előírásai is kötelező érvényűek. A nem erdőtervezett területeken – gyepeken – kialakult idegenhonos állományok további terjedésére vonatkozóan a 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet előírásai is kötelező érvénnyel betartandók.

- Javasolt előírások:

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére vonatkozó útmutató 2. sz. melléklete alkalmazásával megfogalmazott kezelési javaslatok:

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.
E19	Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok teljeskörű kímélete.
E29	A egyes összetételű faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fafajok eltávolítása.
E30	Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fafajok egyedeinek megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is.

E41	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása. [Magyarázat: figyelembevéve a jelölő státuszú és fokozottan védett fajok ökológiai igényeit, kiemelten az átfedő aktivitású fajok (pl. denevérek és fészkelő madárfajok) védelmére]
E50	A vágásterületen történő égetés mellőzése.
E51	Felújítás tájhonos fafajokkal, illetve célállománnyal.
E54	Idegenhonos fafajú faállomány szerkezetátalakítása. [Magyarázat: termőhelytől függően cser, kocsánytalan tölgy, gyertyán, bükk célállományok alkalmazásával]
E58	Az erdőfelújítások során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása.
E62	Az idegenhonos és tájidegen fafajú faállományok véghasználata és felújítása során a természetes cserje- és lágyszárú szint kímélete, valamint a talajtakaró megóvása.
E64	Az idegenhonos és tájidegen fafajú erdők véghasználata során a tájhonos fafajok egyedeinek meghagyása (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is).
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
E70	<p>Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: lágú szárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember. • Alkalmazás – a fás szárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában). • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
E72	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, száruzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) történő elvégzése.

E75	Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.
E81	Faanyag mozgatása csak kemény (száraz vagy fagyott) talajviszonyok mellett.
E85	A hagyásfák, hagyásfacsoportok fenntartása a fák természetes pusztulásáig.

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Az idegenhonos fafajok által uralt, de kisebb arányban több helyütt (elsősorban alsó szintben) őshonos lombos fafajokat is tartalmazó állományokat hosszú távon a termőhelyi viszonyokhoz rendelhető potenciális erdei élőhelytípusoknak megfelelő állományokká javasolt alakítani. A célállapotként megjelölhető élőhelytípusok leginkább zonális erdők (gyertyános- és cseres-kocsánytalan tölgyesek, lösztölgyesek), kis részben (elsősorban Kis- és Nagy-Eged területén) edafikus molyhos tölgyesek. A fafajcserés átalakítások során a lehetőségek szerint építeni kell a meglévő lombos vázra és a természetes (a vadhatás ellenére a tervezési területen egyébként működő) erdődinamikai folyamatokra. Az idegenhonos fafajú állományrészek letermelésekor a lombos foltok és faegyedek hagyásfaként, hagyásfacsoportként való visszahagyása kívánatos. Az átalakítási folyamatok (erdőtervezett területeken) hosszabb távon a mindenkori körzeti erdőtervezés keretei között tervezhetők.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egységhez tartozó állományokban (elsősorban az erdőterület fragmentálódásának elkerülése érdekében) újabb beépítések, újabb vonalas létesítmények elhelyezése, újabb utak és épített közelítőnyomok kialakítása nem javasolt. A jelenlegi turistaút-hálózat bővítése az érintett helyszíneken nem indokolt.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A kezelési és rekonstrukciós javaslatok megfogalmazására abban a megközelítésben került sor, miszerint a részben vagy dominánsan nem őshonos fafajokból álló erdőket a Natura 2000 szempontok (lásd: őshonos fafajú erdők tömbös fenntartása) alapján hosszú távon (lehetőleg fokozatosan, vagy legfeljebb kis területű tarvágásokkal) a termőhelyi viszonyokhoz rendelhető potenciális erdei élőhelytípusoknak (főként: 91G0, 91M0) megfelelő állományokká kell alakítani. Az átalakítandó erdőknél turisztikai-közjóléti funkciók alig jelentkeznek, így ezekre általában külön figyelemmel nem szükséges lenni. A javasolt átalakítások/kezelések a védelmi (talajvédelmi, tájképvédelmi) funkciók megtartását, az idegenhonos fafajok visszaszorítását, lombos állományrészek megőrzését, az őshonos fafajú, egyes állományok kialakítását egyaránt lehetővé teszik, illetve biztosítják.

3.2.1.11. KE-11 kezelési egység: Szántóterületek, kiskertek, antropogén élőhelyek

a) A kezelési egység meghatározása:

Eltérő jellegű, de a tervezési területen kis kiterjedést elérő agrárélőhelyek (kiskertek, szőlők, gyümölcsösök) lettek összevonva ebbe a kezelési egységbe. A tervezési terület közvetlen szegélyében lévő kisebb telephelyek, udvarok is ide kerültek besorolásra.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR élőhelytípusok: egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák (T1), intenzív szőlők, gyümölcsösök és bogyós ültetvények (T7), fiatal parlag és ugar (T10), belvárosok, beépített faluközpontok, lakótelepek (U1), telephelyek, roncssterületek és hulladéklerakók (U4), nyitott bányafelületek (U6), tanyák, családi gazdaságok (U10) / Natura 2000 élőhelytípusok: -
- érintett közösségi jelentőségű fajok: -

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A mezőgazdasági hasznosítást szinte teljesen felhagyták az elmúlt évtizedekben a tervezési területen. A felhagyott egykori szántókon, szőlőkben és gyümölcsösökben ma inkább már degradált gyepek, cserjések és származékerdők verődtek fel. Az ezekre vonatkozó kezelési javaslatokat a KE-10 és KE-11 egységeknél lettek kifejtve. A művelt agrárterületeknél cél az intenzív hasznosítás lehetőség szerinti elkerülése, amire a termőhelyek adottságai sem adottak. Általános kezelési javaslatok:

- Alacsony vegyszerigényű kultúrák telepítése és fenntartása.
- Az agrárterületek mozaikosságát biztosító táji elemek (lásd sövények, hagyásfák, szoliter gyümölcsfák) kímélete és kialakítása.

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A termőföldek hasznosítására és a földvédelemre vonatkozó a termőföld védelméről szóló 2007. évi CXXIX. törvény rendelkezései irányadók.

- Javasolt előírások:

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére vonatkozó útmutató 2. sz. melléklete alkalmazásával megfogalmazott kezelési javaslatok:

Kód	Szántóterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
SZ01	Napnyugtától napkeltéig gépi munkavégzés nem megengedett.
SZ04	Pillangósok esetén természetkímélő kaszálás és vadriasztó lánc használata.
SZ06	A kaszátlan terület legalább 50%-ának tábla belsejében történő biztosítása. A kaszátlan terület évente más helyen történő kialakítása.
SZ10	Trágya, műtrágya: természetes vizektől mért 200 m-en belül trágya, műtrágya nem deponálható.
SZ11	Szalma, széna: szalma-, széna depóniát és bála (különösen a felszíni vizektől mért 200 m távolságon belül és ártéren) a területről történő lehordása 30 napon belül.
SZ12	Egyéb szerves hulladék (szár, levél, cefre): cefre mésszel keverve talajjavítás céljából csak engedéllyel helyezhető ki.
SZ13	Szántóföldön trágyaszarvas nem alakítható ki.
SZ14	A parcella szélein legalább 3 m széles növényvédőszer mentes táblaszegély elhagyása, a táblaszegélyben szükség esetén mechanikai gyomirtás végzése.
SZ20	Kártevők elleni védekezés kizárólag szelektív szerekkel lehetséges.
SZ22	Rágcsálóirtó szerek és talajfertőtlenítő szerek nem alkalmazhatók.

SZ24	Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen.
SZ25	Rovarölő szerek nem alkalmazhatók.
SZ27	Vegyszer gyomirtás, kivéve az özönnövények mechanikus irtását kiegészítő vegyszeres kezelést, nem végezhető.
SZ33	Talajkímélő gazdálkodás, a talajművelés mélysége legfeljebb 10 cm lehet.
SZ43	Fás szárú és lágyszárú energetikai ültetvény nem telepíthető.
SZ50	Lejtőirányú művelés nem megengedett.
SZ63	Tájidegen fűmagkeverékek történő vetés nem megengedett.
SZ68	A parcella körül természetes talajvédelmet szolgáló táblaszegély fenntartása, illetve telepítése, amely őshonos cserjékből vagy fákból álló sövény, illetve fasor lehet. A táblaszegély inváziós cserje és fafajoktól való mentességének biztosítása kizárólag mechanikai eszközökkel.

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A szántók esetében a gyepesítés jelentkezhetsz élőhelyfejlesztési javaslatként, de a tervezési területen előforduló agrárélőhelyek összekiterjedése igen alacsony és mozaikosságuk is jelentős.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egységhez tartozó állományokban újabb beépítések, újabb vonalas létesítmények elhelyezése, újabb utak kialakítása nem javasolt a természetvédelmi kezelést elősegítő infrastrukturális fejlesztéseken kívül (lásd nyári szállás kiépítése állattartás esetén).

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A területen található művelt parcellákban a természetkímélő gazdálkodás és agrotechnológia előtérbe helyezésével elősegíthető a környező illetve zárványként megjelenő élőhelyek (kiemelten jelölő státuszú gyepek, sztyeppcserjések) megóvása, illetve ezen keresztül a jelölő állat- és növényfajok védelme.

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Erdős élőhelytípusok esetében rekonstrukciós munkák elsősorban az erdőszerkezeti mutatók (pl. elegyesség, mozaikosság, színtettség, holtfa és mikroélőhelyek mennyisége) javításával, valamint az idegenhonos fafajok (elsősorban akácok, fenyvesek) állományainak fokozatos átalakításával, felszámolásával történhetnek (érintett kezelési egységek: KE-4 – KE-8). További rekonstrukciós feladat a kisebb akácok és bálványfás foltok és a többfelé (elsősorban bolygatott területeken: villanypászta környékén, utak mentén, felhagyott agrárterületeken stb.) megjelenő szórvány akác és bálványfa egyedek eltávolítása és vegyszeres kezelése (érintett kezelési egységek: KE-9 – KE-11). Gyepterületek vonatkozásában a záródó foltok visszaszorítása és egyes fás- és lágyszárú fajok (pl. selyemkóró, aranyvessző-fajok, adventív őszirózsa-fajok) visszaszorítása javasolt (érintett kezelési egységek: KE-1, KE-2, KE-9). Sajátos problémaként jelentkezik a cserszömörce terjedése, mely az érintkező gyepeket benövi. Itt javasolt kísérleteken keresztül az optimális visszaszorítási módszert megtalálni (érintett kezelési egységek: KE-1, KE-4).

A részletesebb élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatokat a fenntartási terv munkarész 3.2.1. pontja alatt, az egyes kezelési egységek (KE) részletes leírásánál adtuk.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

A területen előforduló közösségi jelentőségű fajok populációinak védelmét és megtartását elsősorban a javasolt élőhelykezelési, élőhelyfenntartási intézkedésekkel látjuk biztosítottaknak.

A piros kígyószisz (*Echium russicum*), leánykökörccsin (*Pulsatilla grandis*) és a Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*) esetében az élőhelyül szolgáló lejtősztyepp-állományok és félszáraz gyepek természetességi állapotának megőrzése szükséges. A magyar tavaszi-fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*) populációinak védelme a tápnövényül szolgáló cserrel és molyhos tölgyel elegyes, változatos szerkezetű erdők jelenlétét igényli, míg a díszes tarkalepke (*Hypodryas maturna*) hosszú távú megőrzése a kőrifajokkal (magas és virágos kőr) elegyes, legalább részben fagyal cserjeszinttel rendelkező állományok előfordulásának függvénye. A szaproxilofág rovarok életfeltételeit az öreg, száradó-pusztuló kocsánytalan tölgyek és cserekek minél hosszabb távon való megőrzése, illetve általánosságban az erdők álló-fekvő holtfa mennyiségének gyarapítása szolgálja. A közösségi jelentőségű fajok megőrzése mindezek alapján célirányos, kifejezetten fajvédelmi profillal indított védelmi programot nem igényel, a védelmi célok közvetett úton elvileg elérhetők.

Az erdőlakó (vagy erdőben is élő, táplálkozó) denevérfajok védelméhez a meglévő odvas fák és elvált kérgű álló holtfák megtartása, illetve folyamatos jelenlétének biztosítása, az erdőgyep mozaikok megtartása, továbbá általánosságban a zavarások elkerülése, mérséklése, a nyári és téli szálláshelyek fenntartása szükséges. A barlangokat téli (és esetleg nyári) szálláshelyként használó denevérfajok szempontjából a barlangokba való berepülés lehetőségének biztosítása és azok zavarás- és beomlásmentes fenntartása szükséges.

A tervezési terület olyan fontos denevérelőhely, ahol a fényszennyezésre különösen érzékeny denevérfajok nagy számban élnek (patkósok, tavi denevér). A területen számos vízfolyás és jelentős víztest is van, mely élőhelyekhez kötődő fajok különösen nagy érzékenységet mutatnak. A területen több jelentős fényszennyező-forrás van (települések közvilágítása, egyes épületek kivilágítása stb.), ezeknek a hatásoknak a mérséklése érdekében ezért az alábbi szempontokra javasoljuk figyelembe venni.

Kutatási eredmények alapján egyértelmű, hogy a denevérek szempontjából legkedvezőbb állapot a teljes sötétség, a denevéreknek „semleges”, pláne „denevérbarát” mesterséges megvilágítás nem létezik. A mesterséges világítás a denevérek minden éjszakai aktivitására – még a legkisebb intenzitással alkalmazva is – hatással van. A jelentősebb kolóniák esetében ezért a szállásfoglalási és szaporodási időszakban (ideális esetben április 1. és szeptember 30. között, de legalább április 15. és szeptember 1. között) teljesen meg kell akadályozni a menedékhelyek direkt kivilágítását! Mivel a denevérek megtelepedésére alkalmas épületek száma nagyon intenzíven csökken, ezért az ismert denevérszállások megvilágításának visszaszorítása a kérdéskörben az egyik legfontosabb denevérvédelmi feladat. Ugyanez érvényes a fontosabb táplálkozóhelyekre (pl. tavak, vízfolyások, parkok), illetve a denevérek közlekedési útvonalaira, az ökológiai folyosókra is. A tapasztalatok szerint a megvilágítási idő lerövidítése a szálláshelyek esetében csak kis mértékben csökkenti a negatív hatásokat, így ez nem hatékony védekezési eljárás (a 60 perces megvilágításnak is kimutatható hatása van). Természetesen kedvezőbb, ha csak 60 percet világítanak napnyugta után, mintha egész éjszaka égnék a lámpák. A táplálkozóhelyek és közlekedési útvonalak esetében azonban, ha azokat sötétben tartjuk legalább az éjszaka egy részében, akkor érdemi segítséget nyújthatunk az élővilágnak. A sötétben tartás ütemezése és ennek hossza viszont érzékeny kérdés, ugyanis a rovaraktivitás közvetlenül alkonyat után a legnagyobb, amikor az éjszakai mesterséges megvilágítás iránti igény is a leginkább jelentkezik (az nem életszerű, hogy az éjszaka első

részében nem világítanak, utána viszont igen). Minél hosszabb a világításmentes időszak, annál jobb. A megvilágítás intenzitásának csökkentése viszont nem jelent érdemi intézkedést, a denevérek ugyanis az emberek számára értelmetlenül alacsony fényintenzitást is még zavarónak tartják.

A fényforrások színképi jellemzők alapján történő kiválasztásának nagy jelentősége van denevérvédelmi szempontból is. Az 540 nm alatti tartományban sugárzó „hideg fehér” fényforrások a legrosszabbak, ezek ugyanis nem csak a rovarokat ejtik tömegével csapdába, de hatásuk még riasztóbb az UV-tartományban is érzékelő denevérekre. Ráadásul, a kék tartomány sokkal jobban szóródik is a légkörben, így sokkal nagyobb fényszennyezést eredményeznek a rossz alkalmazások. A legérzékenyebb denevérfajok (pl. patkósok) azonban nincsenek tekintettel a spektrális összetételre, a fényt minden esetben zavaró hatásúnak tekintik. Vagyis, a denevérek megőrzése szempontjából is kulcskérdés a fényszennyezés általános csökkentése például azzal, hogy ernyőzéssel minimalizáljuk szükségtelen/rossz irányba szétszóródó fény mennyiségét. Mivel az emberek nem érzékelik az UV-fényt, így pl. ennek kiszűrése (akár egy elfogadott szabvány szerint kötelezően) egyáltalán nem is okozna az általunk érzékelt megvilágítási intenzitásban változást, az élővilágra nehezedő nyomás azonban jelentősen csökkenne.

Mivel általánosságban kijelenthető, hogy hazánkban a denevérek november-március között jórészt nyugalmi állapotban vannak (telelnék), így az aktív időszakban szükséges védelmi intézkedések (pl. az élőhelyek direkt megvilágításának szüneteltetése) ebben az időszakban irreleváns kérdés.

Elfogadott fajmegőrzési tervvel⁴ rendelkezik a díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) és a rigópohár (*Cypridium calceolus*).

3.2.4. Kutatás, monitorozás

Az elmúlt két-három évtizedben elsősorban a botanikai vonatkozású kutatások voltak kifejezetten részletesek és szisztematikus feltárássra törekvők a térségben. Elkészült a tervezési területet magába foglaló tájegység (Bükk hegység) edényes flóráját részletesen feldolgozó – a korábbi évtizedek florisztikai adatait is magába foglaló – munka (Vojtkó 2001) is.

A növényvilág vizsgálata mellett az állatvilág különböző csoportjai közül kiemelten a lepkefajok, az egyenesszárnyúak és denevérfajok kutatása folyt. A Bükki Nemzeti Park Igazgatóság munkatársai és külső kutatók tevékenysége folytán az említett fajcsoportokra meglehetősen sok biotikai adat gyűlt össze.

A Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NBmR) keretében élőhelytérképezés nem folyik a területen. A tervezési terület vegetációtérképe jórészt 1993-ban készül el, de kisebb területrészek pótlólagos térképezése és aktualizálása 2019-ben történt meg. A Várhegy Erdőrezervátum területén melegkedvelő tölgyes (*Corno-Quercetum*) társulás monitorozása zajlik (3 éves visszatérési idővel). A növényfajok közül az alábbiak monitorozása zajlik a tervezési területen:

⁴ http://www.termeszetvedelem.hu/index.php?pg=menu_1555

Fajnév	Módszertan ⁵	Változó
Janka tarsóka (<i>Thlaspi jankae</i>)	C5+E	egyedszám
leánykököresin (<i>Pulsatilla grandis</i>)	C5+E	egyedszám
piros kígyószisz (<i>Echium russicum</i>)	C5+E	egyedszám
pókbangó (<i>Ophrys sphegodes</i>)	B	egyedszám
rigópohár (<i>Cypripedium calceolus</i>)	A	egyedszám
törpe mandula (<i>Amygdalus nana</i>)	C1	borítás

Az álolaszsáska (*Paracaloptenus caloptenoides*) monitorozása 3 éves visszatérési idővel folyik a nagy-egedi mintaterületen.

A denevérfajok vonatkozásában szintén az NBmR keretében folyik monitorozó tevékenység, mind az épületlakó és a barlangi, valamint az erdei denevérfajok állományainak nyomonkövetése. Az „*Erdei életközösségek védelmét megalapozó többcélú állapotértékelés a magyar Kárpátokban*” (SH/4/13) témacímű pályázat keretében a kidolgozott protokollok felülvizsgálata is megtörtént (2012-2016).

A tervezési területen az Erdőrezervátum Program keretében is folynak kutatások. A felmérési célokról és eredményekről az Erdőrezervátum Program honlapjáról lehet tájékozódni: <https://erdorezervatum.hu/>

A vizsgálandó fő alaptudományi kérdéskörök a következők:

- természetes erdőfejlődés által létrehozott szerkezetek;
- természetes szerkezeti elemek és a biodiverzitás egyes elemeinek kapcsolata;
- regeneráció;
- természetes bolygatások és szerepük;
- természetes erdők ciklusaival összefüggő talajfejlődés;
- erdőművelési gyakorlat alapját adó elméletek tesztelése.

Az erdőrezervátumok kutatásánál fontos a kutatást végző műhelyek (Ökológiai Kutatóközpont, egyetemek) szakembergárdájának és a nemzeti park munkatársainak az együttműködése (pl. új kutatási kísérletek beállítása; az eredmények megfogalmazása, érdekérvényesítése a erdőkezelési hatósági munkák során).

Az 1992-ben indított „bükki botanikai állapotfelmérés” újrafelmérése 2019-2020 került ismétlésre (eredetileg 10 éves ismétléssel volt tervezve a projekt, külön nyári és tavaszi felmérési időszakokkal). A Bükk Nemzeti Parkban kijelölt mintaterületek közül az alábbi érinti a tervezési területet:

Mintaterület (össz. kvadrátok száma)	Vizsgált társulások (kvadrát azonosítója)	Utolsó felmérés éve
XII. Vár-hegy (11)	<i>XII/1 Quercetum petraeae-cerris</i> <i>XII/2 Aceri tatarici-Quercetum</i> <i>XII/3 Aceri tatarici-Quercetum</i>	2020

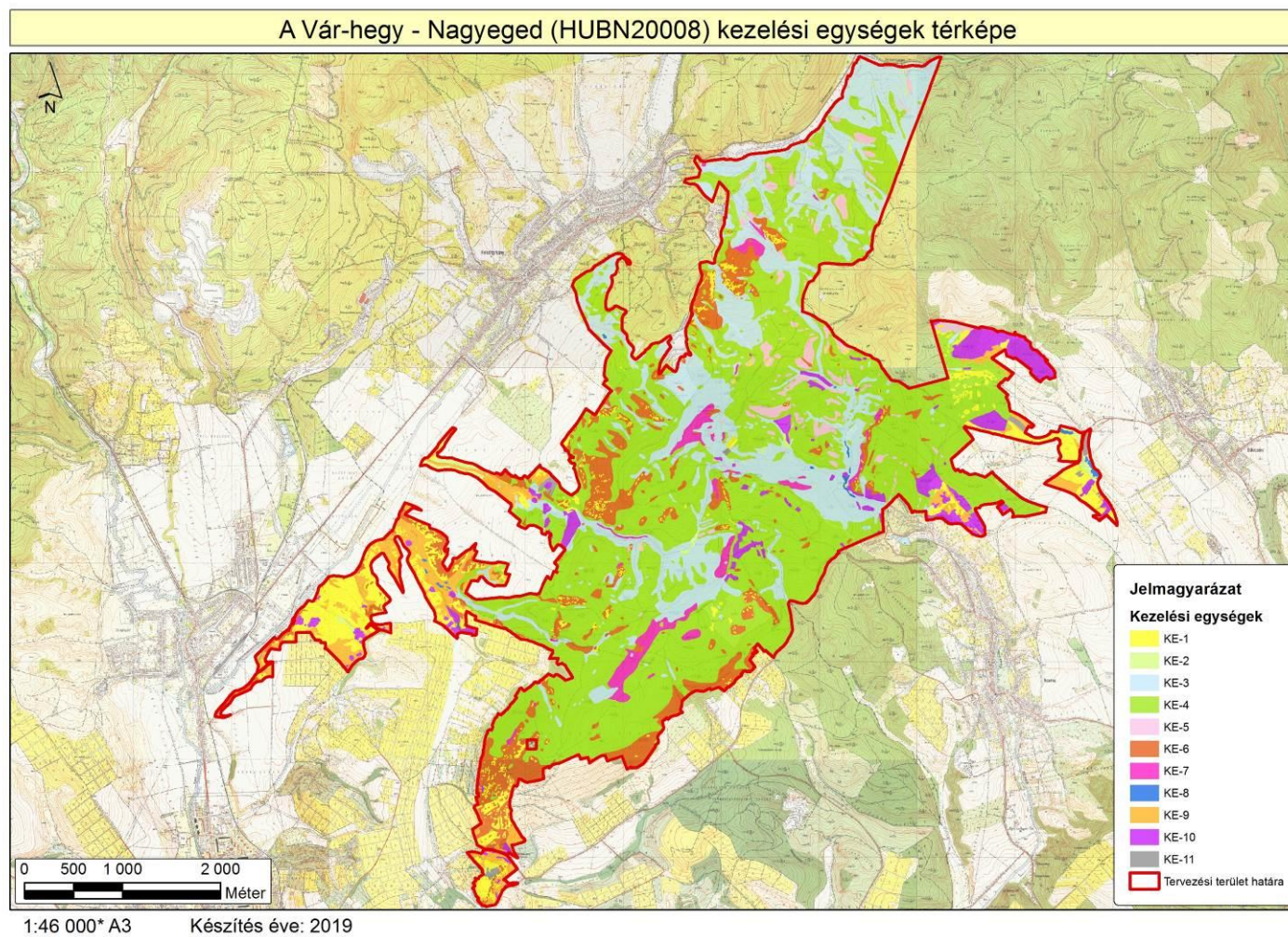
⁵ NBmR mintavételi módszerek edényes növényfajok esetében: „A”: mintavételi típusba sorolt fajok esetében az összes ismert lelőhelyfelmérését el kell végezni egy vegetációs perióduson belül az állományméret (számassági érték) meghatározásával; „B”: a fajnak öt helyszínen történő felmérése; „C”: az összes ismert lelőhely közül kiválasztott számú, 1x1 km-es négyzet(ek) felmérését kell elvégezni, egy vegetációs perióduson belül, az állományméret (számassági érték) meghatározásával; E: „C” + a nemzeti park-igazgatóság területén előforduló összes ismert populációt is fel kell mérni, az állományméret becslésével 3 vagy 6 év alatt.

	<i>XII/4 Aceri tatarici-Quercetum</i> <i>XII/5 Corno-Quercetum</i> <i>XII/6 Seslerio-Quercetum</i> <i>XII/7 Seslerio-Quercetum</i> <i>XII/10 Caricetum humilis</i> <i>XII/13 Salvio-Festucetum</i> <i>XII/14 Salvio-Festucetum</i> <i>XII/15 Balloto nigrae-Robinetum</i>	
--	--	--

A jövőbeli kutatások részben további biotikai (florisztikai- és faunisztikai) adatokat kell, hogy szolgáltatassanak, elsősorban a védett és közösségi jelentőségű fajokra vonatkozóan. Emellett fontos feladat lenne a területen folyó erdőgazdálkodáshoz, illetve egyéb, természetvédelmi célokat is szolgáló beavatkozásokhoz, rekonstrukciós és fenntartási jellegű munkákhoz (pl. akácosok, bálványfások és fenyvesek fokozatos átalakítása, inváziós és terjedő honos fajok /pl. cserszömörce/ visszaszorítása) kapcsolódó hatásmonitorozás elindítása is.

3.2.5. Mellékletek

A kezelési egységek lehatárolását mutató térkép (2019):

A kezelési egységek összefoglaló táblázata: a) élőhelytípusok megfeleltethetősége alapján

Kezelési egység kódja	Kezelési egység megnevezése	Területe (ha)	Érintett ÁNÉR élőhelyek	Érintett Natura 2000 élőhelytípusok
KE-1	Sziklagyepek, sztyepprétek, erdőssztyepp-cserjések	127,17	hegy-dombvidéki sovány gyepek és szőrfűgyepek (E34), mészkedvelő nyílt sziklagyepek (G2), zárt sziklagyepek (H1), köves talajú lejtősztyepek (H3a), erdőssztyepprétek, félszáraz irtásrétek, száraz magaskórósok (H4), löszgyepek, kötött talajú sztyepprétek (H5a), sztyeppcserjések (M6)	szubkontinentális peripannon cserjések (40A0), pannon sziklagyepek (<i>Stipo-Festucetalia pallentis</i>) (6190), meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (<i>Festuco-Brometalia</i>) (6210), szubpannon sztyeppék (6240)
KE-2	Üde gyepek, mocsárrétek, magaskórósok	14,71	nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a), nem zsombékoló magassárrétek (B5), mocsárrétek (D34), patakparti és lápi magaskórósok (D5), franciaperjés rétek (E1)	síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai (6430), folyóvölgyek <i>Cnidion dubii</i> -hoz tartozó mocsárrétjei (6440), sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>) (6510)
KE-3	Gyertyános-kocsánytalan tölgyesek és bükkösök	422,44	gyertyános-kocsánytalan tölgyesek (K2), bükkösök (K5)	pannon gyertyános-tölgyesek <i>Quercus petraeaval</i> és <i>Carpinus betulusszal</i> (91G0), szubmontán és montán bükkösök (<i>Asperulo-Fagetum</i>) (9130)
KE-4	Cseres-kocsánytalan tölgyesek	1022,07	cseres-kocsánytalan tölgyesek (L2a)	pannon cseres-tölgyesek (91M0)
KE-5	Mészkerülő tölgyesek és bükkösök	44,1	mészkerülő bükkösök (K7a), zárt mészkerülő tölgyesek (L4a), nyílt mészkerülő tölgyesek (L4b)	mészkerülő bükkösök (<i>Luzulo-Fagetum</i>) (9110)
KE-6	Melegkedvelő	185,31	mész- és melegkedvelő	pannon molyhos

	tölgyesek és bokorerdők		tölgyesek (L1), molyhos tölgyes bokorerdők (M1) nyílt lösztölgyesek (M2)	tölgyesek <i>Quercus pubescens</i> szel (91H0), Euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgyfajokkal (<i>Quercus</i> spp.) (91I0)
KE-7	Szurdokerdők, törmeléklető-erdők és sziklaerdők	38,62	szurdokerdők (LY1), törmeléklető-erdők (LY2), bükkös sziklaerdők (LY3), tölgyes jellegű sziklaerdők és tetőerdők (LY4)	a <i>Cephalanthero-Fagion</i> közép-európai sziklai bükkösei mészkövön (9150), lejtők és sziklatörmelékek <i>Tilio-Acerion</i> -erdői (9180)
KE-8	Ligeterdők	3,65	Égerligetek (J5)	Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Pandion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)
KE-9	Regenerálódó cserjések	92,08	jellegtelen üde gyepek (OB), jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC), üde és nedves cserjések (P2a), galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b), őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők (RC)	-
KE-10	Idegenhonos fafajú erdők	78,13	ültetett akácok (S1), ültetett erdei- és feketefenyvesek (S4), nem őshonos fafajok spontán állományai (S6)	-
KE-11	Szántóterületek, kiskertek, antropogén élőhelyek	8,27	egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák (T1), intenzív szőlők, gyümölcsösök és bogyós ültetvények (T7), fiatal parlag és ugar (T10), belvárosok, beépített faluközpontok, lakótelepek (U1), telephelyek, roncssterületek és hulladéklerakók (U4), nyitott bányafelületek (U6), tanyák, családi gazdaságok (U10)	-

A kezelési egységek összefoglaló táblázata: b) érintett földrészetek és erdőrészetek alapján
(a csillaggal (*) jelzett földrészetek és erdőrészetek érintettsége csak részleges)

Kezelési egység kódja	Kezelési egység megnevezése	Területe (ha)	Érintett ÁNÉR élőhelyek	Érintett Natura 2000 élőhelytípusok
KE-1	Sziklagyeppek, sztyepprétek, erdőssztyepp-cserjések	127,17	Bükkzsérc: 077/1*, 079/1*, 079/2*, 098/2*, 098/3*, 098/4*, 098/5*, 0101*, 0102*, 0118*, 0119/3*, Eger: 0166/b*, 0167/2*, 0167/4*, 0197*, 0198*, 0199*, 0200/2*, 0200/3*, 0200/5*, 0206/2*, 0206/4*, 0206/5*, 0209*, 0210/3a*, 0210/3c*, 0229/3*, 0229/4*, 0229/42*, 0229/44*, 0229/45, 0229/5*, 0229/6*, 0229/7*, 0229/9*, 0235/38*, 0333/1*, 0333/2*, 0335/18*, 0335/19, 0335/20*, 0335/21*, 0335/22*, 0335/23*, 0335/24*, 0335/26*, 0335/27*, 0335/29*, 0335/30*, 0335/31*, 0335/35, 0335/36, 0335/38*, 0335/42*, 0335/44, 0335/45*, 0335/47*, 0335/48*, 0341/3g*, 0341/3h*, 0341/3j*, 0354/2*, 0358*, 0361*, Felsőtárkány: 0142/a*, 0158/3*, 0158/4*, 0167*, 0171/1*, 0171/2a*, 0171/2b*, 0174/1b*, 0197/17*, 0197/18a*, 0197/19*, 0197/23*, 0197/7f*, 0199/1a*, 0199/1b*, 0199/1f*, 0202*, 0204/3*, 0204/6*, 0204/7*, 0204/8*, 0206/5*, Noszvaj: 056/1*, 057*, 061/1*, 073*, 081*, 086*,	Bükkzsérc: 61/A*, 61/B*, 61/E*, 62/A*, 62/B, 62/C*, 62/D*, 62/E*, 62/G*, 62/H*, 65/A*, Eger: 30/A*, 30/B*, 30/C*, 30/D*, 30/E*, 30/TI1*, 30/TI2*, 31/A*, 31/C*, 33/F*, 34/C*, 34/D*, 34/G*, 35/A*, 35/B*, 35/C*, 35/D*, 36/A*, 36/C*, 36/D*, 50/A*, 64/E1*, 64/E2*, Felsőtárkány: 1/F*, 166/B*, 167/A*, 168/A*, 173/C*, 175/E*, 175/F*, 182/A*, 182/C*, 182/TI1*, 182/TI3*, 183/A*, 183/B*, 193/E*, 194/C*, 194/E*, 194/F*, 195/B*, 195/D*, 195/E*, 195/F*, 195/H*, 195/ÚT2*, 196/A*, 196/C*, 196/D*, 197/A*, 197/D*, 198/I*, 198/J*, 198/N*, 199/A*, 199/B*, 199/C*, 199/D*, 199/G*, 199/H*, 199/ÚT3*, 200/A*, 200/B*, 200/C*, 201/B*, 201/C*, 202/C*, 203/A*, 203/B*, 203/C*, 203/D*, 204/A*, 205/D*, 205/E*, 205/F*, 206/B*, 206/C*, 206/D*, 206/E*, 206/F*, 206/G*, 206/ÚT*, 213/E*, 213/F*, 213/G*, Noszvaj: 1/I*, 1/O*, 2/A*, 2/F*, 2/H*, 3/A*, 3/E*, 3/F*, 3/I*, 3/J*,

			092/11a*, 092/11b*, 092/12*, 092/5*, 092/8*, 092/9*, 096*, 0100/6, 2008*	3/L*, 3/M*, 4/F*, 4/G*, 5/C*, 6/A*, 6/B*
KE-2	Üde gyepék, mocsárrétek, magaskórósok	14,71	Bükkzsérc: 077/1*, 079/1*, 079/2*, 098/3*, 098/4*, Eger: 0210/3a*, 0210/3c*, 0229/4*, Felsőtárkány: 0142/a*, 0157*, 0158/3*, 0158/4*, 0171/2a*, 0171/2d, 0171/2f*, 0197/24b, 0197/25h*, 0197/7f*, 0197/8d, 0199/1a*, 0199/1b*, 0199/1c*, 0200/12a*, 0200/12b, 0200/13b, 0202*, Noszvaj: 061/1*, 061/3*, 061/4*, 070*, 073*, 081*	Felsőtárkány: 166/A*, 166/B*, 166/TI, 166/ÚT*, 168/A*, 169/A*, 169/C*, 170/A*, 172/A*, 172/B*, 172/D*, 172/TI*, 173/A*, 173/B*, 173/C*, 173/D*, 175/C*, 175/D*, 175/E*, 182/C*, 182/TI2*, 201/C*, 201/TI*, 202/B*, 202/C*, 202/TI, 206/A*, 206/C*, 206/TI*, Noszvaj: 1/C*, 1/E*, 1/K*, 1/M*, 2/H*, 2/K2*, 2/TI*, 3/A*, 5/G*, 5/VI*
KE-3	Gyertyános- kocsánytalan tölgyesek és bükkösök	422,44	Bükkzsérc: 0118*, 0119/3*, Eger: 0167/3*, 0354/2*, 0358*, 0361*, Felsőtárkány: 0142/a*, 0142/b, 0152, 0157*, 0158/3*, 0158/4*, 0166*, 0167*, 0170, 0171/1*, 0171/2a*, 0171/2f*, 0197/17*, 0197/19*, 0197/23*, 0199/1a*, 0199/1b*, 0199/1c*, 0199/1g*, 0199/2*, 0202*, 0204/1*, 0206/1*, 0206/2*, Noszvaj: 052*, 056/1*, 057*, 061/1*, 061/2*, 061/3*, 061/4*, 063*, 065*, 072, 073*, 075*, 079*, 081*, 086*, 088/1*, 092/1*, 092/11a*, 092/11b*, 2006, 2007, 2008*, 2009*, 2010*	Bükkzsérc: 61/A*, 61/B*, 62/G*, 62/H*, Eger: 30/A*, 31/A*, 31/B1*, 31/C*, 32/A*, 32/B*, 32/C, 33/A*, 33/B*, 34/D*, 34/F*, 35/A*, 35/B*, 35/C*, 35/D*, 36/B*, 64/A2*, Felsőtárkány: 1/A*, 1/H, 166/A*, 166/B*, 166/ÚT*, 167/A*, 167/B*, 168/A*, 169/A*, 169/B*, 169/C*, 170/A*, 171/A*, 171/B*, 171/C*, 171/D*, 171/E*, 171/F*, 171/NY*, 172/A*, 172/B*, 172/C*, 172/D*, 172/E*, 172/F*, 172/TI*, 173/A*, 173/B*, 173/C*, 173/D*, 175/A*, 175/B*, 175/C*, 175/D*, 175/E*, 175/F*, 182/A*, 182/B*, 182/C*, 182/D*, 182/E*, 182/G*,

				182/TI2*, 182/TI3*, 183/A*, 183/B*, 193/A*, 193/B*, 193/C*, 193/D*, 193/E*, 194/B*, 194/C*, 194/D*, 194/E*, 194/F*, 194/I*, 194/ÚT*, 195/B*, 195/C*, 195/D*, 195/E*, 195/F*, 195/G*, 195/H*, 195/ÚT2*, 195/ÚT3*, 196/A*, 196/C*, 196/D*, 196/ÚT*, 197/A*, 197/B*, 197/C*, 197/D*, 197/E*, 197/ÚT1*, 198/C, 198/D*, 198/E*, 198/F, 198/G*, 198/H*, 198/I*, 198/J*, 198/K*, 198/L*, 198/N*, 198/O*, 198/ÚT1*, 198/ÚT2*, 199/A*, 199/B*, 199/C*, 199/D*, 199/E*, 199/F*, 199/G*, 199/H*, 199/ÚT1*, 199/ÚT2*, 200/A*, 200/B*, 200/C*, 200/D*, 201/A*, 201/B*, 201/C*, 201/TI*, 202/A*, 202/B*, 202/C*, 202/D*, 202/E*, 203/A*, 203/B*, 203/C*, 203/D*, 203/E*, 204/A*, 204/B*, 204/C*, 204/D*, 205/A*, 205/B*, 205/C*, 205/D*, 205/E*, 205/F*, 205/G*, 205/ÚT*, 206/A*, 206/C*, 206/D*, 206/E*, 206/F*, 206/H*, 206/TI*, 206/ÚT*, 213/D*, 213/E*, 213/F*, 6/A*, 64/A1*, Noszvaj: 1/B*, 1/C*, 1/E*, 1/F*, 1/G*, 1/J*, 1/K*, 1/L*, 1/M*, 2/A*, 2/B*, 2/C*, 2/F*,
--	--	--	--	---

				2/H*, 2/J*, 2/K1*, 2/K2*, 2/TI*, 3/A*, 3/B*, 3/C*, 3/F*, 3/G*, 3/H*, 3/I*, 3/J*, 3/L*, 3/M*, 3/N*, 3/Q*, 3/TN, 36/A*, 36/C, 4/C*, 5/A*, 5/C*, 5/F*, 5/G*, 5/NY1*, 5/VI*, 6/B*, 6/E*, 6/F*, 6/G*, 62/B*
KE-4	Cseres- kocsánytalan tölgyesek	1022,07	Bükkzsérc: 0101*, 0102*, 0118*, 0119/3*, Eger: 0167/3*, 0167/4*, 0341/3h*, 0354/2*, 0358*, 0361*, Felsőtárkány: 0142/a*, 0157*, 0158/3*, 0158/4*, 0166*, 0167*, 0171/1*, 0171/2a*, 0171/2b*, 0171/2c*, 0171/2f*, 0173/2*, 0197/17*, 0197/18a*, 0197/19*, 0199/1a*, 0199/1b*, 0199/2*, 0202*, 0204/1*, 0204/4*, 0204/5*, 0204/7*, 0204/8*, 0206/2*, 0206/5*, Noszvaj: 048*, 049*, 051*, 052*, 056/1*, 057*, 058*, 061/1*, 061/2*, 061/3*, 063*, 073*, 075*, 079*, 081*, 083, 086*, 088/1*, 090*, 092/1*, 092/11a*, 092/5*, 096*, 098, 0100/2, 0100/3, 0100/5, 0100/8*, 2001*, 2002*, 2004*, 2005*, 2008*, 2009*	Bükkzsérc: 61/A*, 61/B*, 61/C*, 62/C*, 62/E*, 62/G*, 62/H*, Eger: 30/A*, 30/B*, 30/C*, 30/D*, 30/E*, 31/B1*, 31/B2*, 31/C*, 33/A*, 33/C*, 33/D*, 33/E, 33/F*, 33/G*, 33/H*, 34/B*, 34/C*, 34/D*, 34/E*, 34/F*, 34/G*, 35/A*, 35/B*, 35/C*, 35/D*, 36/B*, 36/C*, 36/D*, 36/E*, 64/A1*, 64/A2*, Felsőtárkány: 1/A*, 1/F*, 166/A*, 166/B*, 167/A*, 167/B*, 168/A*, 169/A*, 169/B*, 169/C*, 170/A*, 171/A*, 171/B*, 171/C*, 171/D*, 171/E*, 171/F*, 171/NY*, 172/A*, 172/B*, 172/C*, 172/D*, 172/E*, 172/F*, 173/A*, 173/B*, 173/C*, 173/D*, 175/A*, 175/B*, 175/C*, 175/D*, 175/E*, 175/F*, 182/A*, 182/B*, 182/C*, 182/D*, 182/E*, 182/TI3*, 183/A*, 183/B*, 193/A*, 193/B*, 193/C*, 193/D*, 193/E*, 194/B*, 194/C*, 194/D*, 194/E*, 194/F*, 194/H, 194/I*, 194/ÚT*, 195/B*, 195/C*,

				<p> 195/D*, 195/E*, 195/F*, 195/G*, 195/H*, 195/ÚT2*, 195/ÚT3*, 196/A*, 196/B*, 196/C*, 196/D*, 196/ÚT*, 197/A*, 197/B*, 197/C*, 197/D*, 197/E*, 197/ÚT1*, 197/ÚT2, 198/B*, 198/D*, 198/E*, 198/H*, 198/I*, 198/J*, 198/K*, 198/L*, 198/N*, 198/O*, 198/ÚT1*, 198/ÚT2*, 199/A*, 199/B*, 199/C*, 199/D*, 199/E*, 199/F*, 199/G*, 199/H*, 199/ÚT1*, 199/ÚT2*, 199/ÚT3*, 2/A, 2/K2, 200/A*, 200/B*, 200/C*, 200/D*, 200/E*, 200/ÚT*, 201/A*, 201/B*, 201/C*, 202/A*, 202/B*, 202/C*, 202/D*, 202/E*, 203/A*, 203/B*, 203/C*, 203/D*, 203/E*, 204/A*, 204/B*, 204/C*, 204/D*, 205/A*, 205/B*, 205/C*, 205/D*, 205/E*, 205/F*, 205/G*, 205/ÚT*, 206/A*, 206/B*, 206/C*, 206/D*, 206/E*, 206/F*, 206/G*, 206/H*, 206/TI*, 206/ÚT*, 213/D*, 213/E*, 213/F*, 213/G*, 213/TI, 31/A*, 32/A, 32/B*, 32/C, 33/B, 34/A*, 6/A*, Noszvaj: 1/B*, 1/C*, 1/D*, 1/E*, 1/ÉP1, 1/ÉP2, 1/G*, 1/H*, 1/I*, 1/J*, 1/K*, 1/L*, 1/M*, 1/N*, 1/O*, 1/P, 2/B*, 2/C*, 2/F*, 2/H*, 2/J*, 2/K1*, 2/TI*, 3/A*, </p>
--	--	--	--	---

				3/B*, 3/C*, 3/E*, 3/F*, 3/G*, 3/H*, 3/I*, 3/J*, 3/K*, 3/M*, 3/N*, 3/O*, 3/Q*, 36/A*, 4/A*, 4/B*, 4/C*, 4/D, 4/E*, 4/F*, 4/G*, 4/I, 4/J, 4/N*, 4/NY1*, 4/NY2, 5/A*, 5/C*, 5/F*, 5/G*, 5/H*, 5/I*, 5/J*, 5/NY1*, 5/NY2*, 6/B*, 6/C*, 6/D*, 6/E*, 6/F*, 6/G*, 62/A, 62/B*, 7/A*
KE-5	Mészkerülő tölgyesek és bükkösök	44,1	Bükkzsérc: 0118*, Felsőtárkány: 0142/a*, 0157*, 0158/3*, 0158/4*, 0167*, 0171/2a*, 0171/2f*, Noszvaj: 057*, 061/1*, 073*, 081*, 086*, 088/1*, 090*, 092/1*	Bükkzsérc: 61/A*, 61/B*, Felsőtárkány: 1/A*, 1/F*, 166/A*, 166/B*, 166/ÚT*, 169/A*, 169/B*, 169/C*, 170/A*, 171/A*, 171/C*, 171/F*, 172/A*, 172/B*, 172/C*, 172/F*, 173/A*, 173/C*, 173/D*, 175/C*, 175/D*, 175/E*, 193/A*, 193/B*, 193/C*, 193/D*, 193/E*, 194/B*, 195/C*, 195/D*, 195/F*, 195/G*, 196/A*, 196/B*, 196/C*, 196/D*, 196/ÚT*, 197/A*, 197/B*, 200/E*, 201/C*, 203/C*, 204/A*, 204/B*, 205/C*, Noszvaj: 1/B*, 1/C*, 1/D*, 1/E*, 1/G*, 1/H*, 1/I*, 1/J*, 1/K*, 1/L*, 1/M*, 1/N*, 1/O*, 2/A*, 2/B*, 2/C*, 2/F*, 2/H*, 2/K2*, 3/A*, 3/C*, 3/E*, 3/F*, 3/J*, 3/K*, 3/N*, 3/Q*, 4/B*, 4/C*, 4/NY1*, 5/A*, 5/C*, 5/NY1*, 6/A*
KE-6	Melegkedvelő tölgyesek és bokorerdők	185,31	Bükkzsérc: 0119/3*, Eger: 0160/9b*, 0160/9c*, 0167/2*, 0167/3*, 0167/4*, 0167/5*, 0200/3*,	Bükkzsérc: 62/A*, Eger: 30/A*, 30/B*, 30/C*, 30/D*, 30/E*, 30/TI1*, 30/TI2*, 31/B2*, 31/C*, 32/B*, 33/C*, 33/D*,

		<p>0206/2*, 0206/4*, 0206/5*, 0229/4*, 0229/42*, 0229/44*, 0229/46, 0229/48*, 0229/52*, 0229/56*, 0229/58*, 0229/59, 0229/6*, 0229/60, 0229/61, 0229/63, 0229/66, 0229/73, 0229/76, 0229/77, 0229/9*, 0231*, 0235/22, 0235/23, 0235/24, 0235/25, 0235/37*, 0235/38*, 0333/2*, 0335/20*, 0335/23*, 0335/24*, 0335/28*, 0335/29*, 0335/47*, 0341/3d*, 0341/3g*, 0341/3h*, 0341/3j*, 0341/3k*, 0354/2*, 0358*, Felsőtárkány: 0142/a*, 0158/3*, 0158/4*, 0166*, 0167*, 0171/1*, 0171/2a*, 0171/2c*, 0173/2*, 0197/17*, 0197/23*, 0199/1a*, 0199/2*, 0202*, 0204/3*, 0204/4*, 0204/5*, 0206/2*, 0206/5*, Noszvaj: 048*, 049*, 051*, 052*, 056/2, 057*, 058*, 061/1*, 063*, 073*, 081*, 086*, 088/1*, 090*</p>	<p>33/F*, 33/G*, 33/H*, 34/C*, 34/D*, 34/E*, 34/F*, 34/G*, 35/A*, 35/D*, 36/C*, 36/D*, 50/A*, 64/A2*, 64/B2*, 64/E1*, 64/G*, 64/K, Felsőtárkány: 171/C*, 171/F*, 172/E*, 173/C*, 173/D*, 175/D*, 175/E*, 175/F*, 182/A*, 182/B*, 182/TI1*, 183/A*, 183/B*, 193/A*, 193/E*, 194/B*, 194/C*, 194/D*, 194/E*, 194/F*, 195/B*, 195/C*, 195/D*, 195/E*, 195/H*, 195/ÚT2*, 195/ÚT3*, 197/B*, 197/C*, 197/D*, 197/ÚT1*, 198/B*, 198/I*, 198/J*, 198/K*, 198/L*, 198/N*, 198/ÚT1*, 199/A*, 199/B*, 199/C*, 199/D*, 199/E*, 199/G*, 199/H*, 199/ÚT1*, 199/ÚT2*, 200/A*, 200/B*, 200/C*, 200/D*, 200/E*, 200/ÚT*, 201/B*, 201/C*, 203/B*, 203/C*, 203/D*, 203/E*, 204/A*, 205/B*, 205/C*, 205/D*, 205/E*, 205/F*, 205/G*, 205/ÚT*, 206/A*, 206/B*, 206/C*, 206/D*, 206/E*, 206/F*, 206/G*, 206/H*, 206/ÚT*, 213/F*, 31/A*, 6/B, 64/A1*, Noszvaj: 1/C*, 1/E*, 1/I*, 1/K*, 1/O*, 2/A*, 2/F*, 2/H*, 3/A*, 3/B*, 3/E*, 3/F*, 3/I*, 3/J*, 3/L*, 3/M*, 3/N*, 4/A*, 4/B*, 4/C*, 4/NY1*, 5/C*, 5/G*, 5/H*, 5/I*,</p>
--	--	--	---

				5/J*, 5/NY2*, 6/A*, 6/C*, 6/E*, 6/F*, 6/G*, 62/B*, 7/A*
KE-7	Szurdokerdők, törmeléklejtő- erdők és sziklaerdők	38,62	Eger: 0354/2*, 0358*, Felsőtárkány: 0142/a*, 0158/3*, 0158/4*, 0167*, 0171/2a*, 0202*, Noszvaj: 057*, 061/1*, 073*, 2010*	Eger: 30/A*, 30/B*, 32/A*, 33/B*, 33/C*, 34/B*, 34/C*, Felsőtárkány: 171/E*, 172/D*, 173/C*, 175/D*, 175/F*, 193/A*, 193/E*, 194/B*, 194/C*, 194/F*, 195/C*, 195/G*, 197/A*, 197/B*, 198/G*, 199/E*, 200/D*, 201/B*, 202/A*, 202/B*, 202/E*, 203/A*, 203/B*, 203/E*, 204/A*, 205/B*, 205/E*, 206/C*, 206/D*, 206/H*, 32/B*, 34/A*, Noszvaj: 2/F*, 3/F*, 3/I*, 3/L*, 5/C*, 6/A*
KE-8	Ligeterdők	3,65	Bükkzsérc: 070/2, 079/1*, 079/2*, 098/3*, 098/4*, Eger: 0166/b*, 0167/1*, 0167/2*, 0167/4*, 0167/5*, Felsőtárkány: 0171/1*, 0206/5*, Noszvaj: 067, 069, 071, 076, 061/1*, 063*, 065*, 070*, 073*, 075*	Eger: 64/B2*, Felsőtárkány: 183/B*, 213/F*, Noszvaj: 1/G*, 1/M*, 2/F*, 2/H*, 3/H*, 3/I*, 3/L*, 3/M*, 5/C*, 5/G*, 5/VI*
KE-9	Regenerálódó cserjések	92,08	Bükkzsérc: 077/1*, 098/2*, 098/3*, 098/4*, 098/5*, 0101*, 0102*, 0118*, Eger: 0160/9a*, 0160/9b*, 0160/9c*, 0166/a, 0166/b*, 0166/c, 0167/1*, 0167/2*, 0167/3*, 0167/4*, 0167/5*, 0197*, 0200/1, 0200/2*, 0200/3*, 0200/5*, 0206/1, 0206/2*, 0206/4*, 0206/5*, 0209*, 0210/3a*, 0210/3b*, 0210/3c*, 0229/11, 0229/3*, 0229/4*,	Bükkzsérc: 61/D*, 61/E*, 62/D*, 62/E*, 62/H*, 65/B*, Eger: 30/B*, 30/TI2*, 50/A*, 64/A1*, 64/A2*, 64/B2*, 64/E1*, 64/G*, Felsőtárkány: 169/A*, 172/F*, 182/A*, 182/B*, 182/G*, 183/A*, 183/B*, 206/D*, 213/F*, 213/G*, Noszvaj: 1/K*, 4/C*, 4/E*, 4/G*, 4/O*

			<p>0229/47, 0229/48*, 0229/5*, 0229/52*, 0229/56*, 0229/58*, 0229/67, 0229/9*, 0231*, 0235/29, 0235/31, 0235/32, 0235/33, 0235/34, 0235/36, 0235/37*, 0235/38*, 0333/1*, 0335/10*, 0335/11*, 0335/12, 0335/13, 0335/14, 0335/20*, 0335/21*, 0335/22*, 0335/23*, 0335/24*, 0335/26*, 0335/27*, 0335/28*, 0335/29*, 0335/30*, 0335/31*, 0335/32*, 0335/33, 0335/38*, 0335/42*, 0335/45*, 0335/47*, 0335/48*, 0341/3d*, 0341/3g*, 0341/3h*, 0341/3k*, 0354/2*, Felsőtárkány: 0142/a*, 0171/1*, 0174/1b*, 0197/17*, 0197/18a*, 0197/23*, 0197/25h*, 0197/7f*, 0199/1a*, 0199/1b*, 0199/1f*, 0199/1g*, 0200/12a*, 0202*, 0203/a, 0203/c, 0204/1*, 0204/2, 0204/3*, 0204/4*, 0204/5*, 0204/6*, 0204/8*, 0206/1*, 0206/2*, 0206/3, 0206/5*, 0206/6, Noszvaj: 081*, 088/1*, 092/10*, 092/11a*, 092/9*, 096*, 0103/3*</p>	
KE-10	Idegenhonos fafajú erdők	78,13	<p>Bükkzsérc: 077/1*, 0102*, 0118*, 0119/3*, Eger: 0167/2*, 0167/3*, 0167/4*, 0167/5*, 0197*, 0206/5*, 0209*, 0210/3a*, 0210/3b*, 0210/3c*, 0210/3d, 0229/3*, 0229/4*, 0229/5*, 0229/7*, 0335/10*, 0335/11*,</p>	<p>Bükkzsérc: 61/A*, 61/B*, 61/C*, 61/D*, 61/E*, 62/D*, 62/E*, 62/G*, 63/D, 63/TI4, 65/A*, 65/B*, Eger: 30/A*, 30/B*, 35/A*, 35/D*, 36/A*, 36/B*, 50/A*, 64/B2*, 64/E2*, 64/H, Felsőtárkány: 182/A*, 182/B*,</p>

			0335/18*, 0335/22*, 0335/24*, 0335/31*, 0335/32*, 0335/47*, 0335/48*, 0341/3h*, 0354/2*, 0358*, 0361*, Felsőtárkány: 0171/2a*, 0197/17*, 0197/18b*, 0197/19*, 0197/23*, 0199/1a*, 0199/1b*, 0199/1c*, 0206/2*, 0206/5*, Noszvaj: 057*, 061/1*, 061/3*, 063*, 073*, 081*, 086*, 088/1*, 089, 090*, 092/1*, 092/10*, 092/11a*, 092/12*, 092/3*, 092/4, 092/5*, 092/8*, 092/9*, 096*, 0100/8*, 0103/13, 0103/2, 0103/3*	182/C*, 182/D*, 182/E*, 182/TI2*, 182/TI3*, 183/A*, 183/B*, 197/A*, 205/A*, 64/A1*, Noszvaj: 1/E*, 1/F*, 1/G*, 1/J*, 1/K*, 1/M*, 1/N*, 1/O*, 2/A*, 2/B*, 2/C*, 2/F*, 2/H*, 2/J*, 2/K2*, 2/TI*, 3/A*, 3/C*, 3/J*, 3/L*, 3/M*, 3/N*, 3/O*, 3/P*, 3/Q*, 4/B*, 4/C*, 4/E*, 4/G*, 4/L, 4/N*, 4/NY1*, 4/O*, 5/A*, 5/C*, 5/F*, 5/G*, 5/I*, 6/A*, 6/B*, 6/C*, 6/D*, 6/F*, 62/B*
KE-11	Szántóterületek, kiskertek, antropogén élőhelyek	8,27	Bükkzsérc: 077/1*, 079/1*, 098/4*, 0101*, Eger: 0160/9a*, 0167/4*, 0229/4*, 0229/9*, 0235/27, 0235/28, 0335/20*, 0335/21*, 0335/22*, 0335/23*, 0335/24*, 0335/26*, 0341/3h*, 0358*, Felsőtárkány: 0171/2a*, 0173/1, 0197/17*, 0197/18a*, 0197/18b*, 0199/1a*, 0202*, Noszvaj: 092/3*, 092/8*, 2001*, 2002*, 2004*, 2005*	Eger: 36/E*, 64/E1*, Felsőtárkány: 182/A*, 182/B*, 197/A*, 206/B*, Noszvaj: 3/P*

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

A tervezési terület egésze kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület, tehát arra a 275/2004 (X. 8.) Kormányrendelet előírásai az irányadóak. A tervezési terület részben a Bükki Nemzeti Park területével, így az 1996. évi LIII. törvényben foglalt természetvédelmi előírásokat és szabályokat szintén be kell tartani. A Bükki Nemzeti Park 3/2008. (II. 5.) KvVM rendelet szerint összeállítandó természetvédelmi kezelési terve jogszabályi formátumban még nem jelent meg, így jogszabályi kötelezettségek és korlátozások e tekintetben egyelőre nem jelentkeznek. A magántulajdon, mind agrárterületek, mind pedig erdőterületek esetében jelentkezik, melynek révén a támogatások széles palettája elérhető a támogatási ciklusban.

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenleg működő agrártámogatási rendszer

Az Európai Unió mezőgazdasági támogatási rendszere, a közös agrárpolitika (KAP) két pilléren nyugszik: az első pillér (KAP I.) a közvetlen támogatásokat és a piaci intézkedéseket finanszírozza, teljes egészében az Európai Mezőgazdasági Garanciaalap (EMGA) terhére. A második pillér (KAP II.) az unió vidékfejlesztési politikáját szolgálja, melyet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) regionális vagy nemzeti források társfinanszírozásával működtet.

A Natura 2000 területen gazdálkodók a KAP I. pillér támogatásain túlmenően részesedhetnek a KAP II. pillér forrásaiból is, melyeket a 2014-2020 közötti időszakra Magyarországon a Vidékfejlesztési Program 2014-2020 tartalmaz. A betartandó előírásokat a pályázati felhívások foglalják magukba. A 2007-2013 közötti időszakban igénybe vehető támogatások egy részének felhasználása még nem zárult le, az ezekről szóló jogcímrendeletek továbbra is hatályban maradnak mindaddig, amíg történik belőlük kifizetés – ez elsősorban az erdős támogatások esetében fordulhat elő.

A 2014-2020 közötti időszak végeztével – hasonlóan a 2007-2013 közötti időszak végéhez – átmeneti szabályokat terjesztett elő az Európai Bizottság. Ennek értelmében a 2021. és 2022. évre átmeneti időszakot hirdettek meg, amelyben a KAP II. pillért érintően többek között a terület- és állatlétszám alapú vidékfejlesztési támogatásokat – amelyek jellemzően több éves kötelezettségvállalásúak – meghosszabbíthatja a tagállam. Az átmeneti években a KAP I. pillér alá tartozó közvetlen támogatások is elérhetőek lesznek a jelenlegi feltételek mellett. Az átmeneti szabályok miatt az új tervezési ciklus előre láthatóan 2023-tól indul, és 2027-ig tart.

A 2014-2020 között elérhető agrártámogatásokról aktualizált összefoglalás található az állami természetvédelem honlapján:

http://termeszetvedelem.hu/user/browser/File/N2k_fennterv/3_%20mell%C3%A9klet_aktualizalt_041219.pdf

Továbbá a Vidékfejlesztési Program 2014-2020 jelenleg elérhető pályázati felhívásai megtekinthetők az alábbi linken: <https://www.palyazat.gov.hu/doc/4523>

A jelenlegi támogatási időszakban a Vidékfejlesztési Program keretében számos olyan intézkedés elérhető, ahol a Natura 2000 területeken gazdálkodók támogatási forrásokhoz juthatnak vagy előnyt élvezhetnek a pontozási rendszerekben.

Legfontosabbak ezek közül a kompenzációs jellegű kifizetések, melyek a gyepterületek és magánerdők esetében érhetőek el. A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó földhasználati szabályok betartása azonban független attól, hogy a gazdálkodó igényelte-e a támogatást vagy sem. Az adminisztratív eszközök tekintetében a Natura 2000 területekre járó kompenzáció ráépül az egyéb elérhető támogatásokra, a gazdálkodók a Natura 2000 intézkedés mellett jogosultak többek között az egységes területalapú támogatásra (SAPS) is. Az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrészt területén felmerülő költségek és jövedelemkiesés ellentételezése céljából a magánkézben lévő, Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, melynek összege az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően változik.

Az önkéntesen vállalt előírások elsősorban az agrár-környezetgazdálkodás, ökológiai gazdálkodás és az erdészet, erdő-környezetvédelem, természetmegőrzés témakörébe integrálódnak.

Az agrár-környezetgazdálkodási (AKG) kifizetési rendszer olyan önkéntes alapon működő program, amelyben résztvevők az agrár-környezetgazdálkodási célok elérésének érdekében többlet tevékenységek elvégzését vállalják gazdálkodásuk során. Amennyiben a gazdálkodó az adott Natura 2000 gyepterület vonatkozásában kompenzációs támogatás igénybevételére jogosult, úgy a gyepterületeket érintő AKG tematikus előírás csoportok esetén a támogatási összeg a kompenzációs támogatás összegével csökkentésre kerül.

Egyes esetekben az erdőkre lehívható támogatások szektortól függetlenül is igénybe vehetők (pl. természeti katasztrófa (vízkár, szélkár, tűzkár, biotikus károsítás) által sújtott területeken az erdészeti potenciál helyreállítására, másodlagos erdőkárok megelőzésére, illetve erdőszerkezet átalakításához), más esetben az állami és önkormányzati szektor kizárásra került.

Támogatás vehető még igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, és ezáltal növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez (az erdő esetében az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházásokhoz nyújtott támogatás, a mezőgazdasági területek esetében az élőhelyfejlesztési és vízvédelmi célú nem termelő beruházások).

A terület adottságai (ingatlan- és erdészeti nyilvántartás, tulajdonviszonyok) függvényében az alábbi releváns, a tervezési területen is elérhető támogatások adhatók meg (kiemelten az erdészeti szektorra):

KAP II. pillér

Élőhelykezeléssel összefüggő mezőgazdasági támogatások

- 1) VP-4-10.1.1-15 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
- 2) VP-4-10.1.1-16 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
- 3) VP-4-11.1.-11.2.-15 Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása
- 4) VP-4-11.1.-11.2.-18 Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása
- 5) VP4-12.1.1-16 Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
- 6) VP4-4.4.1-16 Élőhelyfejlesztési célú nem termelő beruházások

Erdészeti támogatások

- 1) VP4-12.2.1-16 Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
- 2) VP5-8.2.1-16 Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása
- 3) VP5- 8.1.1-16 Erdősítés támogatása
- 4) VP4-15.1.1-17 Erdő-környezetvédelmi kifizetések
- 5) VP5- 8.5.1.-16 Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások
- 6) VP4-15.2.1.1-16 Erdészeti genetikai erőforrások megőrzése

- 7) VP4-15.2.1.2-17 Erdészeti genetikai erőforrások fejlesztése
- 8) VP5-8.3.1-17 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok megelőzése
- 9) VP5-8.4.1.-16 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok helyreállítása
- 10) VP4-8.5.2.-17 Az erdei ökoszisztémák térítésmentesen nyújtott közjóléti funkcióinak fejlesztése
- 11) VP5-8.6.1-17 Erdészeti technológiákra, valamint erdei termékek feldolgozására és piaci értékesítésére irányuló beruházások

A tervezési terület, Eger, Felsőtárlány, Noszvaj és Bükkzsérc településhatároiban átfed a Bükkalja Magas Természeti Értékű Területtel⁶. A Vidékfejlesztési Program zonális természetvédelmi célprogramjai olyan konkrétan lehatárolt, ún. MTÉT-eken támogatják a gazdákat a természetkímélő gazdálkodási módok kialakításában és fenntartásában, ahol a mezőgazdasági hasznosítás folytatása különösen fontos feltétele az élővilág, a tájkép valamint az épített és történeti értékek hosszú távú megőrzésének. A Magas Természeti Területek kifizetései olyan előre kijelölt területeken elérhetők, melyek természeti és táji adottságait annyira értékesek, hogy ott különleges földhasználati módok támogatása indokolt.

A tervezési területen a magánerdőtulajdonosok a meghirdetett jelenleg is futó támogatásokat, illetve kompenzációs kifizetéseket rendszeresen igénybe veszik.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

A terület tulajdonosi és földhasznosítási adottságaiból adódóan, illetve mert a jelenlegi támogatási rendszer hatékonyságára vonatkozó részletes vizsgálati eredmények nem állnak rendelkezésre, a fentebb felsoroltak megerősítéséhez, illetve újabb agrártámogatási jogcímek kidolgozásához megalapozott, részletes javaslatot nem tudunk tenni. Új javaslatok teljes körű kidolgozásához előbb a működő támogatási programok hatékonyságáról kellene reális helyzetképet kapnunk, s ehhez kellene vizsgálni a jelenlegi támogatás-igénylések és támogatottság mértékét, a futó programok megfelelőségét. Mindezekről függetlenül ugyanakkor megfogalmazható néhány olyan támogatási célterület, amelyek figyelembe vételével a 2020-tól kezdődő európai uniós támogatási ciklus időtartamára – önállóan vagy más programokba integráltan – a tervezési terület közösségi jelentőségű természeti értékeinek fenntartása érdekében (összhangban a fenntartási tervben megfogalmazott természetvédelmi célkitűzésekkel) részletes, operatíván működő (akár az állami tulajdonú területek vagyongazdálkodói számára is elérhető) pályázati felhívások dolgozhatók ki:

- A termőhelyi viszonyoknak megfelelő, őshonos elegyfajok fokozott jelenlétének biztosítása, továbbá a különleges erdei mikroélethelyeket nyújtó biotópok kijelölése középkorú-idős, gazdálkodás alatt álló (vágásos, átmeneti vagy örökzöld üzemlétszabályba sorolt), őshonos fajú erdőkben.
- Az álló és fekvő holtfa mennyiségének növelése a középkorú-idős, gazdálkodás alatt álló (vágásos, átmeneti vagy örökzöld üzemlétszabályba sorolt), őshonos fajú erdőkben.
- Hagyásfa-csoportok, érintetlenül visszamaradó (nem véderdő jellegű!) állományrészek elhatárolása gazdálkodás alatt álló (vágásos, átmeneti vagy örökzöld üzemlétszabályba sorolt), őshonos fajú erdőkben.

⁶ <http://www.termeszetvedelem.hu/user/browser/File/Agrar/MT%C3%89T2015/B%C3%BCkkalja.pdf>

- Folyamatos erdőborítást biztosító erdőgazdálkodási üzemmódok (az átmeneti és örökerdő üzemmódok) alkalmazása gazdálkodással érintett állami erdőterületeken (állami szektor részére).
- Agresszíven terjeszkedő idegenhonos fafajok szórványosan megjelenő – az inváziós folyamat kezdeti stádiumát jelentő – egyedeinek, foltjainak felszámolása.
- Kíméletes, a talajfelszínt és a növényzetet (visszamaradó állományt, közbeeső gyepterületeket stb.) egyaránt kímélő faanyagmozgatási technológiák alkalmazása (állami szektor részére).

3.3.2. Pályázatok

A tervezési terület a 2019-ben indult integrált LIFE projekt („*Long term conservation of Pannonian grasslands and related habitats through the implementation of PAF strategic measures*”; LIFE17 IPE/HU/000018) egyik kezelési célterülete (Eger: Gazsi-lápa, Bükkzsérc: Kerek-domb), ahol cserjeirtás és inváziós növényfaj eltávolítása tervezett 2020-2026 között.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

A tervezési folyamat során a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság honlapján folyamatosan frissülő tematikus aloldalt alakítottunk ki, ahol a területekkel kapcsolatos alapinformációk mellett a (véleményezhető) egyeztetési tervdokumentációt is elérhetővé tettük pdf formátumban: <https://www.bnpi.hu/hu/natura-2000-fenntartasi-tervek>

A COVID-19 betegséggel összefüggő járványügyi helyzet miatt lakossági, illetve Natura 2000 gazdafórumot nem szerveztünk.

Eszköz típus	Alkalmazott dokumentáció	Mutatók	Időpont
Érintettek levélben és/vagy e-mailben történő megkeresése és tájékoztatása	BNPI Iktatórendszer (ügyiratszám), feladást igazoló szelvényről másolat, e-mail visszaigazoló tertivevény	Üisz: 699/1/2021. 33 db levél kiküldése érintetteknek + elektronikus levél (ismert címek esetén)	2021.02.16
Önkormányzati közzététel	Igazolás az önkormányzat részéről	Üisz: 699/1/2021.	2021.02.16
Honlap	Elérhetősége, adatfeltöltés dátuma	https://www.bnpi.hu/hu/natura-2000-fenntartasi-tervek	2021.02.17

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

Célcsoport	Szervezetek, képviselő
Gazdálkodók, területhasználók (mezőgazdaság)	falugazdászok (össz. 2) révén
Erdőgazdálkodók	<ul style="list-style-type: none"> • Egererdő Zrt. • Felsőtárkányi Vadaskert Ebt. • Síkfőkút Ebt. • Várkút Ebt.

Vadgazdálkodók	<p>Vadászatra jogosultak:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Egererdő Zrt. • Bükki Birtokosok Vadásztársaság • Csengőkő Természetvédelmi Vadásztársaság
Önkormányzatok	<ul style="list-style-type: none"> • Bükkzsérc Község Önkormányzata • Eger Megyei Jogú Város Önkormányzata • Felsőtárkány Község Önkormányzata • Noszvaj Község Önkormányzata
Hatóságok	<p>nevesítve:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Heves Megyei Kormányhivatal Földhivatali Főosztály • Heves Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Földhivatali Főosztály • Heves Megyei Kormányhivatal Agrárügyi és Környezetvédelmi Főosztály • Heves Megyei Kormányhivatal Agrárügyi Főosztály Erdészeti Osztály • Heves Megyei Kormányhivatal Agrárügyi Főosztály Földművelésügyi Osztály • Heves Megyei Kormányhivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztály • Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság Hatósági Szolgálat • Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Állategészségügyi Osztály • Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Agrár- és Vidékfejlesztést Támogató Főosztály • Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Agrárügyi Főosztály Földművelésügyi Osztály • Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztály • Heves Megyei Rendőrfőkapitányság Rendészeti Igazgatóság Közrendvédelmi Osztálya • Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Rendőr-főkapitányság

Civil szervezetek, köztisztviselők	nevesítve: <ul style="list-style-type: none"> • Magán Erdőtulajdonosok és Gazdálkodók Országos Szövetsége • Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület • Magyar Természetjáró Szövetség • Kaptárkő Kulturális és Természetvédelmi Egyesület • Nemzeti Agrárgazdasági Kamara, Heves Megyei Igazgatósága • Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Igazgatósága • OMVK Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Területi Szervezet • OMVK Heves Megyei Területi Szervezete • Eger Város Hegyközsége
Kezelők, egyéb szolgáltatók	nevesítve: <ul style="list-style-type: none"> • Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság
Helyi lakosság	Az érintett települések lakosai

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

A Borsod Megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztály (Miskolc) BO/32/02384-2/2021. ikt. számon kiadott véleményében jelezte, hogy a „*fenntartási tervben megfogalmazott kezelési javaslat, stratégia elősegíti a természetvédelmi célkitűzések megvalósítását. A Főosztály – illetékességi területét illetően – a fenntartási tervben foglaltakkal egyetért, annak elfogadását támogatja*” (BNPI ikt. sz. 699/3/2021.).

A Heves Megyei Kormányhivatal Földhivatali Főosztály Földhivatali Osztály (Eger) 19.525/2021. ikt. számú levelében megállapította „*hogy a fenntartási tervben foglalt földvédelmi érdekeket nem sértenek, ezért a tervdokumentáció elfogadását javaslom, ellenvetésem, kifogásom nincs*”. (BNPI ikt. szám: 699/6/2021.).

A Heves Megyei Kormányhivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztály Építésügyi Osztály (Eger) HE/EOF1/00207-2/2021. ikt. számon adott véleményt. A véleményezés alapján a Natura 2000 tervdokumentáció 3.2 C) fejezete („Kötelezően betartandó előírások”) az alábbi – a régészeti lelőhelyek védelmére vonatkozó – bekezdéssel egészült ki („*A kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény (Kötv.) 9. § és 10. § (1) bekezdésében foglaltak alapján a régészeti lelőhelyeket - a fenntartható használat elvének figyelembevételével - csak olyan mértékben lehet igénybe venni, hogy azok állománya számottevően ne csökkenjen, illetve eredeti összefüggéseik jelentősen ne károsodjanak. A régészeti örökség elemeit lehetőleg eredeti lelőhelyükön, eredeti állapotukban, eredeti összefüggéseikben kell megőrizni.*”).

A Heves Megyei Vízmű Zrt. (Eger) 35-1/2021. ikt. számon adatszolgáltatást nyújtott a tervezési területet érintő vízbázisok védőövezeteiről (védőidomairól és védőterületeiről). Az

észrevétel alapján pontosításra kerültek a Natura 2000 fenntartási terv „1.7. Tervezési és egyéb előírások” és a megalapozó dokumentáció „1.3.3.4 Vízgazdálkodás” fejezetei (a vízbázisvédelmi területek pontos megnevezéseivel és a jogszabályi előírások kiegészítésével; BNPI válasz ikt. száma: 699/15/2021.).

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság Igazgató-helyettesi Szervezet Katasztrófavédelmi Hatósági Szolgálat (Miskolc), mint vízügyi és vízvédelmi hatóság szintén az érintett a vízbázisvédelmi területek pontos megnevezését kérte. A tervdokumentáció készítője a 699/16/2021. ikt. számú levelében tájékoztatta a hatóságot az átvezetett változásokról, illetve a vízbázis kezelőjének (Heves Megyei Vízmű Zrt.) kiadott válaszukat is megküldtük.

Az Észak-Magyarországi Vízügyi Igazgatóság (Miskolc) az É2020-2616-009/2021. hiv. számú levelükben jelezte, hogy a tervdokumentáció ellen kifogást nem emel (BNPI ikt. szám: 699/9/2021.). A tervkészítő az egyeztetési dokumentáció elkészítést megelőzően megkereste a vízügyi kezelőt, aki adatszolgáltatást nyújtott a tervezési terület vonatkozásában (É2020-2616-004/2020. ikt. számon; BNPI ikt. sz. 3360/1/2020). Az adatszolgáltatás információi, jogszabályi előírásai így már az egyeztetési dokumentációba bekerültek.

Eger Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala 5217-2/2021. ikt. számú levelében megállapította, hogy „a fenntartási tervet áttanulmányozva az abban leírtakkal egyetértünk, és nem kívánunk módosítási javaslatot tenni a leírtakhoz képest. A tervezés további szakaszában Eger Megyei Jogú Város Önkormányzata részt kíván venni.” (BNPI ikt. szám: 699/10/2021).

Az Egererdő Zrt. (Eger) ÁLT/240-2/2021. ikt. számon adott véleményt az egyeztetési tervdokumentációval kapcsolatban. Az észrevételek alapján a főbb termódosítások az alábbiak voltak (BNPI ikt. sz.: 699/19/2021.):

- a Natura 2000 tervdokumentáció 3.2. Kezelési javaslatok C) kötelezően betartandó előírások alpontja kiegészült egy új bekezdéssel, amely a Felsőtárkányi Erdőtervezési Körzet területére vonatkozó 69/2016. (X. 14.) FM rendeletre utal.
- a Natura 2000 tervdokumentáció 3.2.1.3. (KE-3 kezelési egység: gyertyános-kocsánytalan tölgyesek és bükkösök esetében) az átmeneti és örökerdő üzemmódba sorolt állományok esetében az átalakításra vonatkozó javaslat az észrevétel alapján pontosításra került.
- a Natura 2000 tervdokumentáció 3.2.1.3. és 3.2.1.4 fejezeteinek c2) alpontjában (kezelési egységek KE-3: gyertyános-kocsánytalan tölgyesek és bükkösök, illetve KE-4: cseres-kocsánytalan tölgyesek esetében) az erdei úthálózat kezelésére, fejlesztésére vonatkozó javaslat pontosításra került (f., pont).
- a Natura 2000 tervdokumentáció 3.2.1.4 fejezeteinek c3) alpontjában (KE-4 cseres-kocsánytalan tölgyesek esetében) a vadgazdálkodási és vadászati berendezésekre vonatkozó javaslat pontosításra, kiegészítésre került.
- a Natura 2000 tervdokumentáció 3.2.1.9. fejezetében (KE-9 kezelési egység: másodlagos gyepek és regenerálódó cserjések) az eredeti VA03 kódú előírás-javaslatot töröltük az észrevétel alapján, azt a VA01 javaslatra cseréltük („*Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki*”).

A Kaptárkő Természetvédelmi és Kulturális Egyesület (Eger) javaslatára a Natura 2000 tervdokumentáció „2. Veszélyeztető tényezők” fejezete kiegészült az F07 kóddal jelzett

„Sport, turisztikai és szabadidős tevékenységek” tényezővel. Az egyesület észrevétele alapján a megalapozó dokumentáció „1.3.3.5 Turizmus” fejezete aktualizálására került az egyesület kezelésében lévő Nagy-Eged hegyi Tanösvény információival (pl. honlapelérés; BNPI válasz ikt. száma: 699/7/2021.).

A kifüggesztés során az érintett önkormányzatokhoz észrevétel nem érkezett, a kifüggesztési igazolás (záradékolás) megküldésre került az önkormányzatok részéről.

4. Felhasznált irodalom

- Aszalós R. & Gálhidy L. (szerk.) (2015): Natura 2000 erdőterületek kezelése. Gyakorlati útmutató erdőgazdálkodók és erdészeti szakszemélyzet számára. (Bábakalács Füzetek 20.) – Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, Eger, 56 pp.
- Bakalár S.–né Orbán S., Suba J. & Takács B. (1982–83): A *Cypripedium calceolus* L. feltárt termőhelyei a Bükk–hegységben és környékén. *Fol. Hist.–nat. Mus. Matr.* 8: 77–83.
- Balogh I. (1967): A Bükk–hegység lepkefaunájának kritikai vizsgálata I–II. *Folia ent. hung.* 20: 95–166, 521–588.
- Bankovics A., Moskát Cs. & Szitta T. (1993): The avifauna of the Bükk National Park. In: Mahunka S. (ed): *The fauna of the Bükk National Park. Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest* 2: 573–594.
- Baráz Cs. & Holló S. (szerk.) (2018): A Bükk-vidék Geopark geoturisztikai térképe. – Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, Eger, 1 térképlap
- Baráz Cs. (szerk.) (2002): A Bükki Nemzeti Park. Hegyek, erdők, emberek. – Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, Eger, 621 pp. + 1 térképlap
- Böloni J., Molnár Zs. & Kun A. (szerk.) (2011): Magyarország élőhelyei. Vegetációtípusok leírása és határozója (ÁNÉR 2011). – MTA ÖBKI, Vácrátót, 441 pp.
- Csóka Gy. & Kovács T. (1999): Xilofág rovarok. *Xylophagous insects.* – Erdészeti Tudományos Intézet, Budapest, 189 pp.
- Danszky I. (szerk.) (1963): Magyarország erdőgazdasági tájainak erdőfelújítási, erdőtelepítési irányelvei és eljárásai V. Északi-középhegység erdőgazdasági tájsoport. – Országos Erdészeti Főigazgatóság, Budapest, 817 pp. + 1 térkép + XXXII.
- Dövényi Z. (szerk.) (2010): Magyarország kistájainak katasztere. (2., átdolgozott és bővített kiadás) – Budapest, MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, 876 pp.
- Dudás Gy., Garai A., Gyulai P., Ilonczai Z., Kovács T. & Varga A. (2002): Állatvilág I. Gerinctelenek. In: Baráz Cs. (szerk.): A Bükki Nemzeti Park. Hegyek, erdők, emberek. – Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, Eger, pp. 263-279.
- Dudley, N., Vallauri, D. & Ódor P. (2017): Holtfa az élő erdőkért. Az öreg fák és a holtfa természetvédelmi illetve erdészeti szerepe. (2., átdolgozott és bővített kiadás) – WWF Magyarország, Budapest, 32 pp.
- Estók, P. (2004): Adatok az Attila-kúti-tó környékének denevérfaunájához. Kis-tó projekt 2004. 99-105.
- Farkas S. (szerk.) (1999): Magyarország védett növényei. Mezőgazda Kiadó, Budapest 416 p.
- Fejérváry G. J. (1912): Über *Ablepharus pannonicus* Fitz. – *Zool. Jahrb., Abt. Syst. Geogr. U. Biol.* (Jena) 33: 547–574.
- Fejérváry G. J. (1917): Neuere Angaben über die geographische Verbreitung des *Ablepharus pannonicus* Fitz. In Ungarn – *Verhandl. D. k.k. zool.–bot. Ges. In Wien* 67: 161–167.
- Fekete G. & Jakucs P. (1957): Néhány karszbokorerdő faj elterjedési adatainak katalógusa Magyarországról. *Ann. Hist.–nat. Mus. Nat. Hung.* 8: 181–195.
- Fekete G. & Jakucs P. (1968): A Bükk–hegység xerotherm tölgyerdője (Corno–Quercetum). *Bot. Közlem.* 55: 59–66.
- Frank T. & Szmorad F. (2014): Védett erdők természetességi állapotának fenntartása és fejlesztése. (Rosalia Kézikönyvek 2.) – Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest, 160 pp.
- Frank T. (szerk.) (2000): Természet–Erdő–Gazdálkodás. (Az MME Könyvtára 16.) – MME & Pro Silva Hungaria Egyesület, Eger, 214 pp.

- Frank T. (szerk.) (2016): Natura 2000 erdőkben a fahasználatok jelölésének természetvédelmi szempontjai. Gyakorlati útmutató erdőgazdálkodók és erdészeti szakszemélyzet számára. – Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, Eger, 36 pp.
- Gyulai P. (1976): A Bükk hegység Macrolepidoptera faunájának ökológiai és állatföldrajzi vizsgálata. Diurna 1. Herman Otto Múz. Évk., Miskolc 15: 351–375.
- Gyulai P. (1977): A Bükk hegység Macrolepidoptera faunájának ökofaunisztikai – állatföldrajzi vizsgálata II. Diurna 2. Herman Otto Múz. Évk., Miskolc 16: 345–373.
- Gyulai P. (1986): A Bükk hegység Macrolepidoptera faunájának ökofaunisztikai – állatföldrajzi vizsgálata III. Natura Borsodense 1: 255–256.
- Gyulai P., Uherkovich Á. & Varga Z. (1974): Újabb adatok a magyarországi nagylepkek elterjedéséhez (Lepidoptera). Folia ent. hung. 27 (2): 75–83.
- Halász G. (szerk.) (2006): Magyarország erdészeti tájai. – Állami Erdészeti Szolgálat, Budapest, 154 pp. + 1 térkép
- Haraszthy L. (szerk.) (2014): Natura 2000 fajok és élőhelyek Magyarországon. – Pro Vértes Természetvédelmi Közalapítvány, Csákvár, 956 pp.
- Ilonczai Z. (szerk.) (2008): A Bükki Nemzeti Park délnyugati bővítésének természetvédelmi kezelési terve (2008-2017). - Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, Eger, kézirat 111 pp.
- Jakucs P. (1961): Az Északi-középhegység keleti felének növényzete. Földr. Ért. 10: 357–377.
- Jakucs P. & Fekete G. (1957): Der Karstbuschwald des Nordöstlichen Ungarischen Mittelgebirges (*Quercus pubescens* – *Prunus mahaleb* ass. nova). Acta Bot. Hung. 3: 253–259.
- Juhász L. (1964): Az Eger környéki táj szerepe a főiskolai növénytani oktatásban IV. Nagyeged. Acta Acad. Paed. Agr. 3: 111–117.
- Kárász I. (1985): Pókbangó (*Ophrys spegodes* MILL.) a Nagy-Egeden. Fol. Hist.–nat. Mus. Matr. 10: 149.
- Király G. (szerk.) (2007): Vörös Lista. A magyarországi edényes flóra veszélyeztetett fajai. [Red list of the vascular flora of Hungary]. – Saját kiadás, Sopron, 73 pp.
- Király G., Molnár Zs., Bölöni J. Vojtkó A. (szerk.) (2008): Magyarország földrajzi kistájainak növényzete. MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézete, Vácrátót.
- Korda M. (2016): Az erdőgazdálkodás hatása az erdők biológiai sokféleségére (Tanulmánygyűjtemény). – Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest, 682 pp.
- Less N. (1998): Az *Epipactis atrorubens*–Fagetum LESS leírásának érvényessé tétele. Kitaibelia 3(1): 41–44.
- Mahunka, S. – Zombori, L. – Ádám, L. (eds.) (1996): The fauna of the Bükk National Park II. (Natural history of the hungarian national parks 8.) – Hungarian Natural History Museum, Budapest, 456 pp.
- Mahunka, S. – Zombori, L. (eds.) (1993): The fauna of the Bükk National Park I. (Natural history of the hungarian national parks 7.) – Hungarian Natural History Museum, Budapest, 456 pp.
- Marosi S. & Somogyi S. (szerk.) (1990): Magyarország kistájainak katasztere I-II. – MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest, 1026 pp.
- Nováki Gy., Baráz Cs., Dénes J., Feld I. & Sárközy S. (2009): Heves megye várai az őskortól a kuruc korig. – Castrum Bene Egyesület & Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest–Eger, 192 pp.
- Ósz G. (szerk.) (2018): Az Egri Erdőtervezési Körzet Natura 2000 elővizsgálati dokumentációja. – Heves Megyei Kormányhivatal, Egri Járási Hivatal AKF Erdészeti Osztály, Eger, 81 pp.
- Prodán Gy. (1905–06): Adatok Eger és környékének flórájához. Egri Főreálisk. Ért. 15: 12–28.

- Prodán Gy. (1909): Adatok a Bükk- és előhegyeinek flórájához. Bot. Közlem. 8 (3): 103–117.
- Reskovits M. (1963): A Bükk hegység lepkefaunája. Folia ent. hung. 16: 1–62.
- Schmotzer A. (1997): Florisztikai adatok a Déli- és az Északi-Bükkből. Kitaibelia 2 (1): 71–74.
- Soó R. (1943): Előmunkálatok a Bükkhegység és környéke flórájához. Bot. Közlem. 40: 169–221.
- Suba J. (1983): A Bükk növényei. In: Sándor A. (szerk.): Kilátás a kövekről. Bükki Nemzeti Park. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest 189–236.
- Szitta T. (2002): Állatvilág I. Gerinctelenek. In: Baráz Cs. (szerk.): A Bükki Nemzeti Park. Hegyek, erdők, emberek. – Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, Eger, pp. 281–291.
- Szomorad F., Frank T. & Korda M. (szerk.) (2018): Erdőgazdálkodás és erdőkezelés Natura 2000 területeken. (Rosalia Kézikönyvek 4.) – Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest, 287 pp.
- Varga A. (1976–77): A Bükk-hegység Mollusca faunája. Fol. Hist.–nat. Mus. Matr. 4: 37–82.
- Varga B. (szerk.) (2013): A folyamatos erdőborítás fenntartása melletti erdőgazdálkodás alapjai. – Silva Naturalis 1: 1–251.
- Vojtkó A. (1992): A déli Bükk dolomitnövényzetének előzetes vizsgálata. Fol. Hist.–nat. Mus. Matr. 17: 139–150.
- Vojtkó A. (1993): A Bükk hegység Festuco–Brometea osztályának fitocönológiája. Doktori Értekezés, KLTE, Debrecen – Eger
- Vojtkó A. (1994): Adatok a Bükk hegység flórájához. Bot. Közlem. 81 (2): 165–175.
- Vojtkó A. (1997): Adatok a Bükk hegység orchidea-flórájához. Kitaibelia 2 (1): 75–77.
- Vojtkó A. (1997): Eredmények a Bükk hegység flóra- és vegetációkutatásában. Kitaibelia 2 (2): 250–251.
- Vojtkó A. (1998): A Bükk hegység sziklagyepjeinek és sztyepprétejeinek jellemzése. In: Csontos P. (szerk.): Sziklagyeppek szünbotanikai kutatása. Scientia Kiadó, Budapest
- Vojtkó A. (2001): A Bükk hegység flórája. Sorbus 2001 Kiadó 340 pp.
- Vojtkó A. (2002): A hegység növénytakarója. In: Baráz Cs. (szerk.): A Bükki Nemzeti Park. Hegyek, erdők, emberek. – Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, Eger, pp. 237–261.
- Vojtkó A. & Marschall Z. (1991): Védett növények állományfelmérésének eredményei a Bükk hegységben. Acta Acad. Paed. Agr. 20: 161–166.
- Vojtkó A., Marschall Z. & Less N. (1991): Az erdőssztyepp vegetáció maradvány szigeteinek cönológiai és természetvédelmi vizsgálata a Bükk hegység peremén. MBT Botanikai Szakosztálya, Biotár 7: 52.
- Vrabélyi M. (1868) Adatok Heves megye virányához. Heves és Külső-Szolnok vármegyék leírása (szerk. Albert F.), Eger p.142–174.
- Zólyomi B. (szerk.) (1967): Guide der Excursionen des Internationalen Geobotanischen Symposiums, Ungarn Eger – Vácátót 88 p.
- Zólyomi B. & Fekete G. (1994): The Pannonian loess steppe: differentiation in space and time. Abstr. Bot. 18: 29–41.
- Földművelésügyi Minisztérium, Környezetügyért Felelős Helyettes Államtitkárság – Természetmegőrzési Főosztály (szerk.) (2018): Útmutató a Natura 2000 fenntartási tervek készítéséhez. – FM, Budapest, 40 pp.

Világháló helyek:

<http://erdoterkep.nebih.gov.hu/>

<https://www.mepar.hu/mepar/>

<http://www.utadat.hu/>

<http://ova.info.hu/ujvgtajak.html>

http://bd.eionet.europa.eu/activities/Natura_2000/reference_portal

<http://natura2000.eea.europa.eu>

<http://natura.2000.hu>

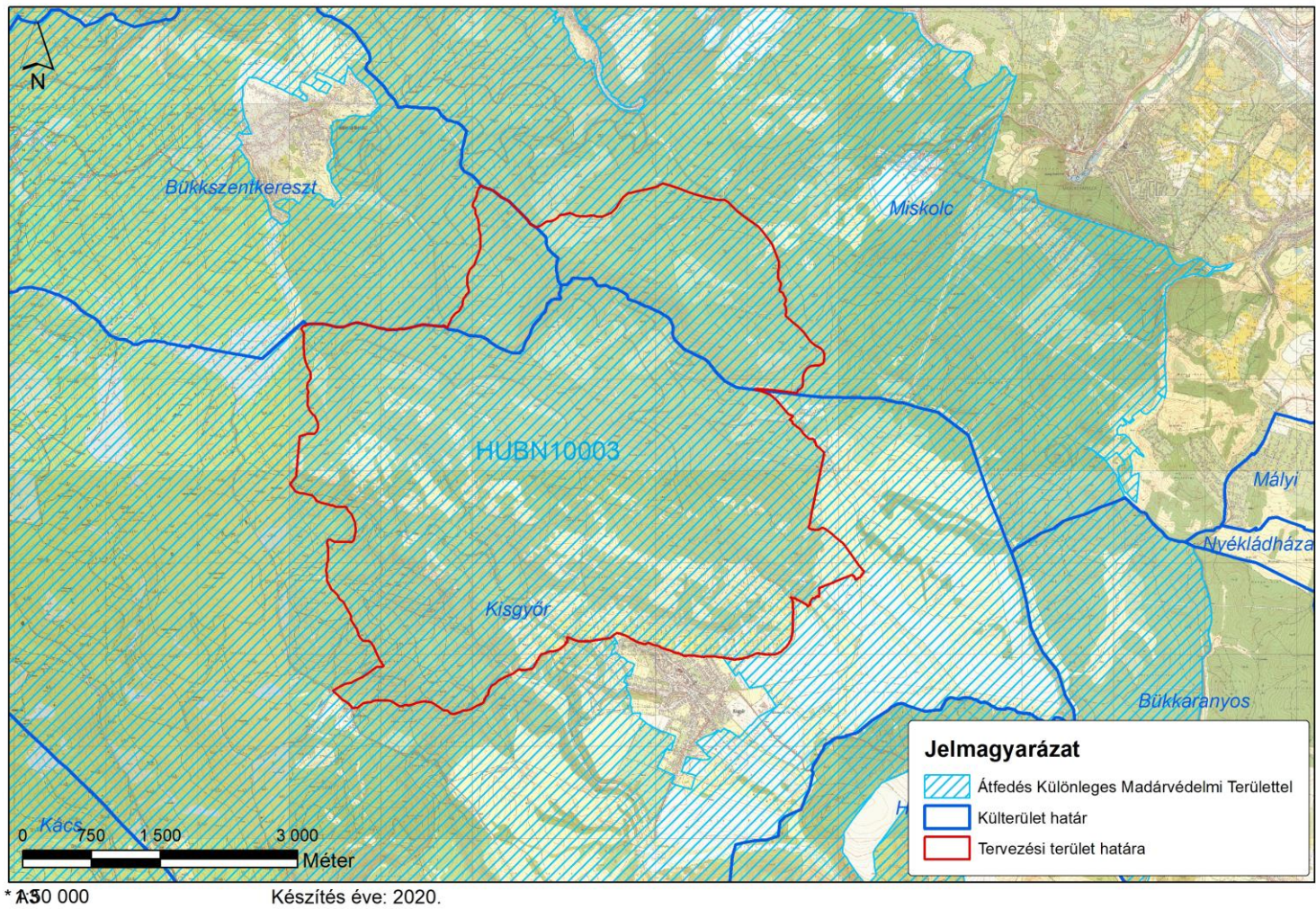
<http://www.termeszetvedelem.hu>

<https://archeodatabase.hnm.hu>

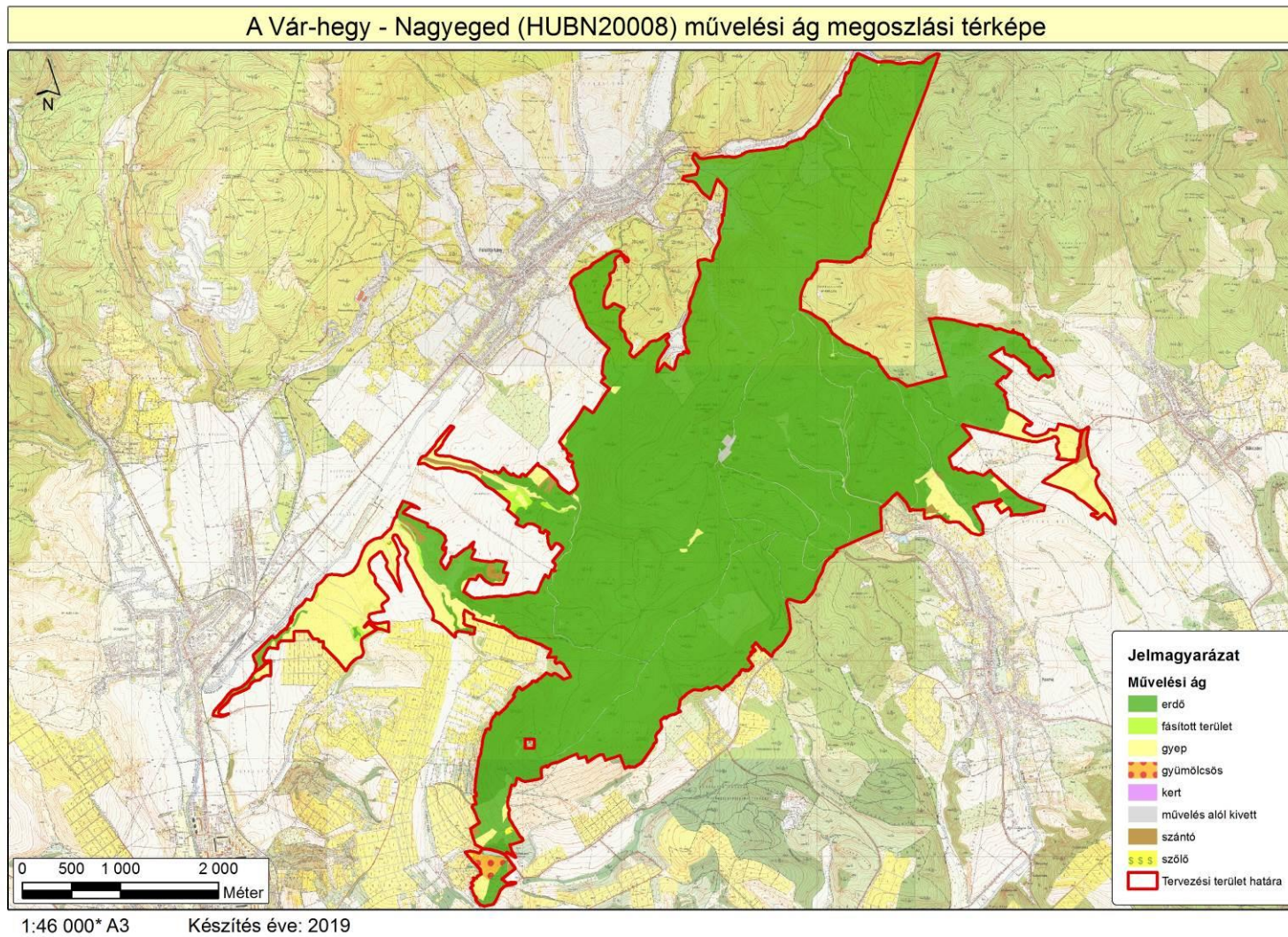
5. Térképek

- 1) ábra: A tervezési terület áttekintő térképe
- 2) ábra: A tervezési terület ingatlan-nyilvántartási térképe
- 3) ábra: A tervezési terület művelési ág megoszlási térképe
- 4) ábra: A tervezési terület erdészeti térképe
- 5) ábra: A tervezési terület átfedése országos jelentőségű védett területtel
- 6) ábra: Az országos ökológiai hálózat térképe
- 7) ábra: A Bükk Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében lévő területek térképe
- 8) ábra: A tervezési terület élőhelytérképe (Á-NÉR 2011 alapján)
- 9) ábra: A tervezési terület közösségi jelentőségű (Natura 2000) élőhelytérképe

A Kisgyőri Ásottfa-tető - Csókás-völgy (HUBN20005) áttekintő térképe

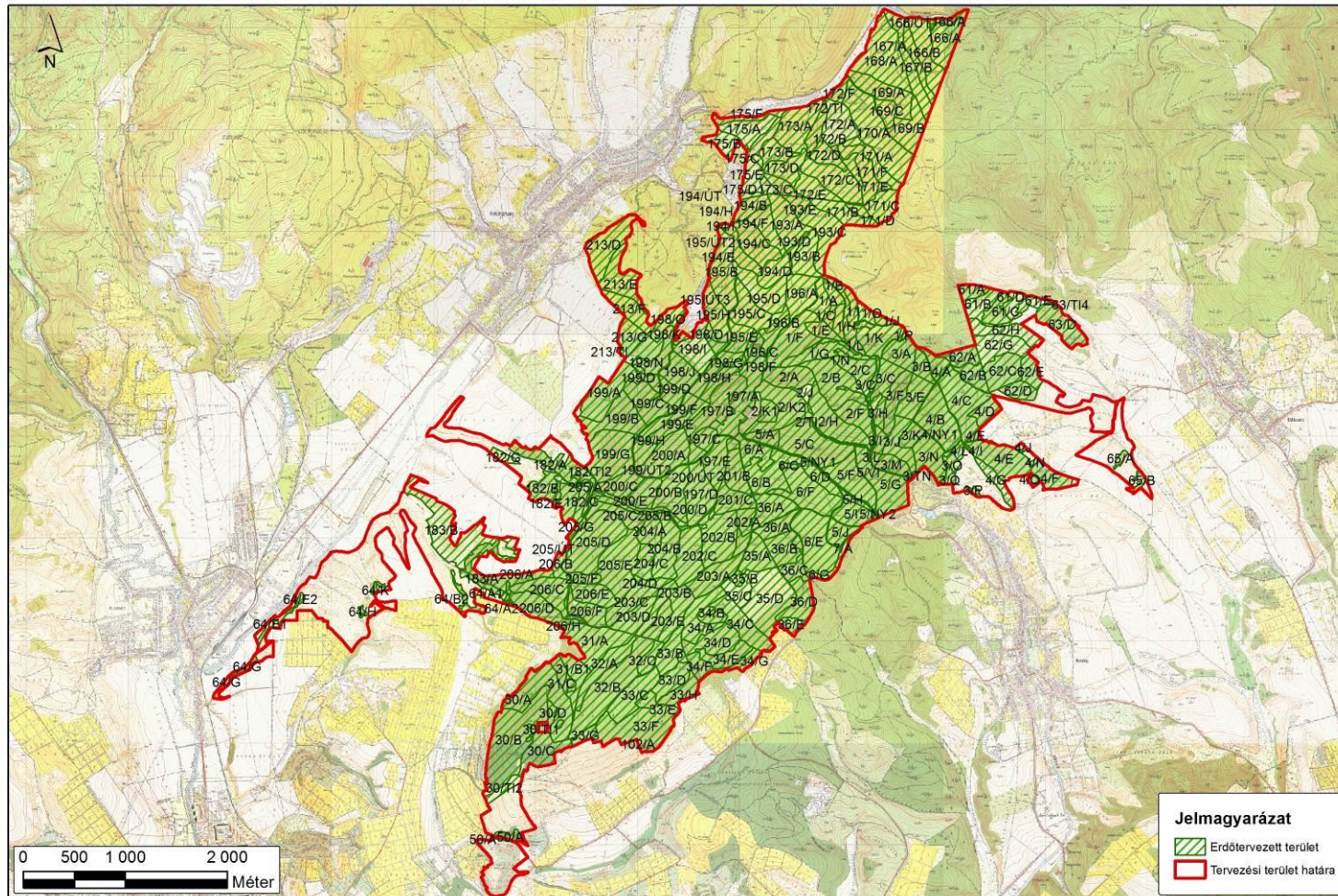

1. ábra: A tervezési terület áttekintő térképe

3. ábra: A tervezési terület művelési ág megoszlási térképe

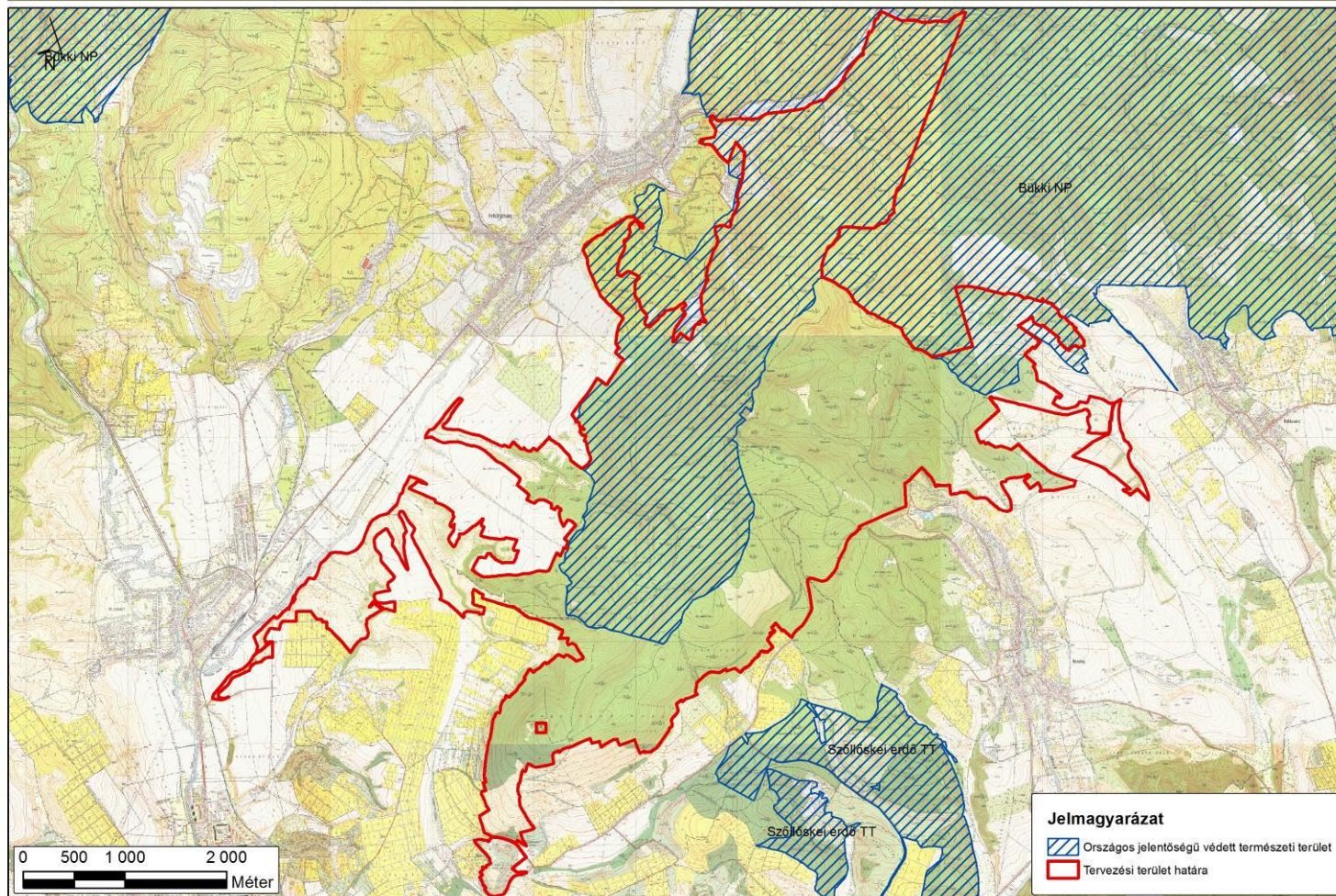
A Vár-hegy - Nagyeged (HUBN20008) erdészeti térképe

1:46 000* A3 Készítés éve: 2019

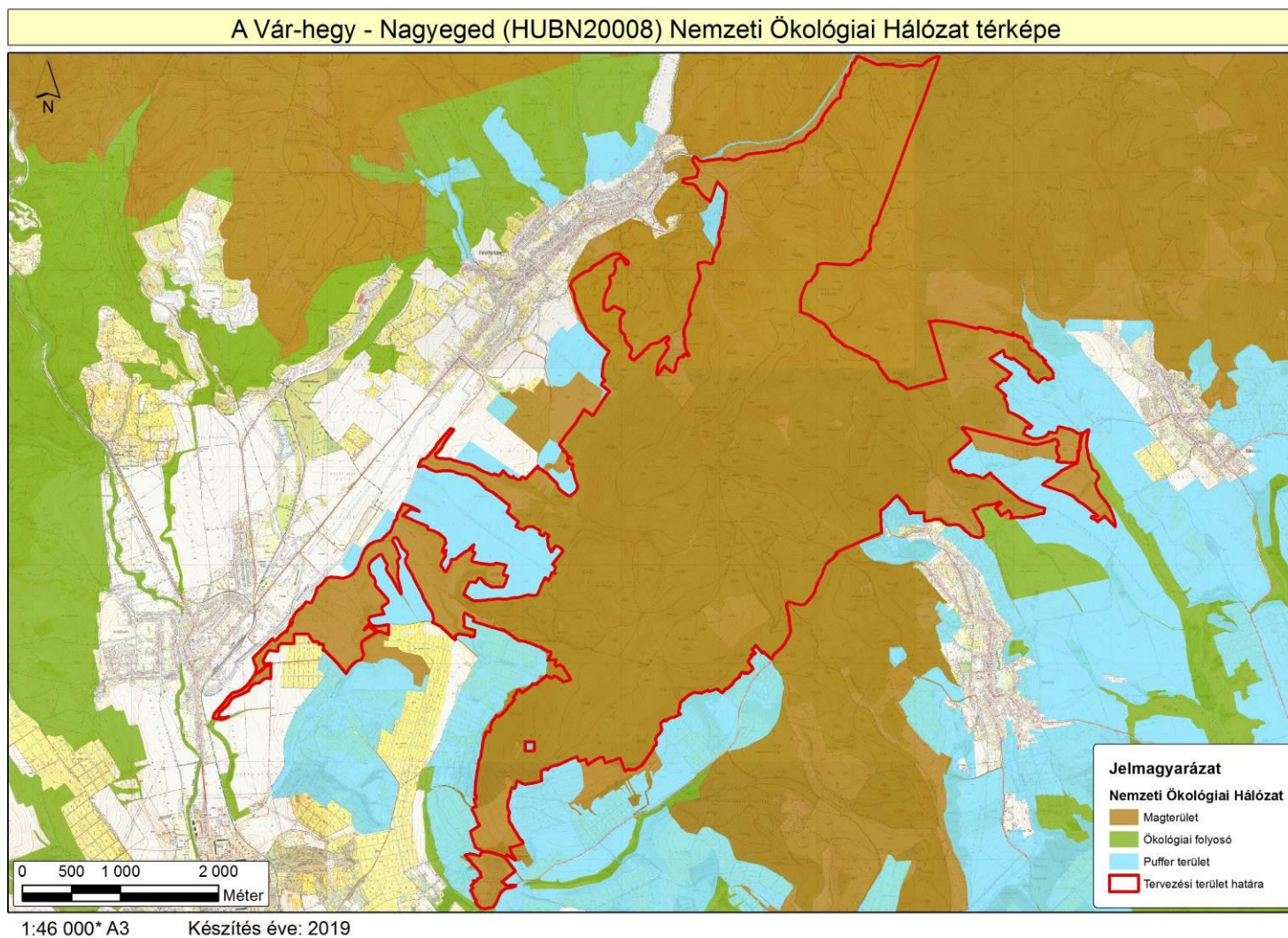
4. ábra: A tervezési terület erdészeti térképe

A Vár-hegy - Nagyeged (HUBN20008) átfedése országos jelentőségű védett területtel

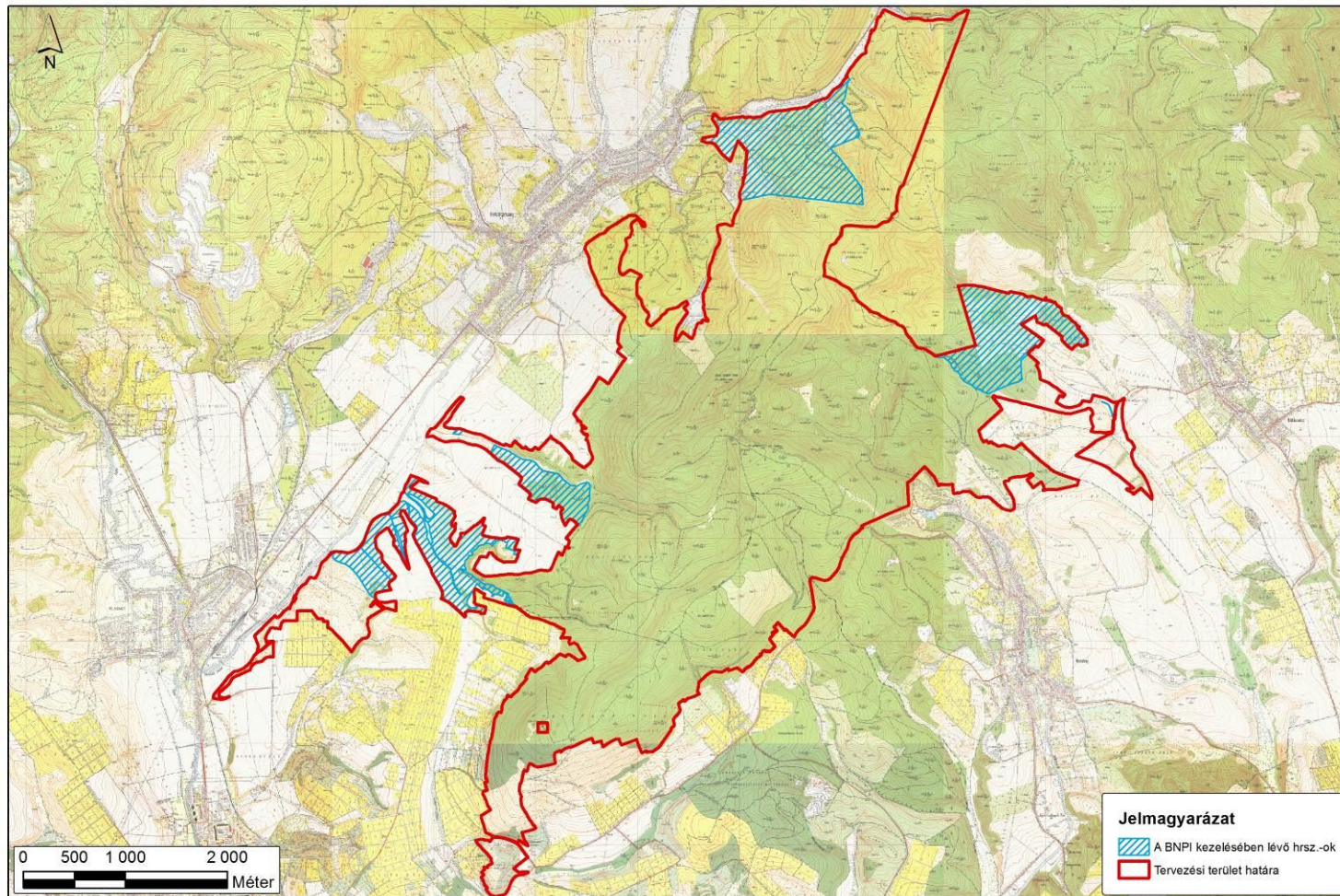
1:46 000* A3 Készítés éve: 2019

5. ábra: A tervezési terület átfedése országos jelentőségű védett területtel

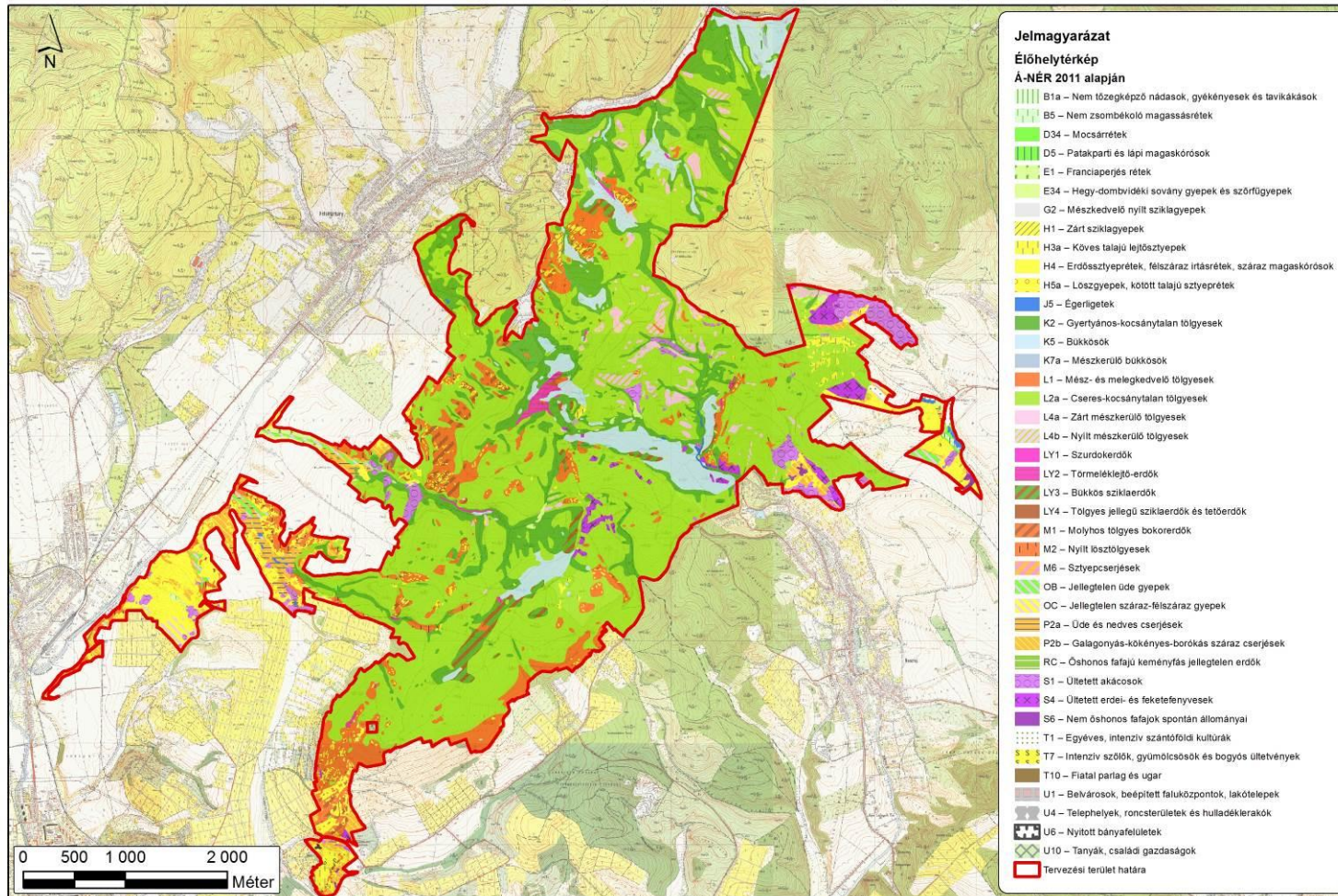
6. ábra: Az országos ökológiai hálózat térképe

A Bükki Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében lévő területek a Vár-hegy - Nagyeged (HUBN20008) területén

7. A Bükki Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében lévő területek térképe

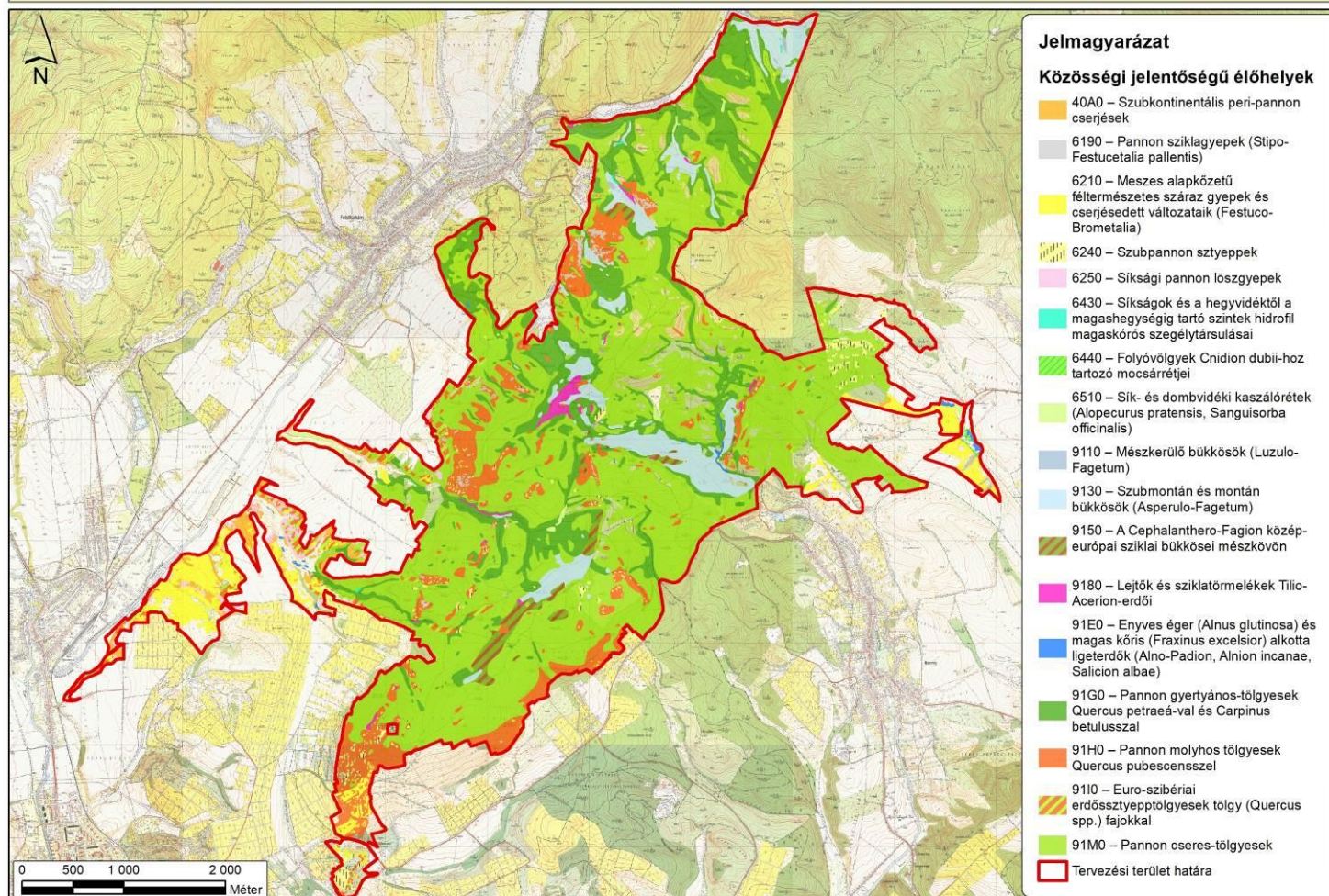
A Vár-hegy - Nagyeged (HUBN20008) élőhelyterképe

1:46 000* A3 Készítés éve: 2019

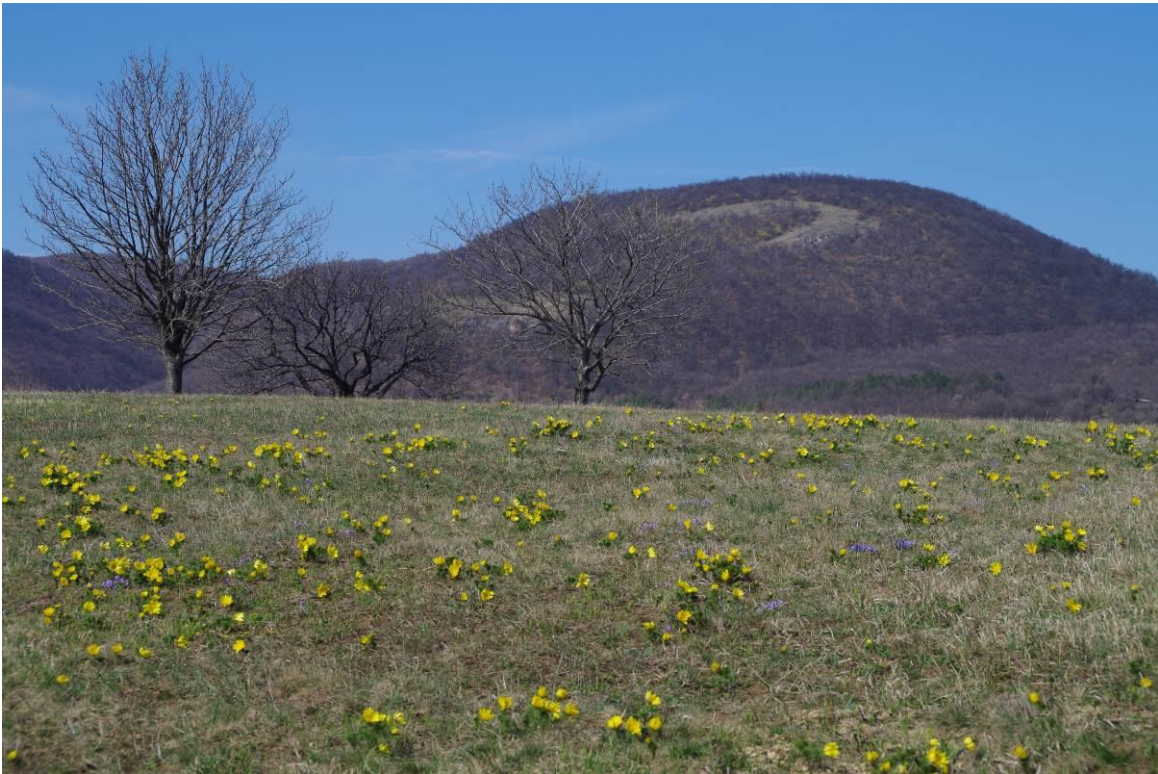
8. ábra: A tervezési terület élőhelyterképe (Á-NÉR 2011 alapján)

A Vár-hegy - Nagy-Eged (HUBN20008) közösségi jelentőségű (Natura 2000) élőhelyek térképe

9. ábra: A tervezési terület közösségi jelentőségű (Natura 2000) élőhelytérképe

6. Fotódokumentáció

1) kép: A bükkzsérci Kerek-domb sztyeppréjének tavaszi aspektusa, tömeges tavaszi hériccsel (KE-1)

2) kép: Orchideában gazdag félszáraz gyeppek Bükkzsérc határában (KE-1)

3) kép: Szubmontán bükkös Síkfőkútnál (KE-3)

4) kép: Gyertyános-tölgyes a felsőtárkányi Vár-hegyen (KE-3)

5) kép: Enyhén savanyú cseres-tölgyes a noszvaji Nagy-verőn (KE-4)

6) kép: Mészkerülő tölgyes a noszvaji Borbás-tetőn (KE-5)

7) kép: Melegkedvelő tölgyes a noszvaji Bükkös-tetőn (KE-6)

8) kép: Tölgyes jellegű sziklaerdő a felsőtárkányi Vár-hegyen (KE-7)

9) kép: Felhagyott gyümölcsösben regenerálódó rezgő nyaras facsoport (KE-9)

10)kép: A Kis-Eged hegy idős mandula-ültetvénye (KE-11)

7. Jóváhagyó nyilatkozat

AGRÁRMINISZTERIUM

Nyilatkozat

A HUBN20008 Vár-hegy-Nagy-Eged kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület Natura 2000 fenntartási terve megfelel az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Kormányrendelet 4. §. (4) bekezdésben foglalt tartalmi és formai követelményeknek. A Natura 2000 fenntartási tervet a Natura 2000 fenntartási tervek Szakmai Bizottsága elfogadta.

A HUBN20008 Vár-hegy-Nagy-Eged Natura 2000 területre vonatkozó fenntartási tervet, az agrárminiszter megbízásából, jóváhagyta:

Balczó Bertalan

természetvédelemért felelős helyettes államtitkár

Budapest, 2021. szeptember 10. "